

TAMPEREEN YLIOPISTO

Mikko Pesonen

KURJA JOUKKO VAI VOIMAVARA?

The Timesin ja the Daily Newsin suhtautuminen juutalaiseen immigraatioon 1902-1905

Yleisen historian pro gradu -tutkielma

Tampere 2009

Tampereen yliopisto

Historiatieteen laitos

MIKKO PESONEN: Kurja joukko vai voimavara? The Timesin ja the Daily Newsin suhtautuminen juutalaiseen immigraatioon 1902-1905

Pro gradu -tutkielma, 91 s. 2 liites.

Yleinen historia

Tammikuu 2009

Tutkielma käsittelee Britannian keskeisten sanomalehtien, the Timesin ja the Daily Newsin, suhtautumista maahanmuuttoon sekä ehdotukseen maahanmuuttoa rajoittavasta laista aikana, jolloin Britanniaan saapui pääasiassa juutalaisia immigrantteja. Keskustelu huipentui vuonna 1905 säädettyyn Aliens Actiin, ulkomaalaislakiin, joka päätti Britannian pitkään jatkuneen vapaan maahanmuuttopolitiikan kauden.

Juutalaisten maahanmuutto ja sen seurauksena virinnyt hanke maahanmuuttoa rajoittavasta laista herätti kiivasta keskustelua 1900-luvun alun Britanniassa. Keskustelua käytiin paitsi immigraation polttopisteessä, Lontoon East Endissä ja parlamentissa, myös laajalti läpi yhteiskunnan. Systemaattinen sanomalehtitutkimus täydentääkin kuvaa siitä, miten britit suhtautuivat vieraasta kulttuurista saapuviin, eri uskontoa ja rotua edustaviin ihmisiin, jotka useimmiten lähes rahattomina saapuivat Britannian satamiin.

Poliittisella kentällä rintamalinja muodostui hallituksen ja opposition, ulkomaalaislakia ajaneiden konservatiivien ja sitä vastustaneiden liberaalien väliin. The Times oli lähellä konservatiivipuoluetta eli lähtökohtaisesti maahanmuuton rajoituksen kannalla. The Daily News puolestaan oli liberaalien pää-äänenkannattajana paitsi hallitusta, myös ulkomaalaislakia vastaan.

Kiistely keskittyi kysymyksiin siirtolaisongelman laajuudesta ja lain moraaliseen oikeutekseen. The Times ei pitänyt siirtolaismäärää ongelmana, toisin kuin hallitus, vaan keskittyi tulijoiden laatuun. Lehden mielestä maahan saapui hyödyttömiä roskaväkeä, joka syrjäytti paikalliset ja toi mukanaan tauteja, moraalittomuutta ja rikollisuutta. Moraalikiistassa the Times ei kantanut huolta Britannian vapaamielisen perinteen tai maineen puolesta, vaan kannatti avoimesti suunnanmuutosta.

The Daily News puolusti parhaansa mukaan tulijoita kumoten yksi kerrallaan heitä vastaan esitetyt syytteet. Lehti piti ulkomaalaiskysymystä ylipäänsä liian mitättömänä, jotta sen takia olisi kannattanut uhrata kunniakas traditio sorrettujen turvana. Hallituksen kiivas arvostelija myös hyödynsi ulkomaalaiskiistaa hyökkäyksessään pääministeriä vastaan. Lehden mukaan lakiesitys oli heikon hallituksen hämäys, jolla se yritti näytellä työläisen ystävää. Taustalla vaikutti kilpailu vahvistuvan työväestön äänistä tulevissa vaaleissa.

Ulkomaalaiskysymyksen arkaluonteisuutta lisäsi se, että se kohdistui juutalaisiin: ulkomaalaisvastaisuus saatettiin helposti tulkita antisemitismiksi. The Daily News näkikin Aliens Actin taustalla antisemitististä ilmapiiiriä. The Times sen sijaan päinvastoin arvioi antisemitismin lisääntyvän, ellei maahantuloa rajoitettaisi. Molemmat lehdet sortuivat myös itse antisemitistiseen kirjoitteluun - the Times arvioidessaan tulijoita, the Daily News hyökätessään rikkaita juutalaisia vastaan.

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	1
1.1.	Epävarmuuden aika	1
1.2.	Tutkimuskysymys, lähteet ja kirjallisuus	5
2.	THE TIMES JA THE DAILY NEWS VUOSISADAN VAIHTEESSA	10
2.1.	Muutos lehtimaailmassa	10
2.2.	Lehtien linja	14
2.3.	Lehdet, valta ja politiikka	17
3.	JUUTALAISET SAAPUVAT BRITANNIAAN	19
3.1.	The Daily News: ”Tervetuloa!”, The Times: ”Ongelmia luvassa”	19
3.2.	Pogromien avulla Venäjää vastaan	26
4.	IMMIGRANTIT EAST ENDISSÄ	30
4.1.	Tulenarka asuntokysymys	30
4.2.	Tauteja, moraalittomuutta, rikollisuutta	34
4.3.	Immigrantit työssä - vaikea, vaiettu aihe	38
5.	ULKOMAALAIKYSYMYKSIÄ POLITISOITUU	41
5.1.	Kohti Aliens Actia	41
5.2.	Huonot tilastot, huonot tulijat	45
5.3.	Turvapaikkatraditio katkolla	50
5.4.	Kelvottomalla lailla pelotevaikutus	54
6.	TAISTELU TYÖLÄISTEN SIELUISTA	56
7.	ANTISEMITISMI	66
8.	KAHDEN MAAILMANKUVAN TÖRMÄYS	78
	LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	87
	LIITTEET	92
	LIITE 1. Lontoon East Endin juutalaisalueet	92
	LIITE 2. Lontoon hallinnolliset alueet vuonna 1900	93

1. JOHDANTO

1.1. EPÄVARMUUDEN AIKA

Avoimet rajat ja vapaa maahantulo-oikeus olivat kunnia-asia Edwardin ajan Britanniassa. Taloudellisista, uskonnollisista tai poliittisista syistä vaikeuksiin joutuneille oli Britannian liberaalin perinteen mukaan tarjottava turvapaikka. Tämän käsityksen takana olivat paitsi liberaali-puolueen kannattajat, myös toinen pääpuolue konservatiivit. Tästä huolimatta Britanniaan säädettiin vuonna 1905 maahantuloa rajoittava laki, Aliens Act.

Edwardin aikaa, kuningatar Victorian kuolemasta 1901 ensimmäiseen maailmansotaan, on usein kuvattu pitkänä aurinkoisena iltapäivänä, välivaiheena Britannian 1800-luvun suuruuden ajan ja maailman sodan keskellä. Aikaa on muisteltu vaurauden ja nautintojen vuosikymmeneksi, jolloin sharmi syrjäytti viktoriaanisen energisyyden.¹ Todellisuudessa kuningas Edward VII:n aika oli voimakasta muutoksen aikaa, jolloin luotiin perusta sodan jälkeiselle modernille yhteiskunnalle, muun muassa hyvinvointivaltiolle.²

Vuosisata alkoi Britanniassa epävarmuudessa. Kuningatar Victorian kuolema järkytti brittejä, joista valtaosa ei muuta hallitsijaa ollut kokenut. Victoria oli edustanut jatkuvuutta, joka oli nyt katkennut. Edwardista ei uskottu olevan äitinsä korvaajaksi. Pitkästi kansan epäily johtui prinssin elämäntavoista, jotka olivat kaikkea muuta kuin viktoriaanisen moraalin mukaiset, pikemminkin huikentelevaiset ja julkisten skandaalien sävyttämät. Toisaalta muistot iloisesta Edwardin kaudesta perustuvat juuri kuninkaan persoonaan.

Britannia oli 1900-luvun alussa yhä maailman mahtavin valtio. Sen asema ei ollut kuitenkaan enää yhtä vankka kuin joitain vuosikymmeniä aikaisemmin. Konkreettisen muistutuksen tästä britit saivat päivittäin lukiessaan lehdistä uutisia yhä vain pitkittyvästä sodasta Etelä-Afrikassa - pienen Buurikansan piti olla suurelle Britannialle välipala, mutta toisin kävi. Sota oli jatkunut jo kolmatta vuotta ja brittiarmeija oli kärsinyt nöyryyttäviä tappioita sekä joutunut

¹ Tarkkanäköinen ajankuva sisältyy muun muassa Violet Bonham-Carterin teokseen ”Tuntemani Winston Churchill”. Bonham-Carter, 1965, 134-139.

² Hattersley, 2004, 1.

turvautumaan keinoihin, jotka eivät sopineet moraaliseen ylemmyyteen uskovalle Britti-imperiumille.

Buurien sitkeä sissisota ja brittien barbaariseksikin kutsuttu sotataktiikka³ rapauttivat myös Britannian kansainvälistä mainetta. Vuosisadan alun Britannia oli ulkopoliittisesti yksin. Sen ulkopoliittinen doktriini oli ”splendid isolation”, jolla annettiin ymmärtää, että eristäytyminen perustui vapaaehtoisuuteen ja oli Britannian etu. Myöhemmissä tutkimuksissa on kuitenkin osoitettu, ettei aggressiivista ulkopoliitiikkaa harjoittaneella imperiumilla ollut juuri vaihtoehtoja, ystävät olivat harvassa.⁴ Toisaalta uhkakuvia nähtiin useallakin suunnalla. Venäjän pelättiin havittelevan Britannian kruununjalokiveä, Intiaa. Muutenkin kuva autoritaarisesta tsaarivaltiosta oli brittien silmissä synkkä ja russofobia yleistä. Ranska oli perinteisesti ollut Britannian päävihollinen, mutta nyt sen aseman oli vienyt Saksa. Saksa oli Bismarckin johdolla vahvistunut nopeasti yhdistymisensä jälkeen ja haastoi Britannian taloudellisesti ja sotilaallisesti, jopa asema maailman ykkösmerimahtina koettiin uhatuksi.⁵

Kansainvälisellä kentällä Britannian etumatka oli muutenkin hupenemassa. Sen talous oli yhä maailman suurin, mutta kasvuvauhti ei enää riittänyt. Siinä missä Britannia pystyi vuosina 1893-1913 tuplaamaan tärkeän teräksen tuotannon, olivat kasvuluvut Saksassa viisin- ja Yhdysvalloissa peräti seitsenkertaiset. Myös viennin kasvussa Britannia jäi selvästi kilpakumppaneistaan. Elintarvikkeiden, erityisesti viljan ja lihan osalta, Britannia oli tuonnin varassa. Halpaa viljaa virtasi uudesta maailmasta, erityisesti Yhdysvalloista, Kanadasta ja Argentiinasta, sillä seurauksella, että kotimainen maatalous oli ajautunut suuriin vaikeuksiin.⁶

Samaan aikaan omalta takapihalta alkoi paljastua asioita, jotka suuri osa kansasta oli jo pitkään tuntenut nahoissaan, mutta jotka vasta nyt valkenivat ylemmille luokille ja sitä myötä päättävälle kansanosalle. Kolmannes yli kuudesta miljoonasta lontoalaisesta eli köyhydessä - tämä oli Charles Boothin lähes 15 vuotta kestäneen sosiologisen jättitutkimuksen ”Life and Labour of the People in London” ydinviesti. Samansuuntaiseen johtopäätökseen päätyi myös toinen sosiologi Benjamin Seebohm Rowntree Yorkin kaupungissa tekemässään selvityksessä

³ Oppositiossa ollut liberaalijohtaja Campbell-Bannerman tuomitsi Britannian sotatoimet kuuluisalla ”Methods of barbarism” -luonnehdinnalla, millä hän viittasi 120 000 buurinaisen ja -lapsen sulkemiseen keskitysleireihin. Cunningham, 2001, 143.

⁴ Lee, 1994, 254.

⁵ Cunningham, 2001, 196.

⁶ Hattersley, 2004, 67; Lee, 1994, 276-277.

ja osoitti, ettei köyhyys ollut vain ylikansoitettujen pääkaupungin vitsaus, vaan yleinen ilmiö edwardiaanisisessa Britanniassa. Tutkijat huomasivat myös ilmiön, joka pakotti britit miettimään suhtautumistaan köyhyyteen: merkittävä osa köyhistä oli köyhiä siitä huolimatta, että he kävivät säännöllisesti töissä ja elivät muutenkin kunniallisesti - he eivät siis selvästikään olleet itse syypäitä kurjuuteensa, kuten yleisesti tuohon aikaan ajateltiin. Köyhyys näytti myös periytyvän.⁷

Havainnolla oli myös poliittisia seurauksia. Klassisen liberaalin talousteorian mukaan valtion tuli pysyä erossa kaikesta yhteiskunnallisesta toiminnasta lukuun ottamatta puolustusta ja rikollisten rankaisua. Talous ja sitä myötä koko yhteiskunta toimi parhaiten ilman valtion säätelyä.⁸ Tätä oppia brittihallitukset liberaaleista konservatiiveihin olivat noudattaneet koko 1800-luvun. Nyt teoriaa alettiin kyseenalaistaa. Pitäisikö valtion sittenkin kantaa vastuunsa niistä, jotka eivät olleet päässeet osallisiksi teollistumisen mukanaan tuomasta vauraudesta? Akateemisten tutkimusten ja muun köyhyyden saaman julkisuuden ohella puolueita motivoi sosiaalireformi-nimellä kulkeneeseen politiikkaan työväen kasvanut poliittinen painoarvo. 1800-luvun mittaan äänioikeutta oli laajennettu useaan otteeseen ja sen seurauksena työläisistä oli tullut selvästi suurin äänestäjäkunta. Äänioikeutetuista 75-80 % kuului työväestöön, fakta, joka molempien puolueiden oli otettava huomioon. Sosiaalireformiin kannusti myös pelko siitä, että työläiset alkaisivat itse ajaa asiaansa, pahimmassa tapauksessa sosialismin ja vallankumouksen kautta. Työväen poliittinen järjestäytyminen olikin vuosisadan alun Britannian kauaskantoisimpia ilmiöitä: kirjava työväenpuolueiden joukko sekä ammattiyhdistysliike yhdistyivät vuonna 1900 yhdeksi poliittiseksi liikkeeksi, joka käytännössä oli alku tällä hetkelläkin Britanniassa valtaapitävälle Labourille.⁹

Tutkimuksissa havaittiin myös yhteys köyhyyden ja terveyden tai pikemminkin sairauden välillä. Köyhät olivat selvästi huonokuntoisempia kuin keskiluokka. Tämä oli käynyt ilmi buurisodan kutsuntojen yhteydessä, jolloin 20 000:sta pääasiassa työväkeen kuuluvasta vapaaehtoisesta 6000 ei heikon kuntosu vuoksi kelvannut palvelukseen.¹⁰ Filantrooppien ohella kansakunnan tila alkoi kiinnostaa myös imperiumin äänitorvia, näyttihän siltä, ettei tehtaista ja työpajoista enää löytynyt pätevää ainesta armeijan käyttöön.

⁷ Lee, 1994, 222; Hattersley, 2004, 71-72; Cunningham, 2001, 211.

⁸ Pekkarinen ja Sutela, 1993, 24-27.

⁹ Russell, 1973, 21-22; Lee, 1994, 242-243.

¹⁰ Hattersley, 2004, 71.

Imperialismi nautti vuosisadan vaihteessa suurta suosiota Britanniassa yli puoluerajojen. Konservatiivit pitivät itseään imperiumi-puolueena, mutta vahvoja imperialisteja löytyi myös liberaalien, jopa sosialistien piiristä. Imperialismin ideologinen perusta löytyi käsityksestä kansojen ja rotujen hierarkiasta. Valkoinen mies, erityisesti anglosaksi britti, oli arvostelman ylimmällä portaalla ja näin velvoitettu hallitsemaan maailmaa. Valaisevan esimerkin ajan hengestä tarjoaa nuori radikaaliliberaali, sittemmin keskeinen Aliens Actin vastustaja Charles Dilke, joka vakuuttui valkoisen miehen ylivoimaisuudesta kierrettyään ympäri englannin kielistä maailmaa. Todisteena valkoisten mentaalista, moraalista ja fyysisestä ylivoimaisuudesta Dilke piti intiaanien, maorien ja aboriginaalien tuhoa. Kehitys ei suinkaan huolestuttanut Dilkeä, vaan hän piti sitä luonnonlakina ja ihmiskunnan siunauksena.¹¹ Dilken ajatuksissa kuulee kaikuja sosiaali-darwinismista, joka siirsi Darwinin evoluutioteorian koskemaan kokonaisia kansoja - maailma nähtiin kansojen ja rotujen välisenä kilpakenttänä, jossa vahvempi lopulta syrjäyttää heikomman.

Sosiaali-darwinistisesta näkökulmasta katsottuna tutkimukset köyhien kurjista oloista tai uutiset buurisotaan rekrytoitavien huonosta kunnosta olivat erityisen huolestuttavia. Voisiko Britannia pärjätä kansojen välisessä kisassa tuollaisella materiaalilla? Miten kävisi imperiumille? Nämä kaksi teemaa yhdistyivät ns. sosiaali-imperialismissa. Se asetti tavoitteekseen köyhyyden poistamisen, jotta imperiumi pelastuisi. Kriitikoiden mukaan kyse oli hallitsevan luokan yrityksestä ostaa massojen kannatus imperialismille myönnytyksin, erityisesti sosiaalisen hyvinvoinnin avulla.

Sosiaali-imperialismista syntyi useita variaatioita. Liberaali-imperialistit ja fabiaanisosialistit ottivat päämääräkseen kansallisen tehokkuuden (national efficiency) lisäämisen ja elinvoimaisen imperiaalisen rodun kasvattamisen. Tavoitteeseen päästäisiin sosiaalisin uudistuksin; puuttamalla slummien kehnoihin asuinoloihin sekä usein juuri näihin asuntoihin pystytettyjen pienten nyrkkipajojen (sweated trade) työoloihin sekä palkkatasoon, takaamalla minimipalkat sekä parantamalla terveydenhoitoa ja koulujärjestelmää. Talouspolitiikka perustuisi vapaakauppaan.¹²

¹¹ Dilke kertoo kokemuksistaan kirjassaan ”Greater Britain - A Record of Travel in English-Speaking Countries” vuodelta 1868. Cunningham, 2001, 183.

¹² Semmel, 1960, 62-63 ja 73.

Oman versionsa sosiaali-imperialismista loi vuosisadan vaihteen kenties vaikutusvaltaisain brittipoliitikko Joseph Chamberlain. Hänen suuri ideansa oli yhdistää imperiumi keskinäisin taloudellisin suosituimmuussopimuksin ja rakentaa muuta maailmaa vastaan tullimuuri. Tulleina kerätyillä tuotoilla Chamberlain olisi kustantanut sosiaaliset uudistukset, muun muassa vanhuuseläkkeen. Chamberlain ja hänen tuekseen syntynyt Tariffireformi-liiga aloittivat kampanjansa keväällä 1903. Kampanjan avannut puhe Chamberlainin kotikaupungissa Birminghamissa sai lähes hysteerisen vastaanoton. Puheen sisältö ei ollut sinänsä kovin poikkeuksellinen, mutta se näytti osuvan herkkään kohtaan: kansa selvästikin halusi tullimuuria suojakseen, brittiläisen teollisuuden suojaksi sekä imperiumin suojaksi maailmaa vastaan.¹³ Britannialla ei näyttänyt olevan enää varaa avoimuuteen ja vapaakauppaan perustuvaan talouteen. Sen pahimmat kilpailijat olivat suojautuneet tullimuurien taa - miksi siis Britannian pitäisi pelata avoimin kortein?

1.2. TUTKIMUSKYSYMYKSIÄ, LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Vuosisadan alun Britanniassa elettiin siis monella tavalla epävarmuuden aikaa. Kansakunnan tuntojen tulkit, yhteiskuntafilosofit, lehtimiehet ja poliittiset kommentaattorit, olivat yksimielisiä siitä, että Britannia oli moraalisisessa ja taloudellisessa alamäessä. Myöhempien tutkijoiden mukaan he olivat monessakin suhteessa liian pessimistisiä - oleellista on kuitenkin se, että epävarmuus tulevasta oli yleinen tunne Britanniassa. Mitä tapahtui, kun tällaiseen yhteiskuntaan saapui muutamassa vuosikymmenessä 120 000 köyhää itä-Euroopan juutalaista? Miten britit reagoivat? Miten kansan tunteja tulkinneet lehtimiehet näkivät tilanteen? Sukupolvi aiemmin, irlantilaisten paetessa nälkää Englantiin, oli kannettu erityistä huolta immigraation vaikutuksista köyhälistöön.¹⁴ Mikä oli suhtautuminen 1900-luvun alussa, kun huoli työväenluokasta oli muutenkin tapetilla?

Selvitän tässä tutkielmassa kahden keskeisen sanomalehden the Timesin ja the Daily Newsin suhtautumista maahanmuuttoon, sen syihin ja seurauksiin sekä ehdotukseen maahanmuuttoa rajoittavasta laista. Olen käynyt systemaattisesti läpi molempien lehtien pääkirjoitukset vuosilta 1902-1905. Lisäksi olen poiminut aiheen kannalta keskeisiä uutisia ja yleisönosastokirjoituksia. Keskityn tutkimuksessa kuitenkin pääkirjoituksiin, koska niissä

¹³ Hattersley, 2004, 109; Semmel, 1960, 84; Summers, 1981, 71.

¹⁴ Jones, 1977, 73-75.

lehti määrittää mielipiteensä.¹⁵ Aikarajaus perustuu maahanmuutosta käytyyn keskusteluun. Tutkimuksen aloitusvuonna 1902 käynnisti toimintansa parlamentin maahanmuuttoa ja lain tarpeellisuutta selvittävä komissio. Sen työskentely aktivoi niin lain vastustajat kuin erityisesti lain puoltajat - muun muassa keskeisin maahantulon rajoitusta ajava painostusjärjestö British Brothers League oli noihin aikoihin vahvimmillaan. Tutkimus päättyi vuoteen 1905, jolloin Aliens Act hyväksyttiin. Kiista laista oli ratkennut, minkä seurauksena keskustelu pikku hiljaa hiipui.

Vuoden 1905 Aliens Actia ja sitä edeltänyttä juutalaisten maahanmuuttoa on tutkittu suhteellisen paljon. Systemaattinen lehdistötutkimus aiheesta kuitenkin puuttuu. Ehkä keskeisimmässä asemassa lehdet ovat John A. Garrardin ”The English and Immigration” -teoksessa, jossa hän on kuitenkin rajannut lehdet näkökulmansa mukaisesti vasemmistolehtiin, itä-Lontoossa ilmestyneisiin pikkulehtiin sekä juutalaisten päälehteen ”Jewish Chronicleen”. Useissa muissa tutkimuksissa lehtiä on käytetty täydentävänä materiaalina.

Juutalaisten maahanmuutto ja sen seurauksena virinnyt hanke maahanmuuttoa rajoittavasta laista oli varsin herkkä ja tunteita herättävä aihe. Se puhutti muuallakin kuin parlamentissa tai immigraation polttopisteessä, East Endissä. Koska sanomalehdet ovat osa niin sanottua julkista mielipidettä ja heijastavat lukijakuntansa arvomaailmaa, voi niitä tutkimalla paljastua jotain brittien suhtautumisesta maahanmuuttoon, joka ei esimerkiksi parlamenttikeskusteluissa ole tullut esiin.¹⁶ Lehdistö on myös osa yhteiskunnallista vallankäyttöä, niin sanottu neljäs valtiomahti, mistä syystä lehtikirjoittelu saattoi myös vaikuttaa ulkomaalaiskeskustelun sisältöön ja ohjata muun muassa parlamentaarista prosessia.¹⁷ Onkin mielestäni perusteltua selvittää, miten ulkomaalaiskeskustelu näkyi kahdessa Britannian keskeisimmässä lehdessä, jotka edustivat samalla myös kahta keskeistä poliittista näkemystä.

The Times ja the Daily News olivat molemmat poliittisesti merkittävässä asemassa vuosisadan alun Britanniassa. The Times oli kiistatta maan vaikutusvaltaisimman sanomalehti, jota lukivat molempien puolueiden edustajat. Virallisesti the Times oli sitoutumaton, mutta

¹⁵ Suvanto, 1977, 94.

¹⁶ Suvanto, 1977, 97.

¹⁷ Kunelius, 2003, 127-151.

käytännössä se tuki konservatiiveja, etenkin, jos nämä olivat hallitusvastuussa.

Tiedotustutkijat lukevat the Timesin selkeästi konservatiivileiriin. The Daily Newsia voi pitää the Timesin opponenttina. Lehti oli liberaalipuolueen pää-äänenkannattaja ja perustamisestaan lähtien haastanut vanhemman ja vaikutusvaltaisemman kilpailijansa.¹⁸ Se edusti ns. radikaaliliberalismia ja oli mielipiteissään usein jyrkempi kuin puolueen virallinen linja. Molemmat lehdet edustivat aikansa parasta journalismia, joten niiden vertaileminen on mielekästä.

Lehtien läheisen poliittisen siteen vuoksi muukalaiskysymystä käsitteleviä kirjoituksia täytyy lukea myös laajemmassa poliittisessa kontekstissa. Erityisesti lakiehdotuksesta, Aliens Billistä, käyty keskustelu täytyy nähdä hallitus-oppositio-asetelman kautta; käytettiinkö Aliens Billiä poliittisena aseena, entä kuinka lähestyvät vaalit vaikuttivat lehtien mielipiteeseen? Olivatko lehdet muukalaiskysymyksessä puolueuskollisia vai poikkesiko niiden mielipide puolueen linjasta? Yritän myös huomioida, vaikuttivatko ajan keskeiset yhteiskunnalliset ilmiöt muukalaiskeskusteluun. Liittivätkö lehdet maahanmuuton ja sen rajoittamisen osaksi sosiaali- vai kenties tariffireformia? Näkyikö imperialistien huoli kansakunnan tilasta keskustelussa köyhistä juutalaisista? Mikä oli immigranttien juutalaisuuden vaikutus lehtien mielipiteeseen?

Keskeisiä Aliens Actiin ja sitä edeltäneisiin tapahtumiin keskittyviä tutkimuksia ovat Bernard Gainerin ”The Alien Invasion: Origins of the Aliens Act 1905” vuodelta 1972 sekä John A. Garrardin ”The English and Immigration 1880-1914” vuodelta 1971. Gainer keskittyy tutkimuksessaan selvittämään, miten suurimmassa immigraation keskittymässä, Lontoon East Endissä, kantaväestö suhtautui immigranttijuutalaisten yhteisöön. Gainer selvittää varsin perusteellisesti ongelmat, joita immigraatio aiheutti etenkin työmarkkinoille ja asuntotilanteeseen. Hän käy myös läpi reaktion, joka ongelmia seurasi: East Endissä virisi muukalaisvastaisuutta, joka 1900-luvun alussa purkautui myös poliittisena aktiivisuutena ja lopulta maahanmuuttoa rajoittavana lakina. Aliens Actia vastustaneiden osuus jää kirjassa vähemmälle.

Garrardin ”The English and Immigration 1880-1914” onkin tässä suhteessa tärkeä rinnakkaisteos Gainerin kirjalle. Garrard selvittää kirjassaan, miten Britannian vasemmisto,

¹⁸ The Daily Newsin päätoimittajan A.G.Gardinerin vähemmän mairitteleva arvio The Timesistä: ”That rotten oracle”. Koss, 1973, 34.

johon hän lukee sosialistien ja ay-liikkeen ohella myös liberaalit, suhtautui juutalaisten maahanmuuttoon. Gainerin ja Garrardin tutkimukset on tehty 1970-luvun alussa, jolloin Britannia jälleen paini maahanmuuttajakysymyksen kanssa. Tällä kertaa tulijat saapuivat juuri itsenäistyneistä alusmaista. Yksi tutkimusten motiivi onkin ollut tarjota historiallinen perspektiivi aiheeseen ja kenties joitain käytännön vinkkejä ongelman ratkaisuun. Lain parlamentaariseen käsittelyyn puolestaan keskittyy Elina Lahdenmäki pro gradu -tutkimuksessaan ”Kun siirtolaisista tuli ongelma. Vuoden 1905 Aliens Actin synty Iso-Britannian parlamentissa” vuodelta 1999. Juutalaisimmigrantin näkökulman tapahtumiin tarjoaa Lloyd P. Gartner kirjassaan ”The Jewish Immigrant in England, 1870-1914” vuodelta 1960. Gartnerin mukaan kyseessä on ensimmäinen Britannian juutalaisimmigraatiota käsittelevä laaja tutkimus ja se onkin sittemmin saanut perusteoksen aseman, johon myöhemmät tutkijat poikkeuksetta viittaavat.

Oman ryhmänsä muodostavat tutkimukset, joissa käsitellään laajemmin brittien suhdetta maahanmuuttajiin. Yleisesitys aiheesta on Colin Holmesin ”John Bull’s Island. Immigration and British Society 1871-1971” vuodelta 1988. Holmes on myös kirjoittanut useita tutkielmia antisemitismistä. ”Antisemitism in British Society” -teoksen alkusysäykseksi Holmes mainitsee kiinnostuksen vuosisadan vaihteen juutalaiseen immigraatioon. Myös muissa brittiläistä rasismia käsittelevissä tutkimuksissa juutalaisimmigraatio on tärkeässä osassa. Näkyikö antisemitismi the Timesin tai the Daily Newsin sivuilla? Kysymys lienee aiheellinen, vaikkakaan esimerkiksi Lahdenmäki ei pidä antisemitismiä oleellisena vaikuttimena lain synnyssä. Toisaalta parlamentissa kielenkäyttö oli lehdistöä varovaisempaa ja siellä viitattiinkin useaan otteeseen talon seinien ulkopuolella vallitsevaan antisemitistiseen mielialaan. On myös kiistämätöntä, että Aliens Act hyväksyttiin aikana, jolloin Britanniaan saapui juuri juutalaisia - lakia ei sen sijaan katsottu tarpeelliseksi esimerkiksi 1800-luvun puolivälissä, jolloin maahan saapui moninkertainen määrä irlantilaisia.

Perusteos Britannian lehdistön ja poliitikkojen välisestä suhteesta on amerikkalaisen Stephen E. Kossin massiivinen, kaksiosainen ”The Rise and Fall of the Political Press in Britain” vuodelta 1984. Koss selvittää teoksessaan millä keinoin, missä laajuudessa ja kuinka onnistuneesti poliitikot yrittivät vaikuttaa lehdistöön. Koss tutkii myös julkisen mielipiteen luonnetta, miten julkinen mielipide syntyy tai synnytetään ja miten se tuodaan julki. Tutkimus seuraa myös taloudellisten ja ideologisten vaikuttimien törmäystä lehtitalojen kulisissa.

Kossin yksi keskeinen havainto on politiikan ja lehdistön tiivistyvä yhteys juuri aikana, jota tutkimukseni käsittelee.

Mainio rinnakkaistutkimus Kossin järkäleelle on Alan J. Leen ”The Origins of the Popular Press, 1855-1914” vuodelta 1976. Kun Koss selvittää poliittisen eliitin ja lehdistön suhdetta, käy Lee läpi samaan aikaan käynnissä ollutta ”New Journalismin” ja ns. populaarilehdistön syntyä ja aseman vahvistumista. Eräs yksityiskohta lehdistön murroksessa kiinnostaa erityisesti: muutoksen seurauksena lehdistön arvioidaan mieluummin kiihottaneen rotu-, uskonto- ja luokkavihaan kuin tyynnyttäneen yhteiskunnassa vallinneita jännitteitä. Jo aikalaiset huomasivat massojen miellyttämisestä seuranneen lieveilmiön, lehtien taipumuksen ksenofobiaan eli muukalaisvihaan.¹⁹ Leen tutkimusta on arvosteltu marxilaiseksi ja hän itsekkin huomioi asian kirjansa toisen painoksen alkupuheessa. Lee myöntää marxilaisuutensa, mutta selittää sen tarkoittavan tutkimusotetta, jossa huomio on kiinnitetty omistuksen ja tiedonvälityksen suhteeseen.

The Timesin ja the Daily Newsin maahanmuuttoa ja Aliens Actia käsittelevien mielipiteiden tulkintaa helpottaa se, että kummastakin lehdestä on tehty biografiat. Edellä mainittu Stephen E. Koss kirjoitti 1970-luvun alussa the Daily Newsin ja sen päätoimittajan historian ”Fleet Street Radical. A.G.Gardiner and the Daily News”. Kuten hän itse toteaa, valottavat lehtimiehistä tehdyt elämäkerrat lehdistön roolia poliittisessa päätöksenteossa.²⁰ Aliens Actistä käytyä keskustelua kirjassa ei erikseen selvitetä, mutta lehden linja ja yleinen suhtautuminen sosiaalirikymyksiin käy hyvin ilmi. The Timesistä on vuosien saatossa kirjoitettu useampiakin tutkimuksia. Perusteoksena voi kuitenkin yhä pitää 1940-luvulla kirjoitettua ”The History of the Timesiä”.

Aliens Actin ympärillä käydyssä keskustelussa sanavalinnat ja sanojen sisällöt näyttelivät tärkeää roolia. Aliens Act - ehdotusvaiheessa Aliens Bill - tarkoittaa ulkomaalaislakia, joka kohdistuu kansalaisuudesta riippumatta kaikkiin maahanmuuttajiin, immigrantteihin. Vuoden 1905 Aliens Actista käytyä keskustelua ei kuitenkaan voi ymmärtää, jos ei liitä sitä Itä-Euroopasta saapuneiden juutalaisten tilanteeseen. Alien, suomeksi muukalainen, ja immigranttijuutalainen merkitsivät keskustelussa käytännössä samaa asiaa - sanavalinnalla pystyttiin joko korostamaan tulijoiden alkuperää tai häivyttämään se. Käytän tutkimuksessa

¹⁹ Lee, 1976, 196; McEwen, 1982, 460.

²⁰ Koss, 1973, 7.

immigranttijuutalainen-termiä, jolla tarkoitan Itä-Euroopasta, lähinnä Venäjältä ja Romaniasta, Britanniaan 1880-luvulta lähtien saapuneita ihmisiä. Britanniassa vaikutti myös toinen juutalaisyhteisö, vauras ja vakiintunut Englannin juutalainen yhteisö (Anglo Jewry), joka on syytä erottaa immigranttijuutalaisista. Britanniaan luen mukaan Englannin, Skotlannin ja Walesin - sen sijaan Irlannin lasken Britannian ulkopuoliseksi alueeksi sen kiistanalaisen aseman vuoksi²¹ sekä siksi, että irlantilaiset rinnastetaan Britannian maahanmuuttoa käsittelevissä tutkimuksissa maahanmuuttajiin. Poliittisella kentällä rintamalinjat jakaantuivat Aliens Act -kysymyksessä karkeasti lakia kannattaneisiin konservatiiveihin ja sitä vastustaneisiin liberaaleihin. Konservatiiveihin lasken Aliens Act -kysymyksessä myös liberaaliunionistit²², liberaaleihin puolestaan myös puolueen suojissa toimineet työväenpuolueiden edustajat, ellei asian ymmärtäminen muuta vaadi.

2. THE TIMES JA THE DAILY NEWS VUOSISADAN VAIHTEESSA

2.1. MUUTOS LEHTIMAAILMASSA

Britannian lehdistössä vallitsi 1870-luvulta lähtien käymistila. Lehtimaailmassa oli käynnissä prosessi, jonka seurauksena lehden tekeminen muuttui ammattimaiseksi teollisuudeksi ja yritystoiminnaksi. ”Lehdistö on ajautumassa muutaman rikkaan monopoliksi. Se ei ole enää demokratian väline, vaan palvelee materialistisia tavoitteita” parahti sosiaalifilosofi ja uusliberaalijournalisti L.T.Hobhouse. Markkinatalouden logiikka oli haastamassa perinteisen liberaalin lehdistöteorian.²³

Sanomalehtien potentiaalinen lukijakunta oli kasvanut nopeasti 1800-luvun lopulla kahden lainsäädännöllisen muutoksen seurauksena. 1850- ja 1860-luvuilla tietoon kohdistuvan verotuksen keventäminen, muun muassa leimaveron poisto, mahdollisti sanomalehden myyntihinnan alentamisen. Pennin hintaisena lehti tuli myös työmiehen ulottuville. Vieläkin ratkaisevampi merkitys oli vuoden 1870 koululailla. Britanniaan rakennettiin kattava kouluverkosto, minkä seurauksena myös köyhempi kansanosa oppi lukemaan. Samaan aikaan

²¹ Viitataan liberaalipuoluetta hajottaneeseen Home Rule -kysymykseen.

²² Joseph Chamberlainin johtama ryhmä, joka oli 1880-luvulla eronnut liberaaleista vastalauseena Gladstonen Irlannin-politiikalle. Kts. mm. Cain, 1979, 52-54.

²³ Lee, 1976, 15.

osa työväenluokasta sai äänioikeuden, millä oli suuri vaikutus paitsi poliittisten puolueiden ja painostusryhmien toimintaan, myös lehdistöön. Seurauksena oli lehtien levikkilukujen ja toisaalta myös lehtien lukumäärä kasvu. Uusia sanomalehtiä perustettiin ennennäkemättömällä innolla niin, että 1900-luvun ensi vuosina saavutettiin huippu, jota ei sittemmin ole ylitetty.²⁴

Britanniaan oli siis syntynyt lyhyessä ajassa lukutaitoinen, poliittisesti täysvaltainen kansanosa, jolle oli tarjolla edullisia sanomalehtiä. 1800-luvulla vallinneen liberaalin lehdistäteorian kannalta tilanne vaikutti ideaalilta: lehdistö pääsisi toteuttamaan valistavaa, kasvattavaa ja informoivaa rooliaan. Massat johdatettaisiin lehdistön tuella todelliseen demokratiaan valistusajan ihanteiden mukaisesti. Ja kuitenkin seurauksena oli kehitys, jota Hobhouse ja useat muut radikaalit kammoksuivat.

Muutoksen pistivät käytännössä liikkeelle muutamat ennakkoluulottomat journalistit, jotka oivalsivat, mitä kansa lehdeltään oikeasti halusi. Uutta tapaa tehdä lehteä alettiin 1880-luvulta lähtien kutsua termillä ”New Journalism”, uusi journalismi. New Journalism muutti sekä lehden ulkoasua että sisältöä. Typografisilla muutoksilla lisättiin lehden luettavuutta: kappaleiden pituus lyheni, otsikoiden koko kasvoi, lehdissä alettiin julkaista enemmän kuvia. Juttujen kirjoitustyyliin suosittiin värikästä, elävää, yksinkertaista kieltä. Eniten huolta aiheutti kuitenkin muutos sanomalehden sisällöissä. Poliitiikan osuus nimittäin pieneni ja se sai tehdä tilaa rikos-, sensaatio- ja urheilu-uutisille. Poliitikkojen vastalauseista huolimatta lehdet eivät enää halunneet julkaista parlamenttikeskusteluja lyhentämättöminä, eivätkä pääkirjoitukset olleet enää lehden yleisyyden aihe. Syynä oli yksinkertaisesti se, etteivät ne olleet myyntivaltteja. Massat halusivat viihdettä ja sitä sille tarjottiin. Lyhyesti: New Journalism tavoite oli kaupallinen menestys ilman poliittista painolastia.²⁵

Parhaiten ajan hermolla oli lehtimies ja lehtitalon omistaja Alfred Harmsworth, jonka vuonna 1896 perustama the Daily Mail oli jymymenestys. Lehden levikki vuonna 1910 oli arviolta 900 000, kun toiseksi suosituin aamulehti, the Daily Express, ylsi vain puoleen siitä.²⁶ Harmsworth oli varsin ristiriitainen henkilö lehtimaailmassa. Hänellä oli kiistämätön vainu suuren yleisön maun suhteen, mistä olivat osoituksena hänen menestyvät lehtensä. Toisaalta

²⁴ Baylen, 1992, 33; Lee, 1976, 131.

²⁵ Lee, 1976, 117-125.

²⁶ McEwen, 1982, 466.

hän edusti pahimmillaan Hobhousen mainitsemaa rikasta lehtikeisaria, joka napsi pienempiä kilpailijoitaan markkinoilta ja tuotti tilalle populistista sensaatiomateriaalia. The Daily Mail ei kuitenkaan ollut vailla poliittisia ambitiesia. Lehti kävi kiivaita kampanjoita aiheilla, jotka vetosivat kansaan, usein myös sen pimeämpiin tunteihin. Esimerkiksi buurisodan aikaan the Daily Mail hyödynsi yltiöisänmaallisuutta arvostelemalla sodanjohtoa ja vaatimalla lisää ja parempia aseita. Taktiikka oli vaarallinen, sillä lehteä voitiin syyttää moraalien heikentämisestä sotaoloissa. The Daily Mail piti kuitenkin huolen, että se puhui aina rivimiehen puolesta ja sai näin massojen sympatiat puolelleen. Ja lehden levikki sen kuin kasvoi.²⁷

Mikä oli the Timesin ja the Daily Newsin suhde New Journalismiin? Vuonna 1785 perustettu the Times oli pitkän historiansa aikana kokenut sekä ylä- että alamäkiä. 1900-luvun alussa se oli jo pitkään ollut taloudellisessa alamäessä. Lehden myyntiluvut olivat laskussa ja vuonna 1910 levikin arvioitiin olevan 45 000 - siis noin kahdeskymmenesosa the Daily Mailin levikistä.²⁸ Vaikeudet olivat alkaneet juuri samoihin aikoihin, kun uusi tapa tehdä sanomalehteä oli lyönyt läpi. The Times yritti reagoida tilanteeseen eriyttämällä lehden taloudellisen ja toimituksellisen johdon toisistaan. The Timesiin palkattiin päätoiminen toimitusjohtaja, jonka tehtäväksi tuli nostaa lehti suosta. Omistajan vaatimus oli kuitenkin, ettei lehden toimituksellista tyyliä saanut muuttua. Sen laatu ja tutuus tuli säilyttää. The Times jatkoikin perinteisellä linjalla ja julkaisi päivittäin kolme pitkää pääkirjoitusta sekä alahuoneen puheet kokonaisuudessaan välihuutoinen kaikkineen. Myöskään lehden ulkoasussa ei tapahtunut muutosta; The Times ilmestyi vastaisuudessaakin ilman kuvitusta tai vaihtelevaa otsikkokokoa. The Times ei siis ollut New Journalismia.

Tutkimusaikanani the Times edusti vanhaa tyyliä myös omistussuhteidensa osalta. Lehtimaailmassa oli vallitsevana trendi kohti yhtiöitymistä ja keskittymistä useiden yhtiöiden muodostamiksi fuusioiksi. The Times sen sijaan koetti jatkaa Walterin suvun omistamana perheyriksenä. The Timesin vanhan kaartin taistelu muutosta vastaan oli kuitenkin tuomittu häviämään. The Times julistettiin loppuvuodesta 1906 taloudelliseen selvitystilaan²⁹, minkä jälkeen oli selvää, että lehden omistaja vaihtuu. The Timesin uudesta omistajasta käyty kamppailu osoittaa lehden suhtautumisen the Daily Mailin kaltaiseen journalismiin: the

²⁷ Hattersley, 2004, 414-415.

²⁸ McEwen, 1982, 466.

²⁹ Limited liability company.

Timesissä yritettiin viimeiseen asti estää lehden päätyminen keltaisen lehdistön, käytännössä Harmsworthin tai hänen pahimman kilpailijansa Arthur Pearsonin, haltuun. Vielä senkin jälkeen, kun the Times oli vuonna 1908 liitetty osaksi Alfred Harmsworthin, nyt jo aateloituna lordi Northcliffen, lehti-imperiumia, herättivät yritykset kasvattaa lehden levikkiä vastarintaa toimituksessa. Muutos vähentäisi arvovaltaa, popularisointi olisi pahasta, ajateltiin the Timesin toimituksessa.³⁰

The Daily Newsissä suuria myyntilukuja ei sen sijaan ylenkatsottu. Lehti ilmoitti ylpeänä etusivullaan olevansa maan suurin liberaalisanomalehti. Samalla se oli kiivas keltaisen lehdistön ja erityisesti Harmsworth/Northcliffen arvostelija.³¹ Liberaalilehdille, erityisesti the Daily Newsin kaltaisille aatteellisille radikaalilehdille, New Journalismin politiikasta vieraannuttava tyyli aiheutti kuitenkin suurta päänvaivaa. Kuinka olla taloudellisesti kannattava ja samalla pitää kiinni yhteiskunnallisista periaatteista? The Daily Newsissä esimerkin aatteen ja taloudellisten realiteettien ristipaineesta tarjoaa suhtautuminen alkoholiin ja vedonlyöntiin. Lehti oli omistajansa Cadburyn vaikutuksesta vapaakirkollisten puolestapuhuja. Vapaakirkollisuuteen liittyi oleellisena osana puritaaninen elämäntapa ja paheiden vieroksunta. Niinpä the Daily News kielsi lehdessään alkoholin mainonnan ja vedonlyöntivihjeet. Seurauksena oli taloudellisia vaikeuksia mainos- ja myyntitulojen laskun vuoksi. Lehti reagoi tilanteeseen tiputtamalla hintaansa puoleen penniin ja saikin näin levikkinsä kasvuun ja taloutensa tasapainoon. Leen arvion mukaan the Daily News oli harvinaisuus vuosisadan alun brittiläisessä lehtimaailmassa onnistuessaan yhdistämään aatteellisuuden ja taloudelliset realiteetit. Yleensä jommasta kummasta jouduttiin joustamaan.³²

The Daily News edustaa monella tapaa New Journalismia. Vuonna 1902 päätoimittajana aloittanut A.G.Gardiner ryhtyi tarmolla uudistamaan lehteä pitkälti juuri New Journalismin tyyliin: typografia muuttui rohkeammaksi, kuvien määrä lisääntyi. Gardiner myös palkkasi lehteen maan parhaita kirjoittajia eli tyyli ja luettavuus paranivat. Vuonna 1904 lehti tiputti hintansa puoleen penniin ja ilmoitti samalla, että se käy taistoon keltaista lehdistöä vastaan sen omilla aseilla. Puolen pennin hintaiset lehdet luettiin yleensä populistisiksi, joiden

³⁰ The History of the Times, 1947, 115; Hattersley, 2004, 424-425.

³¹ Koss, 1973, 10-11.

³² Lee, 1976, 162, 214.

poliittista painoarvoa väheksyttiin.³³ The Daily News kuitenkin vakuutti jatkavansa vanhalla laatulinjalla todeten, ettei lehden tarvitse olla törkeä ollakseen suosittu.³⁴ Muutokset olivat ilmeisen onnistuneita, sillä lehden myynti kääntyi jyrkkään nousuun: vuoden 1899 pohjalukemista, 56 000, levikki kasvoi vuosikymmenessä lähes 400 000:een.³⁵

2.2. LEHTIEN LINJA

The Daily Newsin linja oli viitoitettu heti sen perustamisvaiheessa vuonna 1846. Lehden ensimmäinen päätoimittaja oli legendaarinen Charles Dickens. Hän määritteli the Daily Newsin periaatteiksi cobdenlaisittain vapaakaupan ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämisen. Samalla se otti tavoitteekseen mahdollisimman laajan levikin, ei taloudellisen menestyksen vaan viestin leviämisen takia. Dickensin seuraajat, erityisesti vuonna 1902 lehden päätoimittajaksi valittu A.G.Gardiner, olivat uskollisia sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta teoksissaan kuvanneelle kirjailija-journalistille.³⁶

Gardiner nousi tehtävään the Daily Newsissä tapahtuneen vallanvaihdon yhteydessä. Vuonna 1899 syttynyt buurisota oli hajottanut liberaalipuolueen sotaa kannattaviin liberaali-imperialisteihin ja sitä vastustaviin ns. little englandereihin. Liberaalilehtien enemmistö, myös the Daily News, asettui suosituksen puolelle, mikä vaikeutti sotaa vastustavan puoluejohtajan Henry Campbell-Bannermanin asemaa.³⁷ Erityisesti puolueen päääänenkannattajan oppositioasema oli ongelmallinen. Puoluejohto päätti organisoida the Daily Newsin kaappauksen, mitä helpotti lehden huono taloudellinen asema. Lehti siirtyi birminghamiläisen kaakaomiljonäärin, uskonnollisesti ja sosiaalisesti vakaumuksellisen Cadburyn perheen haltuun.³⁸ The Daily Newsistä tuli puoluejohtaja Campbell-Bannermanin uskollinen tukija. Samalla se kuitenkin pyrki myös yhdistämään hajanaisen puolueen ja välttämään liian ärhäkkäitä hyökkäyksiä liberaali-imperialisteja vastaan. Tehtävä ei ollut helppo, sillä the Daily News oli useassa kysymyksessä avoimesti puolueen toista ääriäitää

³³ Lee, 1976, 213.

³⁴ The Daily News, 13.2.1904 ja 16.2.1904. Pääkirjoitukset ”The Daily News” ja ”Ourselves”.

³⁵ Koss, 1973, 66; McEwen, 1982, 466.

³⁶ Koss, 1973, 33.

³⁷ Cain, 1979, 52-54.

³⁸ Koss, 1973, 36-39.

edustavan Labourin tukija. Konservatiivihallitusta kohtaan the Daily News oli ankaran kriittinen.³⁹

Cadburyjen omistuksessa ja A.G.Gardinerin johdolla the Daily News kävi taistoon buurisotaa ja sen synnyttämää yltiöisänmaallisuutta vastaan. Radikaalien tapaan lehti piti imperialistista sotaa rahan tuhlaamisena ja kansainvälisen moraalin vastaisena. Lehti sympatisoi buureja, minkä voi nähdä loogisena jatkeena sille, että lehti tuki myös irlantilaisten itsemääräämisoikeutta ajanutta Home Rule -politiikkaa. The Daily Newsin mielestä sotaan upotetut rahat olisi pitänyt käyttää kotimaan sosiaalisten olojen parantamiseen. Lehti omaksui vahvasti sosiaalireformistisen linjan ja oli usein työttömyysturvaa, vähimmäispalkkaa tai asuntokysymystä koskevissa kirjoituksissaan liberaalipuoluetta radikaalimpi. Lehti kannatti julkisen vallan, valtion tai kuntien, vahvempaa roolia yhteiskunnan epäkohtien hoidossa. Vastapuoli tiivistä ivallisesti kaakaolehdistöksi kutsumansa Cadburyjen lehtiryhmän⁴⁰ linjan: kosmopoliittisuuden, vapaakaupan ja pasifismin puolesta kansallista suuruutta vastaan, läheisessä suhteessa Saksaan sekä porvarillista huolta sosiaalisista oloista kantaen.⁴¹

Kysymys valtion puuttumisesta talouden mekanismeihin tai sosiaalisiin ongelmiin oli keskeinen vuosisadan vaihteen Britanniassa, kuten johdanto-luvusta ilmeni. Sosiaaliskysymyksissä asenne oli pikkuhiljaa pehmenemässä, mistä ovat osoituksena 1870-luvulta lähtien yleistyneet sosiaalilait.⁴² Vanhat käsitykset köyhän omasta vastuusta ja avun moraalia rappeuttavasta vaikutuksesta elivät kuitenkin sitkeänä. The Times käsitteli loppukesästä 1902 köyhyystutkija Rowntreen York-tutkimusta. Lehden johtopäätös oli, että vaikkakin osa köyhistä oli kurjuuteensa syyttömiä, ei ulkopuolisten tullut puuttua tilanteeseen. Lehden mukaan ekonomistien vanha oppi ”oma apu, paras apu” oli yhä käypä lääke - jos köyhyyteen ylipäänsä oli parannuskeinoa, mitä the Times epäili vahvasti.⁴³ Lehti ei myöskään kannattanut julkista puuttumista slummiutumiseen. Muun muassa the Daily News piti asunto-ongelman ratkaisussa keskeisenä, että paikallishallinnon, kuntien ja kaupunkien,

³⁹ Gardiner uskoi liberaalien ja työväenpuolueen yhteistyöhön. Lehden suosikkeihin lukeutui immigranttikysymyksessään aktiivinen Labourin kansanedustaja John Burns. Koss, 1973, 50-51.

⁴⁰ Viittasivat erityisesti the Daily Newsiin ja Nationiin.

⁴¹ Koss, 1973, 74-75 ja 120.

⁴² Lee, 1994, 287.

⁴³ The Times, 23.8.1902. Pääkirjoitus ”Poverty, Irremediable”.

määräämisoikeutta kasvatettaisiin.⁴⁴ The Timesin mielestä ehdotukset julkisesta asuntotuotannosta tai julkisesta liikenteestä olivat sen sijaan ”hölynpölyä” (pernicious nonsense) ja se kutsui moista halveksuen ”kunnalliseksi sosialismiksi” (municipal socialism).⁴⁵

The Times näyttäisi siis sosiaaliskysymyksissä edustaneen vanhaa ääri-liberaalia ”laissez-faire”-koulukuntaa. The Daily News, the Timesin kiivas arvostelija, luonnehti lehden sosiaalipoliittista linjaa: ”The Times vastustaa kaikkea, jos ei kyse panimoteollisuuden, maanomistajien tai valtiokirkon edusta.”⁴⁶ The Daily News paljastaa kommentillaan paitsi omat antipatiensa, myös perinteiset konservatiiviset taustavoimat, joihin se the Timesin yhdisti. The Times määritteli itsensä sitoutumattomaksi. Lehti ilmoitti tukevansa puoluetta, jonka katsoi parhaiten edistävän valtion etua. Tavallisesti valtion etua ajoi the Timesin mielestä konservatiivipuolue ja lehti lasketaankin ulkopuolisissa tutkimuksissa konservatiivileiriin. Asema vahvistui The Timesiä vuodesta 1884 päätoimittajana johtaneen G.E.Bucklen aikana, jolloin lehden katsotaan siirtyneen poliittisella janalla oikealle. Tutkimusaikani the Times tuki Arthur Balfourin konservatiivihallitusta, mutta joutui muiden lehtien tapaan arvioimaan linjaansa tariffireformikampanjan käynnistyttyä.

Varsinaista kirjoitettua ohjelmaa the Timesillä ei ollut. Sen linja muodostui perinteen, omistajan mielipiteen ja oletetun lukijamielipiteen pohjalta. Tutkimusaikani lehden omisti Arthur Walter, jolta puuttui paitsi perusteellinen lehtialan koulutus, myös isänsä luottamus. Vaikea asema johti ulkopuolisuuteen ja osittaiseen välinpitämättömyyteen lehdestä. Vastaavasti päätoimittajan ja toimitusjohtajan asemat vahvistuivat. Päätoimittaja Buckle oli Oxfordin käynyt juristi. Hänen isänsä oli valtiokirkon pappi ja iskostanut poikaansa ankaran protestanttisen suhtautumisen elämään, mihin vapaakirkollinen the Daily News kenties viittasi kirjoittaessaan the Timesin ajavan valtiokirkon asiaa. Bucklen erityishuomio lehdessä kohdistui kotimaan politiikkaan ja hän piti velvollisuutenaan lukea kotimaan toimituksen materiaali. Immigraatiosta ja Aliens Actistä käyty keskustelu ovat näiden tietojen valossa

⁴⁴ Cadburyt olivat kiinnostuneita asuntokysymyksestä ja uskoivat julkiseen asuntotuotantoon. He olivat rakennuttaneet Birminghamiin tehdastyöläisilleen mallikaupunginosana tunnetun Bournevillen.

⁴⁵ The Times, 1.9.1902. Pääkirjoitus ”Housing Question”.

⁴⁶ The Daily News, 3.1.1905. Pääkirjoitus ”West Ham and Our Critics”.

olleet Bucklen henkilökohtaisessa valvonnassa. Toisaalta the Timesissä yksittäiset toimittajat eivät saaneet omia mielipiteitään julki tuodakaan, vaan ne sovitettiin lehden linjaan.⁴⁷

2.3. LEHDET, VALTA JA POLITIIKKA

The Timesin vaikutusvalta vuosisadan vaihteen Britanniassa on arvioitu suureksi.

Tiedotustutkijoiden mukaan the Timesillä on keskeinen asema Britannian lehdistöhistoriassa ja se symboloi lehdistön kasvanutta itsenäisyyttä hallituksesta ja puolueiden vallasta. Lehteä seurasivat kaikki, jotka olivat tekemisissä julkisen vallan kanssa.⁴⁸ The Times aseman tunnustivat jo aikalaiset. Arvostetun sanomalehtimiehen W.T.Steadin usein siteeratulla Lontoon sanomalehtien ranking-listalla vuodelta 1904 the Times oli ykkösluokassa - arvion uskottavuutta lisää se, että Stead oli liberaali ja yksi keskeisiä New Journalismin kehittäjiä.⁴⁹ Myös the Daily Newsissä julkaistu lukijakirje liberaalikansalaiselta on avoimuudessaan paljon puhuva: ”Luen the Timesiä, vaikka olen radikaali. Syynä ovat sen uutiset ja yleisönosasto. Eikö olisi mahdollista perustaa yhtä laadukas liberaalilehti?...Minua harmittaa maksaa kolme penniä numerolta viholliselle.”⁵⁰

Mihin lehden vaikutusvalta perustui? The Timesin tapauksessa selitys ei voi olla levikissä - lehteähän myytiin vain kahdeskymmenesosa the Daily Mailin levikistä. Selittävänä tekijä täytyy olla lukijakunnan laatu; the Timesiä lukivat oikeat ihmiset. Alan Lee on tarkastellut lehtien vaikutusvaltaa niiden kohteen mukaan. Hän erottaa vaikutusvallan, joka kohdistuu äänestäjiin ja vaikutusvallan, joka kohdistuu päättäjiin. Laajalevikkisillä lehdillä, kuten the Daily Mailillä ja myös the Daily Newsillä, oli ainakin teoriassa mahdollisuus vaikuttaa suureen äänestäjäkuntaan. The Timesin mahdollinen valta taas kohdistui pieneen, mutta vaikutusvaltaiseen joukkoon, poliittisiin päättäjiin.

Yhteys päättäjiin oli vielä 1900-luvun alussa vallan näkökulmasta keskeisempää kuin yhteys laajoihin äänestäjäkuntiin. Äänioikeuden laajenemisesta ja äänestäjien poliittisen vallan kasvusta huolimatta Britanniassa poliittista valtaa käytti yhä pieni eliitti. The Daily Newsin

⁴⁷ The History of the Times, 1947, 14-16 ja 107-109.

⁴⁸ McEwen, 1982, 462-463.

⁴⁹ Koss, 1984, 1.

⁵⁰ Koss, 1973, 108.

Gardiner yritti parhaansa mukaan muuttaa tilannetta, mutta joutui vielä 1902 toteamaan, etteivät köyhät äänestä kaltaisiansa, vaan rikkaita ja vaikutusvaltaisia.⁵¹ Tuo joukko luki the Timesia puoluekannasta riippumatta ja joutui ottamaan sen mielipiteen huomioon päätöksiä tehdessään. Äänestäjäkuntaan kohdistuvan vallan rajallisuudesta puolestaan käy esimerkkinä liberaalilehdistön ja liberaalipuolueen epätahdissa kulkenut menestys: Gladstonen liberaalihallitus kärsi murskatappion 1880-luvulla, jolloin liberaalilehdistö oli vahvimmillaan. Sen sijaan 1906-vaalien alla liberaalien johto tuskaili oman lehdistönsä alennustilaa ja seurauksena oli kaikkien aikojen vaalivoitto. Osittain tuloksia selittää se, että lehtien poliittiset mielipiteet ilmaistiin pääkirjoituksissa, joita vain harva luki. Poliittisilla uutisilla oli kuitenkin pieni, mutta vaikutusvaltainen lukijakunta - ne, jotka politiikkaa tekivät.⁵²

Huolimatta New Journalismin mukanaan tuomasta epäpoliittisuuden tendenssistä oli poliitikkojen ja lehdistön suhde 1900-luvun alussa tiiviimpi kuin koskaan aiemmin. Liberaaleille yhteys lehdistöön sisältyi jo puolueen ideologiaan, mutta viimeistään 1880-luvulta lähtien myös konservatiivit tunnustivat lehdistön poliittiseen merkitykseen. Puolueet alkoivat kilpailla vaikutusvallasta lehdistössä: omia lehtiä alettiin tukea voimakkaammin, muutamia uusia lehtiä perustettiin ja kilpailijan lehtiä vallattiin sopivan tilaisuuden koittaessa, esimerkkinä the Daily Newsin siirtyminen liberaali-imperialisteilta radikaaleille. Kilpailua motivoi oletus, että lehdillä oli poliittista valtaa ja toisaalta, että politiikka kiinnosti lukijoita.⁵³

Myös journalistien sosiaalisen aseman parantuminen lähensi lehdistöä ja politiikkaa. Vielä 1840-luvulla vain harva journalisti pääsi vaikutusvaltaisiin piireihin. Journalistit nähtiin jopa vakoojina, joita vastaan tuli suojautua. 1900-luvulle tultaessa tärkeimpien lehtien päätoimittajat, pääkirjoitustoimittajat ja poliittiset toimittajat olivat kohonneet samaan yhteiskuntaluokkaan johtavien poliitikkojen kanssa, mikä helpotti yhteydenpitoa. Toimittajien statusaseman ja arvovallan lisääntymisestä sekä poliittisesta hyväksynnästä todistaa useiden lehtialan ihmisten valinta Britannian parlamenttiin. Muun muassa kolme the Daily Newsin toimittajaa aloitti parlamentaarikon uran vuoden 1906 vaaleista. Poliitikkojen ja lehtiväen lähentynyt suhde oli molempia hyödyttävä: lehdet saivat sisäpiirin tietoja ja poliitikot kanavan viesteilleen. Aliens Actin kannalta keskeisistä poliitikoista Charles Dilkellä oli yhteys the Daily Newsiin. Päätoimittaja Gardiner piti myös tiiviisti yhteyttä liberaalien puoluesihteerin

⁵¹ Koss, 1974, 28.

⁵² Lee, 1984, 134.

⁵³ Lee, 1984, 158.

Herbert Gladstoneen.⁵⁴ Myös Winston Churchill ja Joseph Chamberlain ymmärsivät hyvin lehdistön merkityksen ja Churchillia sanotaan olleen erityissuhde the Timesiin. Sen sijaan molemmat puoluejohtajat, niin konservatiivien Balfour kuin liberaalien Campbell-Bannermankin, suhtautuivat nuivasti lehdistöön.⁵⁵

3. JUUTALAISET SAAPUVAT BRITANNIAAN

3.1. THE DAILY NEWS: ”TERVETULOA!”, THE TIMES: ”ONGELMIA LUVASSA”

Britanniassa 1800-luvun lopulla virinnyt keskustelu maahanmuuttajista ja maahanpääsyn rajoituksista liittyy tiiviisti tapahtumiin Itä-Euroopassa, erityisesti Venäjällä. Vaikka Britanniassa väiteltiin muukalaisten ja maahanmuuttajien asemasta, puhuttiin todellisuudessa vain yhdestä maahanmuuttajaryhmästä, Itä-Euroopasta tulleista juutalaisista.

Itä-Eurooppa oli maailman juutalaisuuden keskus 1800-luvulla. Siihen nähden, että diasporan on sanottu hajottaneen juutalaisen kansan ympäri maailmaa, asui ylivoimainen enemmistö juutalaisista 1800-luvulla yllättävänkin pienellä alueella. Immigraation aattona, 1880-luvun alussa, maailman reilusta seitsemästä miljoonasta juutalaisesta noin neljä miljoonaa asui rajatulla alueella Venäjän keisarikunnan läntisissä osissa, niin sanotussa Pale of Settlementissä. Lisäksi Itävalta-Unkarissa ja Romaniassa oli merkittävä, useiden satojen tuhansien juutalaisvähemmistö. Kaikkiaan Itä-Euroopassa asui siis 1800-luvun lopulla arviolta noin 2/3 maailman juutalaisista.⁵⁶ Tuo juutalaiskeskittymä oli kuitenkin pian hajoamassa.

Muutto on ollut juutalaisten historiassa toistuva tapahtuma. Juutalaisen identiteetin onkin sanottu perustuvan enemmän kieleen, uskontoon ja kulttuuriin kuin johonkin paikkaan. Niin laajamittaista muuttoliikettä kuin oli juutalaisten emigraatio pois Itä-Euroopasta vuosina 1881-1914 ei ole juutalaistenkaan historiassa aiemmin koettu. Ensimmäiseen maailmansotaan

⁵⁴ Muun muassa pari vuotta Aliens Actin jälkeen the Daily Newsin omistaja Cadbury johti painostusryhmää, joka tuki Dilken ajamaa työolojen parantamiseen tähtäävää Sweated Industries Billiä. Koss, 1973, 77.

⁵⁵ Lee, 1984, 200-201.

⁵⁶ Gartner, 2001, 215.

mennessä kotinsa oli jättänyt noin kolme miljoonaa Itä-Euroopan juutalaista.⁵⁷ Muuttoaallon syyt löytyvät olosuhteista, jotka määrittivät juutalaisten elämää kussakin Itä-Euroopan maassa sekä lupaus paremmasta elämästä lännessä.

Itä-Euroopan juutalaisten laajamittaisen muuton käynnistivät tapahtumat Venäjällä vuonna 1881. Tsaari Aleksanteri II:n salamurha keväällä 1881 heijastui juutalaisten elämään dramaattisesti. Valtaistuimelle nousi autokraattinen ja taantumuksellinen Aleksanteri III, joka suhtautui juutalaisiin avoimen vihamielisesti. Uusi tsaari ja hänen hallintonsa vaikeuttivat monien Venäjän vähemmistökansojen elämää, mutta erityisen raa'an sorron kohteeksi joutuivat juutalaiset. Vain muutamia viikkoja tsaarin murhan jälkeen Venäjällä koettiin ensimmäiset pogromit eli puoliviralliset⁵⁸ juutalaisiin kohdistuneet väkivaltaisuuudet. Elisabetgradista alkaneet väkivaltaisuuudet jatkuivat peräti kaksi vuotta ja olivat alkusoittoa tulevalle: kaikkiaan Venäjällä tehtiin maailmansotaan mennessä yli 300 pogromia.

Ensimmäisiä pogromeja seurasivat ns. toukokuun 1882 lait, joilla rajoitettiin juutalaisten yhteiskunnallisia oikeuksia. Lait rajoittivat muun muassa juutalaisten asumisoikeutta, koulutusmahdollisuuksia sekä elinkeinonharjoitusta. Rajoitukset olivat voimassa aina tsaarin vallan loppuun asti. Merkittävä juutalaisvastainen toimi oli myös juutalaisten karkotus Venäjän suurimmista kaupungeista, muun muassa Moskovasta ja Kiovasta, vuonna 1890. Virallisten tai puolivirallisten sortotoimien ohella yleinen ilmapiiri Venäjällä oli varsin juutalaisvastainen. Ääriesimerkin suhtautumisesta juutalaisiin tarjoaa maan keskeisiin hengellisiin johtajiin kuuluneen Konstantin Pobedonostsevin hahmotelma juutalaiskysymyksen ratkaisuksi: kolmannes juutalaisista käännytetään kristinuskoon, kolmannes ajetaan maasta ja jäljelle jäävä kolmannes tuhoaan.⁵⁹

Romaniassa juutalaisten kohtelu oli, jos mahdollista, vieläkin kovempaa kuin Venäjällä. Juutalaisvihan taustalla oli juuri itsenäistyneessä maassa vallinnut nationalistinen mieliala, jonka valtaväestöstä poikkeavat ja epävarmana kansanosana pidetyt juutalaiset saivat tuntea nahoissaan. Romania rajoitti juutalaisten oikeudet minimiin ja ajoi heidät maaseudulta muutamiin kaupunkiin. Jo ennestäänkin köyhien juutalaisten elinmahdollisuudet kävivät

⁵⁷ Gartner, 1999, 117; Pollins, 1985, 8-9.

⁵⁸ Väkivaltaisuuudet tapahtuivat yleensä viranomaisten estämättä, jopa heidän niihin osallistuen.

⁵⁹ Marrus, 1985, 28-29; Gartner, 1999, 117; Gartner, 2001, 238-242.

niin toivottomiksi, että seurauksena oli joukkomuutto. Pääasiallisena kohteena oli Yhdysvallat, jonne muutti noin kolmannes koko Romanian juutalaisyhteisöstä.

Romanian juutalaisten muuttovirta länteen nosti emigraation 1900-luvun alussa ensi kertaa myös kansainväliseksi kysymykseksi. Suurvallat olivat tunnustaneet Romanian itsenäisyyden Berliinin kongressissa 1878. Berliinin sopimuksessa taattiin myös juutalaisille täydet kansalaisoikeudet, jotka Romania siis itsenäistyttyään eväsi. Seurauksena oli kansainvälisten vastalauseiden vyöry.⁶⁰ Aihetta seurattiin myös the Timesin ja the Daily Newsin sivuilla.

The Daily Newsin mielestä Romania rikkoi Berliinin sopimusta juutalaislaeillaan. Lehti huomautti, että Romania sai kiittää eurooppalaisia suurvaltoja itsenäisyydestään, joten sen oli huomioitava niiden protestit ja lopetettava juutalaisvaisuus. The Daily Newsin mukaan Romanian tavoite oli ajaa juutalaiset maasta tekemällä heidän elämänsä mahdottomaksi. Lehti havainnoi useissa maissa, erityisesti Venäjällä, vallinneen juutalaisvastaisen mielialan ja arvioi juutalaisten turvapaikkojen käyneen vähiin. Sellaisina the Daily News piti lähinnä Yhdysvaltoja ja Britanniaa, jonne lehti toivottikin sorretut juutalaiset tervetulleiksi.⁶¹

Myös the Times noteerasi Romanian juutalaisvastaiset lait ja niitä seuranneen muuttoaalton. Lehti oli kuitenkin enemmän huolissaan Britannian kuin juutalaisten puolesta: se arvioi immigraatiosta koituvan Britannialle ongelmia. Toisaalta se osoitti myös ymmärrystä Itä- ja Keski-Euroopan juutalaisvastaisuudelle. The Timesin mukaan juutalaisvastaisuus ei perustunut uskonnollisiin, vaan sosiaalisiin ja taloudellisiin seikkoihin. Muun muassa maanviljelijät olivat the Timesin mukaan kärsineet juutalaisten toiminnasta.⁶²

Sortotoimet ovat tärkeä, muttei ainoa Itä-Euroopan juutalaisten massamuuttoa selittävä tekijä. Gartnerin mukaan jopa sortoa keskeisempi selittäjä on juutalaisten nopea väestönkasvu. Esimerkiksi Venäjällä juutalaisten määrä viisinkertaistui 1800-luvun aikana.⁶³ Kun toimeentulomahdollisuudet eivät parantuneet samassa tahdissa, oli seurauksena köyhyyttä.

⁶⁰ Marrus, 1985, 33-34.

⁶¹ The Daily News, 24.9.1902 ja 29.9.1902. Pääkirjoitukset ”Europe and the Jews” ja ”Roumanian Minister in London”.

⁶² The Times, 28.9.1902. Pääkirjoitus ”Rumania and the Jews”.

⁶³ Vuonna 1800 Venäjällä asui noin miljoona juutalaista. Vuonna 1897 juutalaisten määrä oli yli viisi miljoonaa. Gartner, 1960, 21.

Esimerkin muun kuin sorron vuoksi tapahtuneesta emigraatiosta tarjoaa kolmas keskeinen muuttoaallon lähde, Itävalta-Unkarissa sijainnut Galitsia. Itävalta-Unkarissa juutalaisten laillinen asema oli suhteellisen hyvä ja heillä oli muun muassa täydet kansalaisoikeudet. Juutalaiset tunsivat myös luottamusta hallintoa kohtaan ja keisari nautti suosiota juutalaisten keskuudessa. Tästä huolimatta Galitsian juutalaisia muutti länteen suhteessa jopa enemmän kuin Venäjältä. Selityksenä on äärimmäinen köyhyys, joka pakotti maakunnan juutalaiset liikkeelle.⁶⁴

Edellä kuvattujen työntävien voimien ohella muuttopäätökseen vaikuttivat myös vetävät voimat. Lähtöä harkitsevalla täytyi olla jonkinasteinen tieto siitä, että jossain asiat voisivat olla paremmin. Lisäksi hänellä täytyi olla käytännössä mahdollisuus päästä uuteen kotimaahansa. Liikenneyhteyksien ja tiedonvälityksen kehittymisellä 1800-luvulla olikin ratkaiseva merkitys juutalaisten muuton kannalta.

Kuten the Daily News oli huomannut, oli Britannia Yhdysvaltain ohella juutalaisten kannalta monia muita maita houkuttelevampi vaihtoehto. Britanniaan muutti pysyvästi vuosina 1870-1910 arviolta 120 000 juutalaisimmigranttia. Tarkkaa lukumäärää on ollut mahdoton selvittää, sillä tuon ajan tilastointimenetelmät olivat puutteelliset eikä tilastoista käy selvästi ilmi, onko kyse pysyvästi Britanniaan jääneestä vai läpikulkumatkalla olleesta. Joka tapauksessa on selvää, että Britannia oli toiseksi suosituin määränpää Itä-Euroopan juutalaisille, tosin selvästi Yhdysvaltojen takana.⁶⁵

Britannian juutalaisten yhteiskunnallisessa asemassa oli tapahtunut 1800-luvun aikana merkittävää edistystä. Juutalaiset olivat saaneet täydet poliittiset oikeudet vuosisadan puolivälissä ja sittemmin juutalaisedustajia oli valittu sekä parlamentin ala- että ylähuoneeseen. Juutalaisilla oli myös vapaa pääsy valtion virkoihin korkeimpia tehtäviä myöten. Talouselämässä juutalaiset olivat menestyneet selvästi keskivertoa paremmin, esimerkiksi Britannian miljonääreistä juutalaisten osuus oli huomattavasti suurempi kuin heidän osuutensa Britannian väestöstä. Äveriäästä Rothschildin suvusta oli tullut ylempää aatelistoa ja useita muita vauraita juutalaisia oli hyväksytty ylimpiin sosiaaliluokkiin aina

⁶⁴ Gartner, 1999, 118.

⁶⁵ Arvio esiintyy mm. ensimmäisessä laajassa juutalaisimmigraatiota käsittelevässä tutkimuksessa, mistä se on siirtynyt myöhempisiin tutkimuksiin. Kts. Gartner, 1960, 30, 48.

kuninkaan lähipiiriä myöten. Yleinen ilmapiiri Britanniassa olikin pääasiassa juutalaismyönteinen eikä avointa antisemitismiiä hyväksytty.⁶⁶

Britanniassa oli myös maine sorrettujen turvapaikkana ja vapaamielisyyden kehtona. Avointa maahanmuuttopolitiikkaa pidettiin arvossa, eikä Britannian lainsäädäntö rajoittanut maahantuloa käytännössä koko 1800-luvun aikana. Poliitiikkaa selitti paitsi liberalismiin vahva asema, myös käsitys, että tulijat olivat hyödyksi uudelle kotimaalleen. Peruste käy ilmi myös the Timesin ja the Daily Newsin sivuilta; molemmat arvioivat uusia tulijoita suhteessa aiempiin kokemuksiin immigranteista. Kirjoitukset liittyvät aikaan, jolloin hallituksen immigraatiokomitea oli koolla selvittääkseen maahanmuuton vaikutuksia ja mahdollisia toimenpiteitä.

The Daily News puolusti uusien tulijoiden vastaanottoa muistuttamalla, että Britanniaa velvoitti sorrettujen vastaanottajan perinne. Lehden mielestä tulijoista oli aina ollut hyötyä Britannialle ja se mainitsi erikseen hugenottien panoksen maan talouselämälle. Lehti uskoi, että (Lontoon East Endin juutalaisalue) Whitechapel oli (immigranttien vaikutuksesta) samalla tavoin matkalla kohti kukoistusta.⁶⁷ The Timeskin antoi arvion aiemmille tulijoille kirjoittaen heidän rikastuttaneen Britanniaa. Sen sijaan nykyisistä tulijoista ei the Timesin mielestä ollut vähintäkään hyötyä millekään yhteiskunnalle.⁶⁸ The Times kutsui tulijoita ”sosiaalijärjestelmänsä hylkiöiksi” sekä ”roskaksi, joka päättyy Britanniaan Yhdysvaltojen ja Australian suljettua ovensa”. Lehti kirjoitti ”Bremerhavenin, Bremenin, Hampurin ja Antwerpenin satamien kurjista joukoista” ja arvioi tulijoiden aiemmin olleen parempia.⁶⁹

Kuten the Timesin kirjoitukset osoittavat, eivät kaikki britit toivottaneet tulijoita avosylin tervetulleiksi. Brittien asenne ja laajemminkin olosuhteet Britanniassa olivat lähtöä harkinneiden juutalaisten tiedossa melko hyvin. Tieto kohdemaasta olikin tarpeen ennen suurta päätöstä. Sitä tarjosivat useat Itä-Euroopassa ilmestyneet heprean ja jiddishin kieliset lehdet, joissa kerrottiin juutalaisten elämästä Britanniasta. Kenties vieläkin tärkeämpiä tiedonlähteitä olivat kirjeet, joita jo aiemmin muuttaneet lähettivät kotikyliinsä. Niistä välittyi kuva vapaasta maasta, jossa saattoi pärjätä, jos työskenteli kovaa. Myös pinnan alla väreillyt

⁶⁶ Holmes, 1979, 8 ja 105; Lebzelter, 1981, 89.

⁶⁷ The Daily News, 22.5.1903. Pääkirjoitus ”The Jew”.

⁶⁸ The Times, 13.8.1903. Pääkirjoitus ”Alien Immigration”.

⁶⁹ The Times, 15.1.1903 ja 27.2.1903. Pääkirjoitukset ”Alien Criminals and Paupers” sekä ”Alien Immigration”.

juutalaisvastaisuus oli matkaa harkitsevien tiedossa. Gartnerin mukaan immigrantin kuva Britanniasta oli kaiken kaikkiaan melko oikea.⁷⁰ Myös itse kirjeen lähettäjällä oli tärkeä rooli lähtöpäätöstä tehtäessä. Hän oli usein se yhteyshenkilö, jonka luo immigrantti hakeutui uuteen kotimaahansa saapuessaan. Immigrantit yleensä ja juutalaiset erityisesti olivat taipuvaisia ”chain migrationiin” eli muuttamaan alueille, joilla jo asui maanmiehiä ja läheisiä. Näin syntyi maahanmuuttajien kortteleita, jotka erottuivat selvästi ympärille olevista paikallisten asuinalueista.⁷¹

Kun lähtöpäätös oli tehty, oli edessä pitkä ja vaivalloinen matka. Matkassa oli kolme vaihetta: siirtyminen kotoa satamaan, merimatka sekä saapuminen uuteen kotipaikkaan. Matkan ensimmäinen osuus tehtiin yleensä junalla. Rautatieverkoston laajeneminen itään, syvälle Venäjälle, ajoittui 1800-luvun jälkipuoliskolle eli suunnilleen samoihin vuosiin laajan muuttoaallon kanssa. Kyse ei ole sattumasta, sillä monelle matkan käytännönedellytys oli junayhteys länteen. Yhtä keskeinen merkitys oli laivaliikenteen kehityksellä. Juna toi matkalaiset yleensä Hampurin, Bremenin tai Rotterdamin satamiin, jossa odotti saksalainen tai englantilainen höyrylaiva valmiina kuljettamaan matkustajat joko suoraan Atlantin yli tai useassa tapauksessa Britannian kautta. The Timesin viittaus ”Bremerhavenin, Bremenin, Hampurin ja Antwerpenin satamien kurjiin joukkoihin” kohdistui siis Itä-Euroopasta tulleisiin juutalaisiin, vaikka asiaa ei suoraan sanottukaan.

Muuttoaalto idästä länteen tarkoitti laivayhtiöille hyvää bisnestä ja johti myös kovaan kilpailuun asiakkaista. Saksalaiset olisivat halunneet koko emigranttivirran omiin laivoihinsa, mutta pelkäsivät vastatoimia, mikäli ajaisivat Brittiyhtiöt satamistaan. Seurauksena oli saksalais-englantilainen laivakartelli, joka pyrki säätelemään lippujen hintoja. Pieni itsenäinen englantilaisyhtiö kuitenkin haastoi kartellin ja alkoi vuonna 1902 myydä matkoja Atlantin yli huomattavan edullisesti. Tuloksena oli kaksi vuotta kestänyt hintasota, jonka hyötyjiä olivat emigrantit, häviäjiä brittiläiset laivayhtiöt. Matkalipun hinta Britanniasta Yhdysvaltoihin tippui kahteen puntaan eli alle kolmannekseen lähtötasosta. Kun Saksassa suoran Amerikan yhteyden hinta pysyi selvästi korkeampana, oli seurauksena matkareitin suuntautuminen yhä suuremmalla volyymilla Britannian kautta.⁷²

⁷⁰ Gartner, 1960, 26-28.

⁷¹ Panayi, 1994, 36-44.

⁷² Gartner, 1960, 36; Gartner, 1999, 119-121.

The Daily News käsitteli laivayhtiöiden hintasotaa hieman sen päättymisen jälkeen. Lehden mukaan hintasodasta oli kaksi keskeistä seurausta: ryntäys länteen ja suurttappiot laivayhtiöille. Lehti arveli, ettei Atlantin yli ollut koskaan aiemmin kulkenut yhtä paljon ihmisiä. Matkustajista ei siis ollut puutetta. Silti suuri brittivarustamo Cunard joutui yhtiökokouksessaan pyytämään osakkailtaan lainaa sen sijaan että olisi normaaliin tapaansa jakanut osinkoja. Syynä olivat kahdella punnalla myydyt matkaliput Yhdysvaltoihin, jotka merkitsivät suurttappioita yhtiölle. The Daily News piti hintasotaa valitettavana ilmiönä ja vieritti syyn saksalaisten laivayhtiöiden niskaan - ei siis itsenäisen brittifirman, joka Gartnerin tutkimusten mukaan todellisuudessa aloitti hintasodan.⁷³

Laivamatka Saksasta Britanniaan kesti noin kolme vuorokautta. Immigrantteja kuljettanut alus rantautui todennäköisesti Grimsbyn, Harwichin tai Lontoon satamaan. Grimsbystä matka jatkui junalla Liverpooliin ja edelleen Yhdysvaltoihin. Harwichiin tai Lontoon satamaan saapuneet päätyivät sen sijaan East Endiin, Lontoon työläisalueelle.

Tulijat olivat yleensä pitkän ja rasittavan matkan jäljiltä likaisia ja väsyneitä. Edessä oli kuitenkin vielä monta mutkaa ennen kuin ensimmäinen asuinpaikka löytyi. East Endin juutalaisyhteisöä tutkinut Beatrice Potter kuvailee elävästi satamaan saapuvaa Hampurin laivaa ja sen matkustajia.

”Näkymä rantautumisalueella on kaikkea muuta kuin idyllinen...ammattimaiset huiputtajat, usein juutalaista rotua, änkeävät tulijoiden luo tarjoten apuaan. Pieni mies juutalaisnaisten suojeluyhdistyksen merkki rinnassaan yrittää pelastaa paha aavistamattomia naisia sekä ohjaa toisia Lemman Streetille, köyhille juutalaisille tarkoitettuun ensisuojaan. Muutaman hetken vallitsee kauhea kaaos. Jo kymmenessä minuutissa kahdeksankymmentä sadasta tulijasta on houkuteltu Whitechapelin kurjiin takakortteleihin, josta he muutaman päivän kuluttua löytyvät itsensä ryöstettyinä, kadulle ajettuina, vieraassa kaupungissa vailla ainuttakaan ystävää.”⁷⁴

Satamassa oli siis suuri vaara joutua huijatuksi. Kieltä tai kaupunkia tuntemattomilta tulijoilta vietiin helposti rahat ja vähäinen omaisuus. Monet huijareista olivat juutalaisia, jotka

⁷³ The Daily News, 4.4.1905. Pääkirjoitus ”Cut-Throat Competition”.

⁷⁴ Beatrice Potter, ”The Jewish Community (East London)”, 1892, 184-185. Artikkelin on osa Charles Boothin toimittamaa ”Life and Labour of the People in London”-tutkimussarjaa.

hyödynsivät jiddishin taitoaan luottamuksen saamiseksi ennen kuin ryöstivät pahaa aavistamattoman uhrinsa. Erityisen alttiita väärinkäytöksille olivat nuoret tytöt, jotka houkuteltiin väärin lupauksin prostituoiduiksi. Juutalaisjärjestöt, muun muassa Hebrew Ladies` Protective Society ja Poor Jews` Temporary Shelter, koettivat auttaa tulijoita ja painostaa viranomaisia puuttumaan epäkohtiin. Monelle ensi kosketus Britanniaan oli kuitenkin karu, kuten Potterin kuvauksesta käy ilmi.⁷⁵

3.2. POGROMIEN AVULLA VENÄJÄÄ VASTAAN

Länsivaltojen suhtautuminen Venäjän juutalaisvastaisiin toimiin, erityisesti pogromeihin, oli yksimielisen kielteinen. Pogromit tuomittiin esimerkkinä tsaristisesta barbariasta. Myös Britanniassa pogromit herättivät alusta asti pahennusta ja sympatia-aallon juutalaisia kohtaan. Muun muassa keskeinen Aliens Actin vastustaja, liberaalien kansanedustaja Charles Dilke, oli valmis takaamaan jokaiselle juutalaisimmigrantille uskonnollisen pakolaisen aseman ja sitä myötä vapaan maahantulo-oikeuden kaikissa olosuhteissa.⁷⁶

Ensimmäiset pogromit olivat kuitenkin jäädä täysin huomiotta lännessä. Tsaarin hallinto onnistui pitkään salaamaan pogromit kieltämällä Venäjän lehdistöä kirjoittamasta asiasta suoraan. Lopulta raportti tapahtumista onnistuttiin salakuljettamaan länteen, missä sen julkaisi ensimmäisenä the Times tammikuussa 1882 - yli puoli vuotta ensimmäisten väkivaltaisuuksien jälkeen. Seurauksena oli Venäjän-vastaisia mielenosoituksia ympäri Eurooppaa sekä ennennäkemättömän laaja varainkeruu juutalaisten hyväksi.⁷⁷

The Timesillä oli siis alusta lähtien keskeinen rooli Venäjän hallituksen juutalaisvastaisen politiikan uutisoinnissa. The Timesin aktiivisuus kiristi lehden välejä Venäjän hallitukseen ja tilanne huipentui lopulta vuonna 1903 selkkaukseen, jota Euroopan lehdistössä kutsuttiin ”sodaksi kahden mahdin, Venäjän valtion ja the Timesin, välillä”.⁷⁸

⁷⁵ Gartner, 1960, 36-37.

⁷⁶ Marrus, 1985, 28-29.

⁷⁷ Venäläislehdet joutuivat käyttämään pogromeista kiertoilmausta ”eteläiset myrskyt”, ”the southern tempests”. Gartner, 2001, 240.

⁷⁸ The Times, 1.7.1903. Uutinen ”Russia and the Times”.

Venäjään kuuluneen Bessarabian (nyk. Moldovan) pääkaupungissa Kishineffissä⁷⁹ puhkesi pääsiäisenä 1903 juutalaisvastainen mellakointi, joka laajeni lopulta siihen asti verisimmäksi pogromiksi. Hurjistunut väkijoukko surmasi kahden päivän aikana, 19.-20. huhtikuuta, 47 juutalaista. Yli 400 juutalaista haavoittui, 700 taloa poltettiin ja 600 kauppaa ryöstettiin. Pogromeille tyypillisesti poliisi tai armeija eivät puuttuneet tapahtumiin. Kishineffin pogromia oli edeltänyt paikallislehden kiivas agitaatio juutalaisia vastaan. Lehti huusi kansaa ”ristiretkelle vihattua rotua vastaan”. Kun kaupungista löytyi pääsiäisen alla lapsen ruumis, yhdistettiin tapaus ikiaikaiseen juutalaisten lapsenmurhalegendaan ja seuraukset olivat edellä kuvatun kaltaiset.⁸⁰

Kishineffin pogromit nostattivat vihan Venäjää, sen hallitusta ja erityisesti sisäministeri V.K. von Plehveä kohtaan uudelle tasolle. The Timesillä oli jälleen tärkeä rooli tapahtumissa. Lehti julkaisi 18.5.1903 nimettömän dokumentin, joka osoitti Venäjän hallituksen tienneen etukäteen pogromeista, mutta kieltäneen tehokkaat toimet väkivaltaisuuksien estämiseksi. The Times ei pystynyt todistamaan dokumentin aitoutta, mutta oletti sen olleen aidon muun muassa Venäjän hallituksen mietojen vastalauseiden perusteella.⁸¹ Nykykäsityksen mukaan kyseessä oli varsin todennäköisesti väärennös.⁸²

Kiistämätöntä sen sijaan on, että poliisi ja sotilaat olisivat voineet estää verilöylyn, mutta eivät toimineet ennenkuin oli jo myöhäistä. Tämä käy hyvin ilmi sekä the Timesin että the Daily Newsin pogromia käsittelevistä uutisista. The Times uutisoi aiheesta lähes päivittäin 6.5.1903 alkaen aina kesäkuun loppuun asti. Myös the Daily Newsissä oli useita aiheetta käsitteleviä uutisia, joissa silminnäkijät kertoivat tapahtumista ja välittivät kuvan joukkomurhasta viranomaisten suojeluksessa. Lehti vaati kansainvälistä boikottia Venäjää vastaan.⁸³

The Timesin julkaisema dokumentti oli kuitenkin erityisen vakava Venäjän hallituksen kannalta, sillä se antoi kuvan, että hallitus ei pelkästään ollut passiivinen osapuoli, vaan suorastaan osallistui pogromien suunnitteluun. The Timesin uutisesta kului kymmenen päivää

⁷⁹ Kaupungin vajaasta 150 000 asukkaasta kolmannes oli juutalaisia. Gartner, 2001, 245.

⁸⁰ Gartner, 2001, 245-246.

⁸¹ The Times, 18.5.1903. Pääkirjoitus ja uutinen otsikolla ”Kishineff”; The Times 28.5.1903. Pääkirjoitus ”Kishineff Outrages”:

⁸² Zuckerman, 1982, 73; Gartner, 2001, 246.

⁸³ The Daily News, 11.5.1903. ”Russia and the Jews. The Massacre at Kishineff”-raportti.

Venäjän hallituksen reaktioon. Ilman ennakkovaroitusta the Timesin Pietarin kirjeenvaihtaja pidätettiin 28.5.1903 ja määrättiin karkotettavaksi maasta. Täysin yllättäen Venäjän jyrkkä reaktio ei silti the Timesille tullut. Britannian Pietarin lähettiläs oli nimittäin hieman ennen karkotusta varoittanut lehteä sekä Kishineffiä että Venäjän vallankumouksellisia käsittelevistä kirjoituksista arvellen niillä voivan olla seuraamuksia.⁸⁴

The Times uutisoi karkotuksesta heti seuraavana päivänä ja 30.5.1903 lehden pääkirjoituksessa arvioitiin syytä tapahtuneeseen. The Times luonnollisesti epäili, että karkotus johtui hallitukselle epämieluisan dokumentin julkaisusta. Pääkirjoituksessa siteeratun sisäministeri de Plehven mukaan karkotuksella ei kuitenkaan ollut mitään tekemistä Kishineffin kanssa, vaan syynä oli the Timesin yleinen vihamielisyys Venäjää kohtaan sekä väärin tietojen levitys. De Plehven mukaan Venäjä halusi antaa the Timesille opetuksen.⁸⁵

Sisäministeri V.K. de Plehve oli keskeisimpiä vaikuttajia Venäjän sisäpolitiikassa 1880-luvulta lähtien. Pitkälti häneen henkilöityä tsaarin hallinnon taantumuksellisuus, joka useassa tapauksessa johti sortotoimiin. De Plehvelle kansalliset vähemmistöt ja juutalaiset näyttäytyivät Venäjän vihollisina, jotka muodostivat perustan vallankumoukselliselle toiminnalle.⁸⁶ De Plehve ymmärsi myös propagandan merkityksen ja pyrki hyödyntämään eurooppalaista, erityisesti ranskalaista, lehdistöä saadakseen hallitukselleen sympatiaa. Hänen taktiikkansa oli mustamaalata vastustajat rettelöitsijöiksi ja vallankumouksellisiksi, korostaa Venäjän tarvetta säilyttää yhteiskuntarauha sekä väittää maastaan annetun vääränlaisen kuvan.⁸⁷

De Plehven propagandaa tutkineen Zuckermanin mukaan sisäministeri yritti vaikuttaa myös brittilehdistöön, mutta usein laihoiin tuloksin. Erityisesti juutalaiskysymys Kishineffin tapahtumien jälkeen aiheutti Venäjän julkiseen kuvaan pahan tahrin. Myöskään the Timesin kirjeenvaihtajan karkotus ei ollut omiaan kirkastamaan Venäjän kilpeä lännessä. Karkotusta seurasikin laaja Venäjän vastainen protestiaalto lehdistössä ympäri Eurooppaa.⁸⁸

⁸⁴ The History of the Times, 1947, 382-383.

⁸⁵ The Times, 30.5.1903. Pääkirjoitus ”The Times and the Russian Government”.

⁸⁶ De Plehven kohtalona oli joutua salamurhan uhriksi vuonna 1904. The Daily Newsin mukaan motiiveja hänen murhaltaan ei puuttunut. Juutalaisten joukkosurma, suomalaisten ja puolalaisten sorto, armenialaisten ryöstö, maanviljelijöiden ja työläisten alistaminen, laaja vakoilukoneisto - kaikki liittyivät lehden mukaan sisäministeriin ja antoivat syyn veritekkoon. The Daily News, 29.7.1904. Pääkirjoitus ”M. De Plehve”.

⁸⁷ Zuckerman, 1982, 69-72.

⁸⁸ Ibid.

Sisäministeri de Plehve yritti selittää Kishineffin tapahtumia hallituksen kannalta parhain päin ja sai tilaisuuden kertoa oman näkemyksensä myös the Timesin sivuilla. Toimeliaan immigration vastustajan ja avoimen antisemiitin Arnold Whiten kautta the Timesille toimittamassaan kirjeessä de Plehve vieritti vastuun pogromeista tietämättömien maalaisten, epäpätevän Bessarabian kuvernöörin ja juutalaisten itsensä niskaan. De Plehven mukaan juutalaiset itse olivat taloudellisen vainunsa vuoksi ajaneet maanviljelijät vaikeuksiin ja näin nostattaneet juutalaisvastaisuutta.⁸⁹ De Plehven järkeily muistuttaa the Timesin arvioita juutalaisten ja romanialaismaanviljelijöiden suhteesta noin vuotta aiemmin.⁹⁰ Kishineffin tapauksessa tilanne oli kuitenkin kääntynyt pääläelleen ja the Times näki juutalaiset uhreina.

The Timesin ja the Daily Newsin suhtautuminen Kishineffin pogromeihin oli siis jyrkän tuomitseva. The Daily Newsin osalta suhtautuminen on linjassa aiempien kirjoitusten kanssa. The Times sen sijaan oli aiemmin ollut vähintäänkin varauksellinen tuessaan Itä-Euroopan juutalaisille. Mikä selittää lehden siirtymisen etulinjaan puolustamaan juutalaisia?

Todennäköisesti keskeisin syy löytyy Kishineffin tapahtumista. VäkivaltaisuuDET olivat niin brutaaleja, ettei niiden tuomitsemiselle ollut vaihtoehtoa. Tuomitseminen, erityisesti Venäjän hallituksen asettaminen vastuuseen tapahtumista, oli helppoa myös siitä syystä, ettei Britannian ja Venäjän virallinen suhde ollut erityisen lämmin. Mikäli maiden välillä olisi ollut liittolaissopimus, the Timesin linja olisi todennäköisesti ollut vähemmän jyrkkä. The Timesin, kuten myös tsaarin autoritaarista hallintoa vieroksuneen the Daily Newsin, suhtautuminen Venäjään muuttuikin ymmärtäväisemmäksi sen jälkeen kun Britannian ja Venäjän viralliset suhteet alkoivat lämmitä pian Kishineffin tapahtumien jälkeen.⁹¹

⁸⁹ The Times, 13.6.1903. ”Kishineff”-uutinen. The Times, 3.7.1903. ”M. De Plehve and the Russian Jews”-uutinen.

⁹⁰ The Times, 28.9.1902. Pääkirjoitus ”Rumania and the Jews”.

⁹¹ The Timesin oma asenne Venäjää kohtaan oli tuolloin virallista kylmäkiskoisuutta vielä huomattavasti kriittisempi - jopa siinä määrin, että the Timesin Venäjä-vastaisen kirjoittelun arvioitiin vaikeuttavan maiden suhteiden lämpenemistä. The History of the Times, 1947, 490; The Daily News, 29.7.1904. Pääkirjoitus ”M. De Plehve”, jossa lehti kertoo, ettei halua arvostella ystävävaltiota tilanteessa, jossa Britannian ja Venäjän suhde on parantunut.

4. IMMIGRANTIT EAST ENDISSÄ

4.1. TULENARKA ASUNTOKYSYMYS

Uuteen kotimaahansa saavuttuaan juutalainen hakeutui mitä suurimmalla todennäköisyydellä kaltaisten pariin. Yleensä matka satamasta juutalaiskortteliin ei ollut muutamaa kilometriä pitempi. Juutalaisimmigraatiolle on tyypillistä, että se keskittyi suhteellisen pienelle alueelle suurkaupunkien keskustojen tuntumaan, usein köyhiin työläiskortteleihin. Näin tapahtui paitsi Britanniassa myös muun muassa Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Argentiinassa.⁹²

New Yorkiin, Buenos Airesiin, Montrealiin ja Lontooseen syntyi immigraation seurauksena muusta kaupungista erillisiä ja siitä selvästi poikkeavia alueita. Juutalaisimmigrantit muodostivat omat korttelinsa, jossa he paitsi asuivat, myös työskentelivät. Ylipäänsä immigrantin koko elämä keskittyi muutaman neliökilometrin suuruiselle alueelle, jossa hän saattoi puhua äidinkieltään jiddishiä, harjoittaa juutalaista uskontoaan ja elää suojassa ulkomaailmalta. Sortoa paenneille juutalaisille suojan tarve oli ymmärrettävä ja juutalaiskaupunginosa⁹³ raja oli monelle paitsi konkreettinen, myös psykologinen - se merkitsi tutun juutalaisen maailman ja vieraan, mahdollisesti vihamielisen kristillisen maailman rajaa. Moni ensimmäisen polven juutalaisimmigrantti ei tuota rajaa koskaan ylittänyt.⁹⁴

Britannian suurin juutalaiskaupunginosa muodostui Lontooseen, East Endin alueelle. East End sijaitsee Lontoon Cityn tuntumassa, vanhan kaupunginrajan itäpuolella, kävelymatkan päässä Lontoon satamasta.⁹⁵ Alue oli houkuttellut maahanmuuttajia aiemminkin. East Endissä oli eri aikoina asunut muun muassa katolisen kirkon vainoja paenneita hugenotteja, nälänhädän ajamia irlantilaisia sekä juutalaisia, joita oli alkanut saapua Britanniaan 1600-luvulta lähtien. East End oli monelle maahanmuuttajalle lähtöpiste, jonka kautta tultiin sisään brittiläiseen yhteiskuntaan. Vaurauden karttuessa usean matka jatkui paremmille asuinalueille.

⁹² Gartner, 2001, 262.

⁹³ Jotkut tutkijat käyttävät juutalaisalueesta ”getto”-nimitystä. Gartnerin mukaan ”getto” on immigrantiasutuksen yhteydessä epätarkka ilmaus, sillä se tarkoittaa aluetta, jonne juutalaiset on pakotettu. Esimerkiksi Englannissa juutalaiskorttelit syntyivät vapaaehtoisesti. Gartner, 1960, 143.

⁹⁴ Taylor, 1993, 51; Gartner, 1960, 142; Pollins, 1982, 142.

⁹⁵ Kts. Liite 1. Lontoon East Endin juutalaisalueet. Liite 2. Lontoon hallinnolliset alueet vuonna 1900.

Muun muassa monet juutalaisperheet olivat muuttaneet 1800-luvun aikana West Endin porvarillisille alueille, usein tosin sielläkin lähelle muita juutalaisia.⁹⁶

Lontoon keskusta-alueilla, myös East Endissä, asutuspula oli 1800-luvun mittaan pahentunut. Bisneskeskusta valloitti alueita asuinkortteleilta ja samalla maan arvo nousi jyrkästi. Asuinrakennuksia purettiin toimistojen, varastojen ja rautatieverkoston tieltä. Asuntojen määrän laskua seurasi hintojen kohoaminen. Vuokrataso ylitti monin paikoin alueella asuneiden työläisten maksukyvyn ja he joutuivat siirtymään etäämmälle. Esimerkiksi East Endin väkiluku laski 130 000:lla vuosina 1871-1891 huolimatta jo tuolloin käynnissä olleesta juutalaisimmigraatiosta.

Vuokratason nousua kiihdytti entisestään juutalaisten maahanmuuttajien saapuminen. Kuten todettua, juutalaisimmigrantit halusivat asua omiensa parissa ja olivat sen vuoksi valmiita tinkimään mukavuuksista, erityisesti tilasta. Immigrantit asuivatkin huomattavasti ahtaammin kuin paikalliset. East Endin parin neliömailin kokoinen juutalaisalue oli Englannin tiheimmin asuttu kaupunginosa. Kuvaavaa on, että Whitechapelissa, juutalaisen East Endin sydänalueella, väkiluku nousi vuosina 1871-1901, vaikka samaan aikaan asuntojen määrä laski noin kolmannekselle. Ahtaasti asuminen mahdollisti kalliin vuokran maksun ja toisaalta vuokranantajat hyödynsivät tilannetta korottamalla vuokria entisestään. Gartnerin mukaan vuokrataso nousi peräti 50-60% kadun muuttuessa juutalaiseksi. Lisäksi vuokra-asunnosta perittiin ns. avainraha, joka saattoi vastata puolen vuoden vuokraa. Seurauksena oli syntyperäisten eastendiläisten pakkomuutto pois ja alueen muuttuminen kortteli korttelilta juutalaiseksi.⁹⁷

Muutos ei sujunut kivuttomasta. Alueen kantaväestö olisi mieluusti jäänyt East Endiin, sillä se sijaitsi lähellä työpaikkoja. Liikkuminen vuosisadan vaihteen Lontoossa oli vaivalloista ja kallista, mistä syystä monen oli käytännössä pakko asua lähellä työpaikkaa. Muutto pois East Endistä tiesi pitkän työpäivän venymistä entisestään kotimatkan takia. Julkisesta liikenteestä ei juurikaan ollut apua, sillä se oli vielä lapsenkengissä ja maksoi usein liikaa, jotta työläisellä olisi ollut varaa sitä hyödyntää.

⁹⁶ Taylor, 1993, 55; Gartner, 1960, 144; Holmes, 1979, 2-3.

⁹⁷ Taylor, 1993, 53; Gartner, 1960, 156.

Asuntokysymyksestä muodostuikin tulenarka aihe paikallisten ja juutalaisimmigranttien välille. Vaikka vuokratason nousu ei pelkästään johtunut juutalaisten saapumisesta, pahensi immigraatio tilannetta. Kodistaan luopumaan joutuneelle eastendiläiselle syntipukki löytyi ymmärrettävästi asunnon uusista asukkaista. Suhtautumista tulijoihin ei myöskään parantanut se, että useassa tapauksessa vuokraisäntä oli juutalainen. Asuinrakennus oli nimittäin vaurastuneiden juutalaisimmigranttien suosituin sijoituskohde ja he saivat nopeasti maineen vihattuina kiskurivuokrien perijöinä.⁹⁸

Sekä the Times että the Daily News olivat yksimielisiä siitä, että työväkeä koskettava asunto-ongelma oli akuutti ja vaati toimenpiteitä. Asunto-ongelman syiden ja ratkaisumallien arvioinneissa kuitenkin paljastuu lehtien erilainen maailmankuva. The Daily Newsille asuntokysymys oli mielialheita, jonka avulla se ajoi julkisen vallan vahvempaa roolia yhteiskunnassa. Lehden mukaan ratkaisun avain löytyi maan hallinnasta: yksityisillä maanomistajilla oli liikaa valtaa, jotta kaupungeissa voitiin toteuttaa järkevää asuntopolitiikkaa. Lehti ajoi kunnallishallinnolle tonttien lunastusoikeutta, jotta ne saataisiin asuntokäyttöön. Keskeisessä asemassa oli myös tehokkaan ja halvan julkisen, kunnan omistaman joukkoliikenneverkon rakentaminen, jotta työläiset voisivat asua kauempana keskustasta ja kulkea silti keskustassa sijainneille työpaikoilleen.⁹⁹

The Times sen sijaan vastusti ”kunnalliseksi sosialismiksi” nimittämänsä julkisen vallan vahvistamista. Se oli the Daily Newsin kanssa samaa mieltä siitä, että Lontoon keskusta oli käynyt ahtaaksi ja uusia asuinalueita oli etsittävä kaupungin laitamilta. Lehti ei sen sijaan kannattanut lakimuutoksia, joilla olisi laajennettu kuntien lunastusoikeutta tonttimaahan. The Times myös uskoi yksityisten rakennushankkeiden toimivan kunnallisia tehokkaammin. Joukkoliikenteen kehittäminen oli myös the Timesin mukaan keskeistä, mutta sekin oli jätettävä yksityisille yrityksille.¹⁰⁰

The Daily Newsiä the Timesin asenne ärsytti. Se hyökkäsi voimakkaasti kilpailijaansa vastaan syyttäen sitä yksityisyritysten suosimisesta sekä asettamalla lehden riippumattomuuden

⁹⁸ Gainer, 1972, 39-43.

⁹⁹ The Daily News, 8.9.1902. Pääkirjoitus ”Overcrowding and its remedies”.

¹⁰⁰ The Times, 18.1.1902 ja 1.9.1902. Pääkirjoitukset ”The Housing Question” ja ”The Housing Question”.

kyseenalaiseksi.¹⁰¹ The Daily Newsin mielestä the Timesin linja soti yleisesti hyväksytyä kehitystä vastaan. Lehti huomautti, että peruspalvelut, kuten vesi, sähkö, kaasu ja joukkoliikenne, olivat useimmissa Britannian kaupungeissa julkisen viranomaisen verovaroin tuottamia. Vain Lontoo oli poikkeus, mistä aiheutui the Daily Newsin mukaan suuria ongelmia. The Daily Newsin mukaan the Timesin asenne ja yhteys yksityisiin palveluntuottajiin osoitti, että meneillään oli raaka kilpailu yhtiöiden (Trust) ja kunnallishallinnon (Municipality) kesken.¹⁰²

Juutalaisimmigranttien roolin asunto-ongelmassa molemmat lehdet tunnistivat. Jälleen lehtien välillä oli vähintäänkin painotuseroja, kun ne punnitsivat immigraation osuutta asuntopulan aiheuttajana. Molemmat lehdet käsitelivät aihetta, kun se vuonna 1903 nousi esiin immigraatiokomissiossa, parlamentissa ja lopulta komission loppuraportissa. The Daily News suhtautui kriittisesti syytöksiin, joita komissiossa ja parlamentissa esitettiin immigrantteja vastaan. Ainoastaan asuntokysymyksen the Daily News myönsi todelliseksi ongelmaksi. Lehti kirjoitti vuokratason selvästi kohonneen maahanmuuttajien saapumisen jälkeen ja sen seurauksena englantilaisten joutuneen muuttamaan pois East Endistä. Lehti ei kuitenkaan vierittänyt vastuuta tilanteesta tulijoiden niskaan, vaan katsoi juutalaisten itsensä kärsineen eniten hankalasta asuntotilanteesta. The Daily Newsin mukaan ongelman todellinen syy löytyi maanomistusoloista ja siitä, ettei Lontoon kaupunki pystynyt lunastamaan maata asuntokäyttöön.¹⁰³ Lehti siis jatkoi immigraatiokysymyksen yhteydessä kampanjaansa vahvemman kunnallishallinnon puolesta.

The Timesin tulkinta oli täysin päinvastainen. The Times huomioi asunto-ongelman koskettavan köyhintä kansanosaa, joka jo muutenkin eli toimeentulorajalla. Lehden mukaan immigrantit pelasivatkin epäreilua peliä, kun monta perhettä asutti yhden asunnon. Seurauksena oli lehden vuokratason nousu, paikallisten syrjäyttäminen ja toisaalta asumisolujen yleinen heikentyminen East Endissä, arvioi the Times.¹⁰⁴ The Times siis katsoi juutalaisen immigraation olleen keskeinen syy asunto-ongelmaan. Lehti kantoi huolta alueen

¹⁰¹ The Daily Newsin mukaan the Timesin toimitusjohtaja C.F. Moberly Bell oli mukana painostusjärjestössä, joka toimi yksityisten yritysten puolesta kunnallisia yhtiöitä vastaan.

¹⁰² The Daily News, 20.10.1902. Pääkirjoitus ”A Grave Indictment”.

¹⁰³ The Daily News, 27.2.1903 ja 13.8.1903. Pääkirjoitukset ”The Alien Scare” ja ”The Destitute Alien”.

¹⁰⁴ The Times, 27.2.1903 ja 13.8.1903. Pääkirjoitukset ”Alien Immigration” ja ”Alien Immigration”.

alkuperäisten asukkaiden puolesta ja arvioi East Endin muuttuvan immigraation myötä huonompaan suuntaan.

4.2. TAUTEJA, MORAALITTOMUUTTA, RIKOLLISUUTTA

The Timesin mukaan immigraation aiheuttamat ongelmat eivät rajoittuneet asutokysymykseen, vaan tulijat muuttivat East Endin ilmettä monella tavoin. Lehti kritisoi tulijoiden yleistä siivottomuutta ja piittaamattomuutta saniteettiooloistaan. Lehti pelkäsi immigranttien tuovan mukanaan tauteja, yleistä moraalittomuutta sekä rikollisuutta. The Times myös huomioi immigranttijuutalaisten muodostavan vieraan elementin Britannian sisälle ja epäili sen olevan epävarma kansanosa sotatilanteessa.¹⁰⁵

Jotta the Timesin huoli asettuisi oikeaan valoon, on syytä muistaa, millaisesta alueesta oli kyse. Lontoon East End ei suinkaan ollut mikään varjeltava lintukoto, vaan työläiskaupunginosa, jonka asukkaat jo ennen Itä-Euroopan juutalaisten saapumista elivät karuissa oloissa. Charles Boothin tutkimus oli paljastanut alueen köyhyyden ja kurjuuden. Journalistien ja kirjailijoiden¹⁰⁶ teksteissä East End näyttäytyi usein parittajien, prostituoitujen ja rikollisten pesänä. Viiltäjä-Jack oli langettanut alueen ylle synkän varjon. Monelle englantilaiselle East End oli kuin ulkomaata juutalaisista riippumatta.¹⁰⁷

Silti the Times ei ollut yksin kantaessaan huolta immigraation vaikutuksesta East Endiin. Muun muassa Gainer listaa tutkimuksessaan asutokysymyksen, epäsiisteyden, sairaudet, oudot tavat, rikollisuuden ja epäisänmaallisuuden tyypillisiksi syytöksiksi immigrantteja vastaan. Kaikki syytökset eivät myöskään olleet täysin vailla pohjaa. Gainerin mukaan immigranttien hygieniataso oli jopa East Endin mittapuulla alhainen. Immigranttialueilla viemärit olivat usein tukossa, monesti siitä syystä, ettei vesivessoja joko osattu tai välitetty huuhdella. Lattiat olivat täynnä likaa, seinät ja katot halkeilivat. Alueella vierailleen tarkastajan mukaan ”kaikkialla oli likaa...asunnot olivat likaisempia kuin pääkatu kaatosateen jälkeen.”

¹⁰⁵ The Times, 15.1.1903 ja 26.8.1903. Pääkirjoitukset ”Alien Criminals and Paupers” ja ”The Outlook as to Emigration”.

¹⁰⁶ Yksi tunnetuimmista East End -kuvauksista on amerikkalaisen Jack Londonin kirja ”The People of the Abyss” vuodelta 1903.

¹⁰⁷ Garrard, 1971, 48-49; White, 2001, 18.

Siksi olikin yllättävää, ettei immigranttialueilla puhjennut juurikaan pahoja tautiepidemioita. Ainoastaan tuberkuloosi oli yleinen vitsaus - pääasiassa siitä syystä, että immigrantit työskentelivät ahtaissa työpajoissa, joiden ilmanvaihto oli olematon. Muuten immigrantit olivat keskimääräistä terveempiä. Gainer arvelee sen johtuneen ainakin osittain juutalaisesta uskonnosta, joka sääтели nykyisenkin ravintotietämyksen mukaan järkevästi ruoan valmistusta ja alkoholin käyttöä. Toisaalta uskonto ja laajemmin juutalainen kulttuuri myös erotti immigrantit naapureistaan. Oudot tavat kummastuttivat ja immigranttien taipumus asioida keskenään vaikeutti luontevan naapuriyhteyden syntymistä. Seurauksena oli kyräilyä puolin ja toisin.¹⁰⁸

The Timesin syytös rikollisuuden yleistymisestä immigranttien myötä oli osin totta, osin ei. Gartnerin mukaan immigraation vastustajat, ns. antialienistit, turvautuivat usein juuri rikollisuussytöksen todistellessaan tarvetta maahanmuuton rajoituksiin. Gartner arvioi juutalaisyhteisön olleen kuitenkin pääosin lainkuuliainen eikä pidä rikollisuutta suurena ongelmana. Muun muassa väkivaltarikoksia ei juurikaan esiintynyt. Sen sijaan talousrikokset olivat tavallisia - muun muassa petoksia, varastetun tavaran myyntiä ja konkurssirikoksia esiintyi yleisesti. Ehkä pahimman ongelman muodosti kuitenkin prostituutio. Välittäjät houkuttelivat valheellisilla lupauksilla juutalaistyttöjä Itä-Euroopasta Lontooseen, josta heidät matkansa jatkui prostituoiduiksi ympäri maailmaa. Tyttöjä napattiin prostituoiduiksi myös suoraan satamasta, kuten edellisessä luvussa on kuvattu. Britannian juutalaisyhteisö varoitti prostituutiosta Itä-Euroopan juutalaisjohtoa, mikä Gartnerin mukaan osaltaan todistaa ongelman laajuudesta.¹⁰⁹

Prostituutioon viitattiin myös sananvaihdoissa, jota käytiin immigranttijuutalaisista the Daily Newsin ja ns. keltaiseen lehdistöön kuuluneen the Daily Mailin välillä. Britannian suurilevikkisimmässä lehdessä, the Daily Mailissa, oli julkaistu ilmeisen kriittinen artikkeli East Endistä ja sinne muuttaneista juutalaisista. The Daily Newsissä kirjoitus synnytti voimakkaan vastareaktion. Lehti tyrmäsi the Daily Mailin väitteet pääkirjoituksessaan, juutalaisyhteisön edustajan Israel Zangwillin haastattelussa sekä parlamentaarikko John Burns'n kiukkuisessa vastineessa. Kirjoituksissa puolustettiin immigranttisyhteisöä ja arvioitiin elämän East Endissä pikemminkin rauhoittuneen juutalaisten myötä kuin

¹⁰⁸ Gainer, 1972, 46-52.

¹⁰⁹ Gartner, 1960, 183-185.

päinvastoin. Zangwillin ja Burns'n kommentteista saa kuvan, että the Daily Mail oli varsin suoraan syyttänyt juutalaisimmigrantteja paitsi yleisestä moraalittomuudesta, myös prostituutiosta. Asia kiellettiin the Daily Newsissä jyrkästi ja syytettiin the Daily Mailiä ”slummisensaatiojournalismista”. Erityisesti Burns hyökkäsi kovin sanoin the Daily Mailiä vastaan kutsuen sitä keltaisen lehdistön syntisimmäksi edustajaksi, joka kirjoituksillaan teki suurta haittaa köyhille.¹¹⁰

The Daily Newsin reaktio on linjassa lehden aiempien kirjoitusten kanssa. Se oli omaksunut immigranttijuutalaisten puolustajan roolin ja oli muun muassa edellä mainitun parlamenttikeskustelun yhteydessä tyrmännyt syytteet asunto-ongelman aiheuttamisesta, epäpuhtaudesta ja rikollisuudesta.¹¹¹ The Daily News oli myös jo aiemmin hyödyntänyt Israel Zangwillia todistamassa juutalaisyhteisön puolesta; Zangwillilta sai takuuvarmasti immigrantteja puolustavan mielipiteen.¹¹² Toisaalta hyökkäys the Daily Mailiä vastaan on varsin voimakas ja prostituutio-ongelman kieltäminen vastoin jo tuolloin käytössä olleita tietoja. The Daily Newsin reaktio saattaa selittyä osaltaan yleisellä oppositioasenteella the Daily Mailia kohtaan. Osaltaan kovassa kielenkäytössä lienee ollut kyse molemminpuolisesta retorisesta tehokeinosta. Tärkein syy the Daily Newsin jyrkkään asenteeseen löytynee kuitenkin poliittisesta tilanteesta: Aliens Bill oli hieman aiemmin kaatunut parlamentissa, mutta lakia ajavat voimat eivät olleet luovuttaneet. Labourin kansanedustaja John Burns oli keskeisiä lain vastustajia, joten on ymmärrettävää, että hän puhui immigranttien puolesta. Ei myöskään ole yllättävää, että Burns kirjoitti asiasta juuri the Daily Newsiin - hän nimittäin kuului the Daily Newsin lähipiiriin ja lehti oli useassa kirjoituksessa tukenut Burnsia ja hänen poliittista uraansa.¹¹³

The Timesin huomio immigranttijuutalaisista vieraana elementtinä ja sotatilanteessa epävarmana kansanosana muistuttaa buurisodan aikaista kirjoittelua. Sota nosti pintaan

¹¹⁰ The Daily News, 2.9.1904 ja 6.9.1904. Pääkirjoitus ”Slum Sensationalism”, haastattelu ”Is London growing better? Mr. Begbie and the Aliens. Interview with Mr. Zangwill” sekä kirje ”John Burns on London Morals. A severe reply to Mr. Begbie. Some remarks on Yellow Journalism.”

¹¹¹ The Daily News, 27.2.1903. Pääkirjoitus ”Alien Scare”.

¹¹² Zangwill tyrmäsi the Daily Newsin haastattelussa hallituksen immigraatiokomission ehdotuksen maahanmuuttoa rajoittavasta laista. The Daily News, 14.8.1903. ”The Alien Problem. Interview with Mr. Zangwill.”

¹¹³ The Daily News muun muassa tuki Burnsia Labourin johtoon. Burns puolestaan kannatti Labourin läheistä suhdetta Liberaalien kanssa. The Daily News, 27.3.1903. Pääkirjoitus ”An Invitation to Mr Burns”.

yltiöisänmaallisuuden ja sen kääntöpuolena oli kaiken vieraan epäily. Kotimaastaan paenneita juutalaisia syytettiin helposti isänmaanpettureiksi, erityisesti niitä, jotka olivat paenneet Venäjän armeijan värväreitä. Juutalaisia ylipäänsä epäiltiin epäpatrioottisuudesta ja tunnetta vahvasti siionismin nousu. Siionismihan epäsuorasti myönsi, ettei juutalainen voinut täysin sopeutua valtaväestöön tai maahan, jossa asui ja sen vuoksi ainoa ratkaisu oli juutalaisvaltion perustaminen. Immigranttien joukossa siionismilla oli vankka kannatus, mikä oli omiaan lisäämään epäilyjä heidän uskollisuudesta Britanniaa kohtaan. Toisaalta monet keskeiset maahantulon rajoitusten kannattajat, kuten myös avoimen antisemitistiset henkilöt, olivat vankkoja siionismin tukijoita - olihan lopputulos molemmissa tapauksissa se, että juutalaisten määrä Britanniassa vähenisi.¹¹⁴

Rikollisuuden ja epäisänmaallisuuden kanssa läheisessä yhteydessä on huoli anarkismin pesiytymisestä Britanniaan ja erityisesti Lontooseen. The Times nosti aiheen esille tilanteessa, jossa taisto Aliens Billistä kävi parlamentissa kuumimmillaan. The Timesin mukaan vapaata maahantulo-oikeutta hyödynsivät myös ns. poliittiset rikolliset. Lontoosta oli lehden mukaan tulossa poliittisen rikollisuuden keskus, jossa nämä ”pommimiehet voivat vapaasti juonia salaliittojaan”.¹¹⁵ Lehti ei suoraan puhu anarkisteista eikä väitä, että ”pommimiehet” olisivat juutalaisia immigrantteja. Koska poliittisella rikollisella ja pommimiehellä tarkoitettiin kuitenkin juuri anarkisteja ja koska heidät mainittiin pääkirjoituksissa, joissa keskityttiin juutalaisimmigranttien aiheuttamiin ongelmiin, on yhteys selvä: The Times yhdisti juutalaisimmigraation ja anarkismin.

Lontoo oli ollut anarkismin keskus sen kulta-aikana 1880-1890-luvuilla. Anarkistiklubit keskittyivät juuri East Endiin ja sen välittömässä läheisyydessä sijainneeseen Sohoon. Vakaa uskomus oli, että anarkistit olivat ulkomaalaisia, mikä heitti varjon maahanmuuttajien päälle. Immigraatiokeskustelussa anarkismi olikin ollut esillä alusta lähtien. The Times oli vaatinut rajoituksia epäilyttävien muukalaisten maahantuloon jo vuonna 1884. Kymmenen vuotta myöhemmin oppositiossa ollut konservatiivien johtaja Salisbury esitti ulkomaalaisten tuloa rajoittavaa lakia, jossa erityishuomio kiinnitettiin anarkistien maahan pääsyn estämiseen. Sittemmin anarkismin ja juutalaisimmigraation rajoittamista ajoi vahvimmin konservatiivikansanedustaja, entinen Scotland Yardin etsivä Howard Vincent. Myös toinen

¹¹⁴ Gainer, 1972, 54 ja 117; Holmes, 1979, 10-12.

¹¹⁵ ”Dynamitards can hatch their plots”. The Times, 19.4.1905 ja 1.5.1905. Pääkirjoitukset ”Social Legislation” ja ”Aliens Bill”.

keskeinen rajoitusten vaatiija, Arnold White, liitti usein anarkismin ja juutalaisen immigraation toisiinsa. Gainerin tulkinta on, että anarkismi tarjosi maahanmuuton rajoitusten vaatioille yhden lisäperusteen. Myös the Timesille anarkismilla pelottelu palveli tarkoitustaan, tavoitetta tukea hallitusta Aliens Bill -kiistassa.¹¹⁶

4.3. IMMIGRANTIT TYÖSSÄ - VAIKEA, VAIETTU AIHE

Britanniaan saavuttuaan juutalaisimmigrantit pyrkivät mahdollisimman nopeasti työllistymään. Usein työpaikan löytyminen oli kuitenkin kiven alla. Immigraatioaalto Itä-Euroopasta osui yhteen Britannian taloutta koetelleen pitkän laskusuhdanteen kanssa. Britannian taloushistoriassa vuodet 1873-1900 olivat niin sanotun suuren laman aikaa. Lontoossa monet perinteiset teollisuuden alat, kuten laivanrakennus ja kutomoteollisuus, ajautuivat vaikeuksiin. Seurauksena oli joukkotyöttömyyttä.¹¹⁷

Juuri maahan saapuneen, kieltä taitamattoman, teollista työtä osaamattoman juutalaisen kannalta tämä tarkoitti sitä, että työllistyminen useimmilla itä-Lontoon perinteisillä ammattialoilla oli mahdottomuus. Muun muassa suuresta työllistäjästä satamasta ei juuri kukaan juutalainen löytänyt työtä. Satamatyöt olivat perinteisesti irlantilaisien hallussa, eivätkä he katsoneet hyvällä juutalaisia työnhakijoita. Immigranttijuutalaiset kohtasivatkin työmarkkinoilla syrjintää. Toisaalta monet eivät edes viitsineet hakea töitä sataman kaltaisista paikoista, koska arvasivat sen turhaksi. Immigrantin vaihtoehdot työmarkkinoilla olivat vähissä - jopa siinä määrin, että aloja, joilla immigrantit työskentelivät, oli vähemmän kuin Venäjällä, jossa valtio laeikin rajoitti juutalaisten työmahdollisuuksia.¹¹⁸

Itä-Euroopan juutalaisen työllistikin useimmiten toinen immigrantti.¹¹⁹ Syntyivät erityiset immigranttiammatit, joista tärkein oli valmisvaateteollisuus. Teollisuus on ehkä väärä sana, sillä kyse oli teollisuuden ja käsityön välimuodosta, työpajatoiminnasta, jossa erikoistuttiin johonkin vaatteen valmistusvaiheeseen. Työpajat sijaitsivat usein kotien yhteydessä. Työolosuhteet olivat varsin karut ja muun muassa ilmanvaihto likaisessa täyteen ahdetussa

¹¹⁶ Gainer, 1972, 100-106; Holmes, 1979, 43-44; Shpayer-Makov, 1988, 487 ja 514-515.

¹¹⁷ Lee, 1994, 270.

¹¹⁸ Taylor, 1993, 32-33; Gartner, 1960, 57.

¹¹⁹ Näissä ns. immigranttiammateissa työskenteli vuonna 1901 n. 40 % työikäisistä juutalaisista maahanmuuttajista. Gainer, 1972, 17.

pajassa oli usein niin heikko, että seurauksena oli immigranttien ammattitauti, tuberkuloosi. Myös työpäivät venyivät usein pitkiksi.

Immigranttiammattien yhteydessä alettiin nopeasti puhua ns. ”sweatingistä”. Useinkaan ”sweatingiä” ei tarkemmin määritelty, mutta sillä viitattiin yleensä huonoihin työolosuhteisiin tai koko työpajajärjestelmän epäkohtiin. Työläisten oloja 1800-luvun lopussa tutkineen Beatrice Potterin mukaan ”sweating” tarkoitti tietynlaisia työoloja: täyteen ahdettuja ja epäterveellisiä työpajoja tai asuinhuoneita, pitkiä ja epäsäännöllisiä työpäiviä sekä jatkuvasti laskevia palkkoja.¹²⁰

Sweating-järjestelmä oli syntynyt jo ennen juutalaisten saapumista, mutta immigraation on katsottu pahentaneen tilannetta. Tämä käy ilmi myös the Daily Newsistä. ”Sweatingiä” kommentoidessaan The Daily News kiinnitti huomiota East Endiä kohdanneeseen paradoksiin, saman aikaiseen työttömyyteen ja työvoimapulaan. Tilanne selittyi lehden mukaan immigraatiolla, jonka vuoksi tarjolla oli runsaasti pieneen palkkaan tyytyvää työvoimaa. The Daily Newsin mukaan kyse oli pahimmanlaatuisesta ”sweatingistä”, josta kärsivät paitsi huonoa palkkaa saavat immigrantit, myös työttömiksi jäävät paikalliset.¹²¹ The Daily News näytti siis ”sweatingistä” puhuessaan olevan huolissaan työmarkkinoiden toimivuudesta ja piti immigrantteja mieluummin järjestelmän uhreina kuin syyllisinä. Toisaalta lehti muutamaa päivää myöhemmin julkaistussa pääkirjoituksessa myös kehuu juutalaisten vaatealalle luomaa työpaja-järjestelmää, joka yhtenä harvoista pystyi haastamaan saksalaiset kilpailijat.¹²² Tämä ilmeisesti olikin totta, sillä vaateviennin arvo kaksinkertaistui juutalaisimmigranttien saapumisen jälkeen.¹²³

Yleensä juutalaisimmigranttien vaikutus työmarkkinoihin nähtiin kuitenkin negatiivisena. Immigraation ja taantuman samanaikaisuus herätti kysymyksen niiden yhteydestä. Brittityöläistä immigranttien valmius tehdä pitkää päivää pienellä palkalla ei miellyttänyt, vaan tulijoita syytettiin palkkojen polkemisesta ja työpaikkojen viemisestä.¹²⁴ Tämä on luettavissa the Daily Newsin ”sweating”-artikkelista ja vielä suuremmin the Timesin sivuilta. Aliens Bill -keskustelun yhteydessä the Times liitti immigranttien syntilistalle

¹²⁰ Lahdenmäki, 1999, 39.

¹²¹ The Daily News, 20.2.1903. Pääkirjoitus ”Sweated Alien”.

¹²² The Daily News, 27.2.1903. Pääkirjoitus ”The Alien Scare”.

¹²³ Gartner, 1960, 84.

¹²⁴ Gainer, 1972, 20-26 ja 91

työmarkkinoiden ongelmat. Lehden mukaan tulijat olivat syyllisiä palkkatason laskuun ja brittityöläisten syrjäyttämiseen. Lisäksi se syytti isännäksi edenneitä immigranteja maanmiestensä alistamisesta.¹²⁵

Gartner on kuvannut juutalaista maahanmuuttajaa klassiseksi esimerkiksi liberaalien ns. taloudellisesta ihmisestä: hän oli työteliäs, eteenpäinpyrkivä, joustava ja vähään tyytyvä. Brittityöläisen kannalta tämä smilesiläinen¹²⁶ hyvein idealisoitu tulija oli helposti ylivoimaiselta tuntuva vastustaja. Kun tulijat olivat Gartnerin mukaan myös individualisteja, eivätkä juurikaan osallistuneet esimerkiksi ammattiyhdistystoimintaan, olivat he työläisen silmissä vähintäänkin epäilyttäviä. Usein luokkatietoisuutta hillitsi myös immigrantin pyrkimys sosiaaliseen nousuun pikkupomoksi (mihin the Timeskin viittaa), mikä osaltaan lisäsi kitkaa brittityöläisten kanssa. Myös kulttuurieroista saattoi aiheutua törmäyksiä työmaailmassa. Osoituksena juutalaisten epäreilusta kilpailusta käytettiin heidän työskentelyään sunnuntaisin. Sunnuntaityötä pidettiin myös loukkaavana, lepopäivän häpäisyinä. Vapaakirkollisia lähellä oleva the Daily News kiinnitti asiaan huomiota. Lehti oli surukseen huomannut sunnuntaityöskentelyn yleistyneen etenkin East Endissä. Sunnuntaivapaa oli lehden mukaan erityisen tärkeää työläisille, jotta he jaksaisivat raskaissa ammateissaan. The Daily News tukikin suosikkinsa John Burns'n ehdotusta tiukentaa lakia, joka säätelä sunnuntain pyhittämistä lepopäiväksi.¹²⁷

Immigranttityöläinen vastasi, ehkä hieman yllättäen, mieluummin the Timesin kuin the Daily Newsin maailmankatsomusta. Vaikka the Daily News oli liberaalien pää-äänenkannattaja ja yritteliäs immigrantti kuin malliesimerkki klassisesta liberalismiin ihmisideaalista, ei ääri-liberaali ihmiskuva enää 1900-luvun alussa vedonnut puolueen radikaaleihin. He pitivät smilesiläisiä ihanteita aikansa eläneenä kapitalistisena nostalgiana ja suorastaan vastustivat niitä siltä osin, kuin ne vierittivät vastuun yhteiskunnallisista ongelmista yksilön niskaan. The Daily Newsin ja muiden radikaalien mielestä valtion oli kannettava vastuunsa sosiaalisista ongelmista.¹²⁸ The Times sen sijaan edusti yhä yksilön vastuuta korostavaa koulukuntaa. Lehti kirjoitti useassa yhteydessä köyhien omasta vastuusta tilanteensa suhteen ja piti

¹²⁵ The Times, 1.5.1905. Pääkirjoitus ”Aliens Bill”.

¹²⁶ Samuel Smiles teki 1800-luvun puolivälissä kirjoillaan tunnetuksi ”economic man:in”, yritteliään, säästävällisen, tavoitteellisen miehen, joka uskoi menestyksen riippuvan vain hänestä itsestään. Garrard, 1971, 93-95.

¹²⁷ The Daily News, 26.9.1902. Pääkirjoitus ”The English Sunday”.

¹²⁸ Kts. esim. the Daily News, 23.12.1902. Pääkirjoitus ”Our East Ends”; Garrard, 1971, 98.

kaikenlaista avustustoimintaa moraalialla rappeuttavana. The Times myös suhtautui jyrkän kriittisesti työväen järjestäytymiseen, oli sitten kyseessä ammattiyhdistystoiminta tai puoluepoliittinen aktivismi.¹²⁹ Myös tässä mielessä individualisti-immigrantti sopi hyvin the Timesin maailmaan.

Kumpikaan lehti ei nostanut työelämän kysymyksiä keskeisiksi teemoiksi immigraatiokeskustelussa. The Timesin osalta selityksenä saattaa olla ristiriita lehden yleisen immigraatiovastaisuuden ja toisaalta immigranttien työelämässä osoittamien hyveiden kesken. The Daily News puolestaan oli lähellä työväenliikettä, joka Garrardin mukaan lamaantui ulkomaalaiskysymyksessä. Työläisten keskinäinen solidaarisuus hillitsi sekä ay-liikettä että sosialistipuolueita vastustamasta työvoiman vapaata liikkumista, toisaalta immigraation brittityöläiselle aiheuttamat selkeät haitat tekivät mahdottomaksi kovaan ääneen tukeakaan vapaata maahanpääsyoikeutta. Ehkä myös the Daily News joutui painiskelemaan vastaavien kysymysten parissa ja pääsi lopulta helpoimmalla, kun ei puuttunut koko ongelmaan.¹³⁰

5. ULKOMAALAIKYSYMYKSEN POLITISOITUMINEN

5.1. KOHTI ALIENS ACTIA

Juutalaisten saapuminen Britanniaan, erityisesti Lontoon East Endiin, ei sujunut ilman törmäystä paikallisten asukkaiden kanssa. Kuten luvusta neljä olemme havainneet, aiheuttivat asuntokysymys, kulttuuriset erot sekä työllistyminen hankausta immigranttien ja brittien välille. 1900-luvun ensi vuosina paine oli kasvanut riittävästi, jotta maahanmuuton rajoittamisesta tuli todellinen poliittinen kysymys.

Britannian lainsäädäntö oli lähes koko 1800-luvun sallinut vapaan maahanmuuton. Lainsäädäntöä ohjasi yleiseurooppalainen periaate oikeudesta vapaaseen liikkumiseen ja asuinpaikan valintaan. Liikkumisvapaus oli perusoikeus, joka kuitenkin 1800-luvun mittaan, modernin valtiokäsityksen myötä, joutui uudelleen arvioitavaksi.¹³¹ Britanniassa

¹²⁹ Kts. esim. the Times, 1.9.1902 ja 26.12.1902. Pääkirjoitukset ”The Housing Question” ja ”Problems of London Pauperism”.

¹³⁰ Garrard, 1971, 157.

¹³¹ Wray, 2006, 304.

maahanmuuttolainsäädäntö heijasteli yleistä poliittista, erityisesti ulkopoliittista tilannetta siinä mielessä, että lakia yleensä tiukennettiin sota- tai muussa kriisitilanteessa. Niinpä esimerkiksi Ranskan vallankumouksen aikana Britannia varautui pakolaisaaltoon säätämällä ulkomaalaislain, joka antoi valtiolle mahdollisuuden käännyttää epätoivotut maahanpyrkijät. Olojen rauhoituttua lakia ensin höllennettiin 1820-luvulla ja lopulta vuoden 1836 Aliens Registration Act käytännössä salli vapaan maahantulon ja määräsi ainoastaan tulijoiden rekisteröinnistä. Jälleen hulluna vuonna 1848 maahanmuuttolakia hetkellisesti tiukennettiin, mutta jo kahden vuoden jälkeen palattiin liberaaliin maahanmuuttopolitiikkaan, mikä tilanne säilyikin aina vuoteen 1905.¹³²

Ensimmäiset vaatimukset maahanmuuttolain tiukentamisesta oli kuitenkin esitetty jo 1880-luvulla, siis suunnilleen samoihin aikoihin ensimmäisten Itä-Euroopan juutalaisten saapumisen kanssa. Aivan ensimmäisenä tulijoihin kiinnitti huomiota Britannian juutalaisyhteisö heti ensimmäisten suurempien ryhmien saapuessa 1880-luvun alussa. Juutalaisyhteisö pyrki itse rajoittamaan immigraatiota, jotta vältettäisiin yhteisön vieroksumat lainsäädännölliset toimet. Yhteisö pelkäsi hallitsemattoman immigraation johtavan muukalaisvastaisen mielialan voimistumiseen, joka saattaisi johtaa myös vakiintuneen juutalaisyhteisön aseman heikentymiseen.¹³³ Valtaväestön huomio juutalaisten saapumiseen viivästyikin muutamalla vuodella, sillä ensimmäiset huolestuneet kirjoitukset aiheesta julkaistiin lehdistössä vasta vuosina 1886-1887. The Timesissa ensimmäinen viittaus juutalaisimmigraatioon ilmestyi 16.3.1887, kun koko immigraatiokeskustelun ajan keskeisiin rajoituksen vaatijoihin kuulunut Arnold White¹³⁴ kirjoitti aiheesta lehden yleisönosastossa.¹³⁵

White oli myös mukana ensimmäisessä maahanmuuton rajoitusta ajavassa järjestössä, vuonna 1886 perustetussa Society for the Suppression of the Immigration of Destitute Aliensissä. Järjestö ja sen seuraaja pyrkivät vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen muun muassa

¹³² Holmes, 1988, 71.

¹³³ Gartner, 1960, 50-51.

¹³⁴ The Daily News suhtautui kriittisesti Whiteen ja toiseen maahanmuuton rajoituksen ajajaan, Howard Vincentiin. Asenne käy ilmi lehden varoittaessa immigraatiokomissiota ”Whiten ja Vincentin kaltaisista kiihkoilijoista, joiden kirjoitukset ovat samanhenkisiä (pogromit sallivan, antisemitistisen) Venäjän hallituksen kanssa.” The Daily News, 22.5.1903. Pääkirjoitus ”The Jew”.

¹³⁵ Gainer, 1972, 81.

julkaisemalla immigraatiota käsitteleviä kirjoja sekä lehtikirjoituksia¹³⁶. Immigraatio huomioitiinkin pian myös parlamentissa, joka nimitti vuonna 1888 tutkimuskomitean selvittämään maahanmuutosta aiheutuvia ongelmia. Komitean raportti oli kuitenkin pettymys rajoitusten vaatijoille, sillä se ei esittänyt konkreettisia toimia. Pitemmälle asia eteni vuonna 1894, kun oppositiossa olleen konservatiivipuolueen puheenjohtaja lordi Salisbury esitti ulkomaalaislain säätämistä. Tuota vuoden 1894 Aliens Billiä pidetään alkuajan agitaation huippuna ja päätepisteenä. Lakiehdotuksen kaatumista ulkomaalaiskeskustelussa seurasi viiden vuoden hiljainen kausi.¹³⁷

1900-luvun alussa tilanne muuttui sekä poliittisella kentällä että laajemminkin yhteiskunnassa maahanmuuton rajoitusten kannalta suotuisaan suuntaan. Ehkä keskeisin muutos oli maahanmuuton selvä voimistuminen vuosina 1900-1905. Kun Britanniaan oli 1880-90-luvuilla asettunut pysyvästi vuodessa noin 2000-3000 maahanmuuttajaa, kasvoi määrä 1900-luvun ensi vuosina noin 8000:een.¹³⁸ Samaan aikaan työläisten olot Britanniassa vaikeutuivat entisestään - työttömyys lisääntyi ja asuntotilanne paheni. Poliittisista piireistä alkoi löytyä yhä enemmän niitä, jotka ymmärsivät hyödyntää tilanteen. Vuoden 1900 vaalien jälkeen Britannian parlamentin muukalaisvastainen ryhmä vahvistuikin selvästi.¹³⁹ Myös parlamentin ulkopuolinen painostus organisoitui aiempaa tehokkaammin.

Ulkoparlamentaarinen ja parlamentin sisällä tehty työ maahanmuuton rajoittamiseksi yhdistyivät yhdessä miehessä. Konservatiivien William Evans-Gordon oli vuoden 1900 vaaleissa valittu uutena parlamenttiin Lontoon East Endin Stepneyn vaalipiiristä. Evans-Gordon ymmärsi East Endissä vallinneen muukalaisvastaisuuden ja oli hyödyntänyt sitä menestyksellä kampanjassaan. Parlamentissa hän liittoutui maahanmuuton rajoitusta 1880-luvulta lähtien tukeneen Howard Vincentin kanssa ja alkoi toimia lain puolesta. Parlamentin ulkopuolella Evans-Gordon organisoి nopeasti varsin voimakkaaksi kasvaneen painostusjärjestön, British Brothers Leaguen. Keväällä 1901 Stepneyssä toimintansa aloittaneen Liigan tavoitteena oli maahanmuuton katkaiseminen ja rajojen sulkeminen. Järjestön mukaan Britannia tarvitsi yhtä tiukan ulkomaalaislain kuin Yhdysvalloilla oli. Järjestö toimi pääasiassa East Endissä ja onnistui nopeasti värväämään riveihinsä kymmeniä

¹³⁶ White jatkoi julkista propagandaansa 1900-luvun puolelle. Muun muassa the Times julkaisi 1902-1905 useita Whiten kirjoituksia.

¹³⁷ Gainer, 1972, 60-62; Garrard, 1971, 24-26 ja 33.

¹³⁸ Gainer, 1972, 3.

¹³⁹ Garrard, 1971, 36-37.

tuhansia jäseniä. Järjestö luottikin joukkovoimaan, sillä sen keskeinen toimintatapa olivat East Endissä järjestetyt suuret joukkokokoukset. Virallisesti British Brothers League oli poliittisesti sitoutumaton, mutta käytännössä sillä oli tiivis yhteys konservatiivipuolueeseen. Erityisesti vaikutusvaltaisen konservatiiviedustajan Howard Vincentin tukea pidetään Liigan kannalta merkittävänä.¹⁴⁰

British Brothers Leaguen, erityisesti aloitekykyisen ja aikaansaavan Evans-Gordonin, toiminta johtivat nopeasti tuloksiin, sillä Balfourin konservatiivihallitus nimitti alkuvuodesta 1902 erityisen komission tutkimaan immigraatiota ja sen vaikutuksia. Royal Commission on Alien Immigrationin seitsenhenkisen kokoonpano haastatteli reilun vuoden ajan satoja henkilöitä, jotka olivat jollain tavalla tekemisissä maahanmuuton kanssa. Elokuussa 1903 julkaistussa loppuraportissaan komissio totesi immigraation aiheuttamat ongelmat vähäisiksi ja alueellisesti rajatuiksi. Se ei muun muassa katsonut, että immigrantit olisivat syrjäittäneet paikallisia työmarkkinoilla. Tästä huolimatta komissio päätyi suosittelemaan maahanmuuton rajoittamista lailla. Komissio esitti niin sanottujen epätoivottujen (undesirable) henkilöiden, muun muassa rikollisten, maahanpääsyn estämistä. Vastuu tulijoiden erottelusta olisi satamissa työskentelevillä ulkomaalaisviranomaisilla. Lisäksi komissio suositteli erityisen ahtaasti asutettujen alueiden sulkemista kokonaan immigranteilta. Gainerin mukaan komission raportti oli ensimmäinen merkki siitä, että rajoitukset todella saattaisivat toteutua.¹⁴¹

Sekä the Times että the Daily News seurasivat tiiviisti immigraatiokomission työtä. The Times raportoi komission kokouksista lähes 40:ssä uutisjutussaan ja kommentoi loppuraporttia tuoreeltaan 13.8.1903. The Times ei uskonut komission ehdotusten tyydyttävän sen nimitystä vaatineita tahoja, millä lehti viittasi erityisesti Evans-Gordoniin ja British Brothers Leagueen. Komission ehdotukset olivat the Timesin mielestä hyvin lieviä ja lehti kaipasi laajempia uudistuksia muun muassa asumista ja terveydenhuoltoa sääteleviin lakeihin. The Times näyttäisi siis ajatelleen, ettei maahanmuuton rajoitus yksin ratkaisisi monimutkaisia ja laajoja sosiaalisia ongelmia. Lehti myös myönsi, että rajoitukset oli käytännössä hankala toteuttaa. Asiaan oli kiinnittänyt huomiota lain toteutuksesta vastaava sisäministeriötä komissiossa edustanut Kenelm Digby. Digby ei hyväksynyt loppuraporttia, koska ei pitänyt sitä toimivana ja the Times vaikuttaakin myötäilevän kommentillaan Digbyn

¹⁴⁰ Gainer, 1972, 67-70; Holmes, 1979, 89-90.

¹⁴¹ Garrard, 1971, 39-40; Gainer, 1972, 159.

arviota. Immigraation ja sitä seuranneiden ongelmien ratkaisua vaikeutti The Timesin mukaan myös se, että asia kosketti vain rajattua aluetta, eikä se sen vuoksi herättänyt laajaa julkista painetta. Lehti huomioi asian valittaen, aivan kuin toivoen, että immigraatio olisi suurempaa ja koskettaisi koko maata, jolloin poliittinen paine puuttua asiaan olisi suurempi.¹⁴²

The Daily News kiinnitti omassa pääkirjoituksessaan huomiota seikkaan, jonka the Times kokonaan sivuutti: komissio oli antanut immigranteille synninpäästön lähes kaikista syyteistä, mutta silti esittänyt maahanmuuttoa rajoittavaa lakia. Lehti havaitsi komission toiminnan ristiriitaisuuden, mutta ei tuomitse tai yritä selittää sitä. Gainerin mukaan paradoksi selittyy komission kokoonpanolla: lain tukijoilla oli enemmistö komissiossa.¹⁴³ Garrard pitää myös aktiivista painostusta lain puolesta mahdollisena syynä lopputulokseen.¹⁴⁴ The Daily News ilmaisi vastustavansa maahanmuuttoa rajoittavaa lakia, mutta ei asettanut komission arvovaltaa kyseenalaiseksi. Sen sijaan lehti kohdisti kritiikkinsä johtaviin maahanmuuton vastustajiin, erityisesti Howard Vincentiin. Lehden mukaan sortoon ei saanut vastata sorrolla, millä se viittasi juutalaisimmigranttien kovaan kohtaloon lähtömaissaan. Lehden mielestä immigraatio-ongelman ratkaisussa oli keskityttävä sen alkusyyn, Euroopan juutalaisten aseman, pohdintaan.¹⁴⁵

The Times ja the Daily News olivat siis varsin eri linjoilla arvioidessaan immigraatiokomission raporttia. The Times kannatti maahanmuuton rajoittamista lailla, the Daily News ei. Molemmat olivat silti vielä hieman varovaisia kannoissaan ja osoittavat jonkinasteista ymmärrystä vastapuolelle. Maahanmuuttokysymyksen edetessä lainsäädäntövaiheeseen molempien näkemykset kuitenkin jyrkkenivät.

5.2. HUONOT TILASTOT, HUONOT TULIJAT

Immigraatiokomission suositus lainsäädäntöprosessin käynnistämisestä ei jäänyt vaille seurauksia. Rajoitusten vaatijat hyödynsivät raporttia painostuksessaan ja myös kuningas toivoi Balfourin hallituksen antavan lakiehdotuksen komission raportin pohjalta. Näin myös

¹⁴² The Times, 13.8.1903. Pääkirjoitus ”Alien Immigration”.

¹⁴³ Gainer, 1972, 183.

¹⁴⁴ Garrard, 1971, 40-41.

¹⁴⁵ The Daily News, 13.8.1903. Pääkirjoitus ”The Destitute Alien”.

tapahtui. Sisäministeriö sorvasi nopealla aikataululla lakiesityksen, Aliens Billin, jonka sisäministeri Aretas Akers-Douglas esitteli parlamentille 29.3.1904.¹⁴⁶ Aliens Bill eteni toiseen käsittelyyn, missä se joutui liberaalien voimakkaan hyökkäyksen kohteeksi. Myös sisäministeriön kansliapäällikkö Kenelm Digby tyrmäsi lakiesityksen the Timesille lähettämässään kirjeissä, mitä Garrard pitää lakiesityksen tulevaisuuden kannalta jopa ratkaisevana.¹⁴⁷ Pääministeri Balfour yritti taktikoimalla pelastaa huonosti valmistellun lain ja vei sen parlamentin suureen komiteaan. Poikkeuksellinen toimenpide ei kuitenkaan johtanut toivottuun tulokseen, vaan liberaalit, erityisesti heidän puolelleen loikannut Winston Churchill, jarruttivat ylipitkillä puheenvuoroillaan lakiesityksen käsittelyä. Lopulta pääministeri veti esityksen pois, mikä merkitsi lain kaatumista.

Hallitus ei kuitenkaan lannistunut takaiskusta. Vuoden 1905 tammikuussa järjestetyt täydennysvaalit olivat osoittaneet ulkomaalaisteeman purevan äänestäjiin ja painostus lain puolesta jatkui voimakkaana. Hallitus laatikin Aliens Billistä uuden, korjatun version, jonka sisäministeri toi keväällä 1905 parlamentin käsittelyyn. Vuoden 1905 Aliens Bill oli edeltäjäänsä paremmin valmisteltu ja tarkempi. Se määritteli yksityiskohtaisemmin, ketkä olivat epätoivottuja, joilta evättäisiin maahanpääsy. Toisaalta lakiehdotus takasi immigrantille valitusoikeuden. Lisäksi lakiehdotuksesta oli poistettu kohtia, jotka olivat aiheuttaneet voimakkainta vastustusta.¹⁴⁸ Kaiken kaikkiaan Aliens Bill 1905 oli edeltäjäänsä inhimillisempi ja toimivampi. Liberaaliopposition mahdollisuudet hyökätä lakia vastaan olivat siis heikentyneet. Silti liberaalien vastustuksen laimeus ratkaisevassa toisessa käsittelyssä 2.5.1905 oli yllättävää. Keskeisten liberaalipoliitikkojen poissa ollessa Aliens Bill läpäisi käsittelyn vaivatta eikä kolmas ja viimeinen käsittely ollut kuin muodollisuus. Kuningas vahvisti lakiesityksen laiksi, Aliens Actiksi, 11.8.1905 ja se astui voimaan seuraavan vuoden alusta.¹⁴⁹

Tarkastelen seuraavaksi yksityiskohtaisemmin niitä kiistakysymyksiä, joita lakiehdotukset aiheuttivat parlamentissa sekä the Timesissä ja the Daily Newsissä. Aliens Actin parlamentaarista käsittelyä selvittänyt Elina Lahdenmäki on löytänyt kaksi keskeistä teemaa, joiden ympärillä väittely parlamentissa suurelta osin pyöri: kysymykset siirtolaisongelman

¹⁴⁶ Sisäministeri Akers-Douglas alahuoneessa 29.3.1904. Parliamentary Debates.

¹⁴⁷ Garrard, 1971, 43.

¹⁴⁸ Erityisesti immigranteilta kielletyt asuinalueet ja epämääräinen ”tunnetusti huonomaineisten” maahanpääsykielto aiheuttivat arvosteluryöpyn. Lahdenmäki, 1999, 80-81.

¹⁴⁹ Gainer, 1972, 185-196; Garrard, 1971, 41-47.

laajuudesta ja lain moraalista oikeutuksesta. Kolmanneksi suureksi väittelynaiheeksi voi vielä nostaa lain käytännön toteutuksen. Väittelyn osapuolina olivat lakia kannattaneet konservatiivit ja sitä vastustaneet liberaalit - tosin tietyin varauksin, sillä kummassakin puolueessa esiintyi myös vastakkaisia näkemyksiä.¹⁵⁰

Siirtolaisongelman laajuudella Lahdenmäki tarkoittaa maahanmuuttajien määrästä käytyä kiistelystä ja toisaalta väittelyä heidän aiheuttamukseen väitetyistä ongelmista. Kysymys Britanniaan pysyvästi asettuneiden siirtolaisten määrästä on askarruttanut paitsi aikalaisia, myös tutkijoita. Käytössä on kaksi virallista lähdettä, joista kumpikaan ei ole luotettava. Kauppaministeriön julkaisema muukalaisluettelo, Aliens List, perustui laivojen matkustajaluetteloihin. Sen ongelmana on Britanniaan pysyvästi jääneiden määrän selvä liioittelu. Aliens Listiin merkittiin kauttakulkijaksi vain sellaiset henkilöt, joilla oli jo Britanniaan saapuessaan matkalippu eteenpäin. Todellisuudessa suurin osa immigranteista oli kauttakulkumatalla, mutta he hankkivat lipun Yhdysvaltoihin tai jonnekin muualle vasta Britannian. Kauppaministeriö yritti jo tilastoja julkaistessaan tiedottaa niiden puutteista, usein kuitenkin turhaan, kuten tulemme huomaamaan. Toinen tilasto, joka antaa jonkinlaista tietoa Britannian vastaanottamista immigranteista, on väestölaskenta. Sen ongelmana on tilastojen pitkä ajallinen väli. Väestölaskenta toteutettiin vain kerran vuosikymmenessä, minkä vuoksi se tarjoaa välineen vain karkeaan arviointiin ja esimerkiksi nopeat vaihtelut jäävät piiloon.¹⁵¹

Tilastoinnin ollessa näin puutteellista on ymmärrettävää, että kysymys maahanmuuttajien määrästä aiheutti kiistaa myös Britannian parlamentissa. Tilastoinnin epäselvyys tarjosi mahdollisuuden tulkita lukuja oman näkemyksen kannalta edullisesti. Sisäministeri Akers-Douglas tarttuikin tilaisuuteen heti Aliens Billin esittelypuheenvuorossaan. Sisäministeri siteerasi Kauppaministeriön lukuja kertoessaan Britanniaan jäävän vuosittain pysyvästi yli 80 000 maahanmuuttajaa. Ulkomaalaislain vastustajien keulahahmo, liberaalien radikaaliryhmään kuuluva Charles Dilke, kyseenalaisti heti seuraavassa puheenvuorossa sisäministerin luvut. Opposition mukaan todellinen maahan jääneiden määrä oli vain kymmenesosa sisäministerin arviosta, siis 8000-9000 vuodessa.¹⁵² Kiistely maahanmuuttajien

¹⁵⁰ Lahdenmäki, 1999, tiivistelmä.

¹⁵¹ Garrard, 1971, 213-216; Lahdenmäki, 1999, 15-16.

¹⁵² Sisäministeri Akers-Douglas ja Charles Dilke alahuoneessa 29.3.1904. Parliamentary Debates.

määrästä alkoi siis heti lain esittelyvaiheessa, eikä yhteisymmärrystä löytynyt koko prosessin aikana. Oppositio onnistui hieman horjuttamaan sisäministeri Akers-Douglasin arviota, mutta vielä seuraavankin vuoden lakiesityksessä ministeri puhui 75 000 maahan jäävästä.

Lahdenmäen tulkinta on se, ettei sisäministeri välittänyt Kauppaministeriön huomautuksista, vaan röyhkeästi hyödynsi epäselvää tilannetta edukseen.¹⁵³

The Times ja the Daily News samaistuivat määräkiistassa omaan viiteryhmäänsä. The Daily News protestoi voimakkaasti sisäministerin käyttämiä lukuja arvioidessaan vuoden 1905 Aliens Billin aloituskeskustelua. Lehti oli muutamaa kuukautta aiemmin jo kuvitellut Akers-Douglasin myöntäneen lukunsa virheellisiksi, mutta ilo oli ennenaikaista. Lehti kirjoitti ”ministerin jälleen käyttävän väärää lukuja immigranttien määrästä”.¹⁵⁴ The Daily Newsin muista pääkirjoituksista selviää, että Akers-Douglasin lukuja hyödynnettiin muuallakin kuin parlamenttiväittelyissä. Lehti huomioi valittaen sekä Tariffireformiliigan että Alfred Harmsworthin ja Arthur Pearsonin lehtiryppäiden, ns. keltaisen lehdistön, levittävän ”liioiteltua ja väärää” tietoa Britanniaan jäävistä maahanmuuttajista. Sekä Liigan että lehtien tavoitteena oli the Daily Newsin mukaan saada immigraatio vaikuttamaan todellisuutta suuremmalta ongelmalta ja näin auttaa immigraatiovastaisuudella ratsastanut konservatiiviehdokas voittoon East Endiin kuuluvassa Mile Endissä järjestetyissä täydennysvaaleissa, mikä sitten toteutuikin. The Daily Newsin mukaan oikea, Kauppaministeriön ja väestölaskennan kriittiseen arvioon perustuva maahanmuuttajien määrä oli noin 7000 vuodessa.¹⁵⁵ Nykytietämyksen valossa the Daily News oli arviossaan oikeassa ja muun muassa Gainer päätyy tutkimuksessaan suunnilleen samoihin lukuihin.¹⁵⁶ On kuitenkin syytä huomioida, että ennen immigraatiokeskustelun parlamentaarista käsittelyä the Daily News oli itsekin käyttänyt Kauppaministeriön korjaamattomia lukuja.¹⁵⁷ Oliko lehti väittelyn käynnistyttyä alkanut harjoittaa tarkempaa lähdekritiikkiä vai siteerasiko se kenties tarkoitushakuisesti liberaaliedustajien argumentteja, jotta lain vastustus olisi entistä perustellumpaa? Voisi olettaa liberaaliryhmän ainakin huomauttaneen lehteä asiasta - julkaisihan se paitsi väärää, myös lain vastustuksen kannalta epäedullisia tietoja.

¹⁵³ Lahdenmäki, 1999, 35.

¹⁵⁴ The Daily News, 19.4.1905. Pääkirjoitus ”Window Dressing”.

¹⁵⁵ The Daily News, 31.12.1904 ja 12.1.1905. Pääkirjoitukset ”Aliens, Yellow and White” ja ”Alien Multiplication”.

¹⁵⁶ Gainer arvioi määrän noin 7-8000:ksi. Gainer, 1972, 3.

¹⁵⁷ The Daily News kirjoitti maahanmuuttajien määrän kasvaneen vuoden 1902 aikana yli 81-tuhanteen. The Daily News, 10.1.1903. Pääkirjoitus ”Alien Immigration”.

The Times seurasi tarkkaan emi- ja immigraatiota. Lehti julkaisi yksityiskohtaisen uutisen Kauppaministeriön tilastoista aina niiden ilmestyessä ja kommentoi tilastoja myös pääkirjoituksissaan. The Times ei suoraan ottanut kantaa siihen, mikä oli pysyvästi maahan jääneiden määrä. Lehti arvioi immigraation lisääntyneen, mutta ei pitänyt kasvua määrällisesti huolestuttavana. Se myös noteerasi Kauppaministeriön tilastojen puutteet pysyvästi maahan jääneiden ja läpikulkumatalla olleiden erottelussa.¹⁵⁸ The Times näyttäisi siis lukevan tilastoja kiitettävän kriittisesti. Toisaalta lainsäädäntötaiston käydessä kiivaimmillaan the Timeskin lipesi kylmän rauhallisesta tyylistään. Liberaalien hyökättyä voimakkaasti vuoden 1904 Alien Billiä vastaan sortui the Times vastahyökkäyksessään selkeään paisutteluun. Lehden mukaan ”immigraatio-ongelma ei suinkaan rajoitu vain osaan Lontoota, kuten oppositio väittää, vaan koskettaa yhtä voimakkaasti monia muitakin satamakaupunkeja”.¹⁵⁹ Todellisuudessa East Endin immigraatiomäärät olivat aivan toista luokkaa kuin muualla Britanniassa, minkä the Timesinkin voi olettaa tienneen. Lehti myös varoi arvostelemasta sisäministeri Akers-Douglasia tilastojen väärästä tulkinnasta. Sen taktiikkana näyttäisi olleen jättää konservatiivien selkeästi vääriin tietoihin perustuvat argumentit kokonaan kommentoimatta. Sen sijaan opposition epätarkkuuksiin lehti puuttui hanakasti. Charles Dilken väitettyä totuuden vastaisesti immigraation kääntyneen laskuun ihmetteli the Times ”outoa lipsahdusta poliitikolta, jolla faktat ovat yleensä ajan tasalla”.¹⁶⁰

Maahanmuuttajakysymyksen laajuutta käsitellessään the Times keskittyi mieluummin laatuun kuin pelkkään volyymiin. Emi- ja immigraatiotilastoja tarkastellessaan lehti huomioi Britanniasta poismuuttaneiden määrän ylittävän selvästi maahan saapuneiden määrän. Ylipäänsä immigraatio ei lehden mukaan ollut ”sensaatiomaisessa kasvussa”. Ongelma syntyi the Timesin mukaan emi- ja immigranttien laadullisesta erosta: Britannia menetti emigrantteina tuhansittain yritteliäitä kansalaisiaan ja sai vastineeksi Venäjän ja Puolan huonointa väkeä. Tulijoiden kehnosta laadusta puolestaan seurasi köyhyyttä, työttömyyttä, asunto-ongelmia, sairauksia ja rikollisuutta - siis niitä sosiaalisia ongelmia, joita käsiteltiin luvussa neljä. Syynä ”lähtömaidensa hylkiöiksi” ja ”roskaksi” kutsumiensa ihmisten päätymiseen juuri Britanniaan the Times piti maan avointa ulkomaalaispolitiikkaa. Koska

¹⁵⁸ The Times, 26.8.1903 ja 1.5.1905. Pääkirjoitukset ”Outlook as to Emigration” ja ”Aliens Bill”.

¹⁵⁹ The Times, 26.4.1904. Pääkirjoitus ”Aliens Bill”.

¹⁶⁰ The Times, 3.5.1905. Uutinen ”The Aliens Bill”.

muut maat rajoittivat maahanpääsyä, päätyivät Britanniaan ne, jotka eivät muualle kelvanneet, päätteli the Times.¹⁶¹

Siirtolaisuuden laadulliseen puoleen kiinnitettiin huomiota myös parlamentissa. Vuoden 1904 Aliens Billin toisessa käsittelyssä lakia puolustaneet konservatiivit tulksivat the Timesin tavoin, että Britannia oli siirtolaisuustaseessa kärsivä osapuoli - parhaat muuttivat pois ja tilalle saapui siirtolaisten huonointa joukkoa. Sosiaalisten ongelmien ohella seurauksena uskottiin olevan kansakunnan laadun vakava heikentyminen ja rappeutuminen. Liberaalien puolelta asia kiistettiin huomauttamalla, etteivät Britannian menettämät emigrantit suinkaan aina olleet maan lahjakkainta ainesta. Lisäksi liberaalit katsoivat brittiemigranttien suuren määrän velvoittavan myös Britanniaa vastaanottamaan maahanmuuttajia.¹⁶² The Daily News säesti jälleen liberaaleja. Lehti kantoi huolta Britannian omien emigranttien, erityisesti irlantilaisten puolesta. Lehti huomioi Britannian emigraation olevan kolminkertainen immigraatioon verrattuna. Mikäli Britannia päättäisi sulkea ovensa, saattaisi Yhdysvallat tiukentaa omaa ulkomaalaislakiaan, mistä kärsisivät erityisesti laajalla rintamalla Amerikkaan pyrkineet irlantilaiset.¹⁶³ The Daily Newsin ja liberaaliparlamentaarikkojen suhtautumisessa on siis hienoinen painotusero - lehden huoli perustui enemmän oman maan kansalaisten etuun, kun taas parlamentissa huudettiin yleisen oikeudenmukaisuuden perään. Sen sijaan the Timesin harrastamaan ihmisten laadulliseen vertailuun the Daily News ei tässä yhteydessä ryhdy.

5.3. TURVAPAIKKATRADITIO KATKOLLA

Toinen keskeinen teema Aliens Actistä käydyssä kiista, kysymys ulkomaalaislain moraalisesta oikeutuksesta, osui liberalismiin ytimeen. Liberalismin ideologia pohjasi yksilönvapauteen, johon osana kuului vapaus valita asuinpaikkansa. Myös uskonnonvapaus oli keskeistä liberalismille, mistä seurasi, että uskonnollisista syistä sorrettuja tuli auttaa. Lisäksi liberalismi uskoi tasa-arvoon, minkä vuoksi varallisuus tai sen puute ei saanut olla peruste arvioida ihmistä. Kaikki nämä ihanteet puhuivat sen puolesta, että liberaalipuolueen

¹⁶¹ The Times 27.2.1903, 26.8.1903 ja 26.4.1904 Pääkirjoitukset: ”Alien Immigration”, ”The Outlook as to Emigration” ja ”Aliens Bill”.

¹⁶² Henry Norman ja Charles Dilke alahuoneessa 25.4.1904. Parliamentary Debates; Lahdenmäki, 1999, 37.

¹⁶³ The Daily News, 26.4.1904. Pääkirjoitus ”The Jew and the Chinaman”.

oli puolustettava sortoa pakenevaa köyhää juutalaista ja vastustettava hänen maahanpääsyä vaikeuttavaa lakia. Muun muassa liberaali yhteiskuntafilosofi A.V.Dicey päätyi tähän johtopäätökseen keskellä kiivainta ulkomaalaislakikeskustelua julkaistussa ”Law and Public Opinion”-teoksessa. Teoreettisten perusteiden ohella liberaaleja velvoitti myös historia: juuri liberaalihallitusten ansiosta juutalaiset olivat 1800-luvun mittaan saaneet Britanniassa täydet kansalaisoikeudet.¹⁶⁴ Juutalaisilla oli tietyissä vaalipiireissä myös poliittista merkitystä, mikä motivoi muun muassa Winston Churchillii kiivaaseen hyökkäykseen Aliens Billiä vastaan.¹⁶⁵

Onkin ymmärrettävää, että Aliens Actin moraalinen oikeutus nousi liberaalien aloitteesta esille laista käydyssä kamppailussa. Vapaamielisyiden ja suvaitsevaisuuden perinne eli vahvana Britanniassa ja liberaalien ohella myös konservatiivit jakoivat nämä ihanteet. Siksi liberaaliparlamentaarikkojen hyökkäys Aliens Actia vastaan pohjasi pitkälti juuri pyrkimykseen osoittaa, että laki katkaisisi tuon perinteen. Kysymys ei ollut yhdentekevä myöskään konservatiiveille. Puolue pyrki Aliens Actista käydyssä väittelyssä kaikin keinoin osoittamaan, ettei laki muuttaisi mitään oleellista.¹⁶⁶

Käytännössä väittely keskittyi kahteen aiheeseen: kysymyksiin turvapaikkaoikeudesta ja varallisuuden vaikutuksesta maahanpääsyn kriteerinä. Lahdenmäen mukaan turvapaikkaoikeudesta luopuminen Aliens Actin myötä oli liberaalien lempiteemoja ja konservatiivit jäivät väittelyssä alakynteen. Liberaalien mukaan maahantulon rajoitus sulkisi pääsyn myös osalta poliittisten tai uskonnollisten syiden vuoksi vainotuista. Aihe oli myös ideologisesti painava ja muun muassa Charles Dilke piti vainottujen turvapaikkaoikeuden vaarantumista keskeisenä perusteena lain vastustamiselle. Myös konservatiiveille turvapaikkaoikeus oli tärkeä arvo ja he pyrkivätkin osoittamaan, ettei siihen kajottaisi. Toisaalta konservatiivit kysyivät, mistä turvapaikkaoikeudessa oli lopulta kyse. Miten määritellä vaino, joka takaisi turvapaikan? Muun muassa William Evans-Gordon huomautti, että Venäjällä juutalaisten ohella monia muitakin kohdeltiin kaltoin, eikä heitä kaikkia voinut laskea turvapaikkaan oikeutetuiksi. Evans-Gordon korosti Britannian ensi sijaista velvollisuutta huolehtia omista kansalaisistaan.¹⁶⁷ Omien kansalaisten ensisijaisuus

¹⁶⁴ Garrard, 1971, 85-90; Gainer, 1972, 149-151.

¹⁶⁵ Puoluetta vaihtanut Churchill pyrki liberaalien listalta parlamenttiin Manchesterissa, jossa oli merkittävä juutalaisyhteisö. Churchill saikin juutalaisyhteisön johdon tuen profiloiduttuaan immigranttijuutalaisten puolustajaksi. Churchill, 1967, 81-85.

¹⁶⁶ Lahdenmäki, 1999, tiivistelmä.

¹⁶⁷ William Evans-Gordon alahuoneessa 25.4.1904. Parliamentary Debates.

immigrantteihin nähden olikin konservatiivien vahvin vasta-argumentti turvapaikka-oikeuta käydyssä keskustelussa.¹⁶⁸

Varallisuuden vaikutus maahanpääsyn kriteerinä tai köyhyystesti (poverty test), kuten sitä nimitettiin, viittasi lakiehdotuksen kohtaan, jossa tulijalta vaadittiin todisteita kyvystään elättää itsensä. Liberaalien mukaan tulijan varallisuus ei kertonut mitään hänen lahjakkuudestaan tai yritteliäisyydestään. Liberaalit huomauttivat monen köyhänä maahan saapuneen osoittautuneen mitä hyödyllisimmäksi Britannialle. Konservatiivit vastasivat, ettei laissa vaadittu tulijalta rahaa, vaan todistus kyvystä elättää itsensä. Pääministeri Balfour perusteli vaatimusta sillä, ettei maahan haluttu henkilöitä, jotka joutuisivat julkisen tuen varaan. Mitä todistus itsensäelättämiskyvystä olisi käytännössä tarkoittanut, sitä ei tarkemmin määritelty.¹⁶⁹

The Daily Newsille lain moraalinen puoli oli tärkeä argumentoinnin peruste. Lehti nosti asian esiin vuoden 1904 lain toisen ja vuoden 1905 lain ensimmäisen käsittelyn yhteydessä. ”Lain myötä Britannia liittyy epäpyhään suljettujen ovien valtioiden joukkoon muun muassa Kiinan ja Perun kanssa...Kunniakas traditiomme sorrettujen turvapaikkana siirtyy historiaan”, lehti kirjoitti keväällä 1904. Seuraavan vuoden lakiehdotus ei ollut parantanut tilannetta, vaan ”(lain hyväksymällä) uhraamme yksilönvapauden, mutta emme onnistu poistamaan sosiaalisia ongelmia” lehti valitti.¹⁷⁰ Lehden arvio lain vaikutuksesta turvapaikka-oikeuteen on siis selvä - lain myötä ei voida enää taata, että kaikki sorron kohteeksi joutuneet pääsevät Britanniaan. Ulkomaalaislakia toteuttavia valtioita nimetessään lehti löysi esimerkit yllättävän kaukaa. Britanniassa Kiinaa ja Perua paremmin tunnetut Yhdysvallat ja Saksa olisivat tarjonneet käyvän esimerkin, mutta kenties eivät olisi palvelleet tarkoitustaan, sillä molempien maiden saattoi myös katsoa hyötyneen maahanmuuttopolitiikan tiukentamisesta. Kaiken kaikkiaan the Daily Newsin mielestä lain hinta oli liian suuri - liberalismiin perusarvon, yksilönvapauden, uhrauksella ei saavutettaisi mitään, vaan sosiaaliset ongelmat olisivat ja pysyisivät.

Myös köyhyystestistä käyty kiistely näkyi the Daily Newsin sivuilla. Lehti tuomitsi varallisuusvaatimuksen kirjoittaen, että ”laki ei karkottaisi ainoastaan rikollisia ja

¹⁶⁸ Lahdenmäki, 1999, 48.

¹⁶⁹ Lahdenmäki, 1999, 50-51.

¹⁷⁰ The Daily News, 26.4.1904 ja 19.4.1905. Pääkirjoitukset ”The Jew and the Chinaman” ja ”Window Dressing”.

epätoivottuja, vaan myös köyhät...Laki ei kohdistu paheellisiin, vaan köyhiin, mutta kunniallisiin.” Erityisen mielenkiintoinen on kommentti, jossa lehti rinnasti köyhät immigranttijuutalaiset Britannian vakiintuneeseen ja varakkaaseen juutalaisyhteisöön: ”Rikas juutalainen on yhä tervetullut - hän, joka äänestää köyhän uskonveljensä karkotuksen puolesta. Park Lane pysyy koskemattomana.”¹⁷¹ Kommentista voi lukea ainakin kaksi asiaa. Park Lanen rikkaan juutalaisen esiin nostamisella the Daily News palasi buurisodan aikaisiin ennakkoluuloihin. Buurisodan vastustajat, muun muassa the Daily News ja useat muut radikaaliliberaalit, näkivät mieluusti sodan Etelä-Afrikan timantti- ja kultakaivosten omistajien masinoimana. Monet kaivosyrittäjät olivat juutalaisia, joita kutsuttiin Park Lanen miljonääreiksi.¹⁷² Kyseessä on selkeä rikkaaseen juutalaiseen kohdistuva antisemitistinen hyökkäys, jota käsittelen tarkemmin luvussa seitsemän. Viittaus äänestämiseen köyhän uskonveljen karkottamisen puolesta on selvä piikki konservatiiveja kannattavien juutalaisten suuntaan.

The Times otti kantaa lain moraaliseen puoleen kommentoidessaan vuoden 1904 ja seuraavan vuoden lakiesityksen toista käsittelyä sekä arvioidessaan lopullista lakia. Jokaisessa kirjoituksessa the Timesin argumentointi perustui ajatukseen, että valtiolla ja sitä edustavilla poliitikoilla oli ensi sijainen velvollisuus huolehtia omista kansalaisistaan. The Times kysyi lukijoiltaan ja samalla myös oppositiolta: ”Emmekö saisi toimia omiemme parhaaksi silläkin uhalla, että pakolaisten tulo saattaa hankaloitua?”¹⁷³ Lehti myös syytti oppositiota muiden hyysäämisestä omien sijaan todeten, että ”poliitikon tulee aina huolehtia omien hyvinvoinnista”.¹⁷⁴ Lain kohtalon ratkettua the Times kirjoitti: ”Aliens Actin myötä tunnustettiin periaate, että kansakunnalla on oikeus suojella itseään samalla kuitenkin taaten poliittisesti vainotuille oikeus turvapaikkaan.”¹⁷⁵ The Timesin perusargumentti moraalikeskusteluun on sama kuin konservatiiveilla: moraalisesti on oikein rajoittaa maahantuloa, jos omien kansalaisten etu sitä vaatii. The Times ei kantanut suurta huolta Britannian vapaamielisen perinteen tai maineen puolesta, vaan oli perusteissaan avoimen itsekeskeinen ja sovinistinen. Valtion itsekeskeisyyttä ja tietynlaista sulkeutuneisuutta lehti piti myönteisenä asiana ja suorastaan velvollisuutena - valtiolla oli sen mukaan oikeus

¹⁷¹ Ibid.

¹⁷² Muun muassa 7.12.1903 Etelä-Afrikan kaivosomistajista kirjoittaessaan the Daily News käyttää kuvausta ”Park Lanen Siionin muukalaisseikkailijat”.

¹⁷³ The Times, 26.4.1904. Pääkirjoitus ”Aliens Bill”.

¹⁷⁴ The Times, 3.5.1905. Pääkirjoitus ”Aliens Bill”.

¹⁷⁵ The Times, 11.8.1905. ”Session 1905”-uutinen.

suojautua, minkä periaatteen the Times katsoi tulleen Aliens Actin myötä hyväksytyksi. The Timesin mukaan Aliens Act oli siis merkittävä periaatteellinen suunnanmuutos Britannian politiikassa, joka oli tätä ennen perustunut liberaaleille ihanteille. The Times antoi Aliens Actille jopa suuremman merkityksen kuin lain luonut konservatiivipuolue, joka yritti moraalikeskustelussa vähätellä lain periaatteellista merkitystä ja todistella entisen linjan jatkuvan. Osa myöhemmistä tutkijoista on the Timesin tulkinnan kannalla: Aliens Actin merkitys on nähty juuri modernin ulkomaalaispolitiikan symbolisena alkuna ja sitä myötä askeleena kohti modernia kansallisvaltiota, jonka yhdeksi ominaisuudeksi maahanmuuton kontrolli lasketaan.¹⁷⁶

Köyhyystestiin the Times ei suoraan ottanut kantaa. Lehti kuitenkin arveli julkisen tuen varassa eläneiden juutalaisten määrän kasvaneen.¹⁷⁷ The Timesin mukaan näyttäisi siis tapahtuneen juuri se, minkä vuoksi pääministeri Balfour halusi lakiin kirjauksen varallisuudesta. The Times kuitenkin esitti arvelunsa varsin epävarmoin sananvalinnoin viitaten jälleen Kauppaministeriön tilastoihin. Lehden epävarmuudelle oli myös perusteita, sillä todellisuudessa juutalaisimmigranttien osuus julkisen tuen varassa elävistä oli huomattavasti muuta väestöä pienempi.¹⁷⁸ On varsin todennäköistä, että the Times tiesi tämän, koska muun muassa sisäministeriön Kenelm Digby oli kirjoittanut asiasta the Timesiin noin vuotta aiemmin.¹⁷⁹ The Times päätti silti käyttää väärää tietoa tukeakseen lakia, joka oli seuraavana päivänä parlamentin ratkaisevassa toisessa käsittelyssä. Vääryyttään pehmentääkseen lehti turvautui epävarmuudesta kertoviin sanavalintoihin, jotka eivät kuitenkaan peittäneet itse viestiä.

5.4. KELVOTTOMALLA LAILLA PELOTEVAIKUTUS

Kolmas tärkeä kiistanaihe oli ulkomaalaislain toimivuus käytännössä. Lakia vastustaneet liberaalit pitivät lakia toimintakelvottomana erityisesti sillä perusteella, että sen avulla oli mahdotonta erotella maahanpääsyyn oikeutetut epätoivotuista.¹⁸⁰ Liberaalit saivat

¹⁷⁶ Aiheesta on kirjoittanut muun muassa Satvinder Juss tutkimuksessaan ”Immigration, Nationality and Citizenship”, 1993. Wray, 2006, 304.

¹⁷⁷ The Times, 1.5.1905. Pääkirjoitus ”Aliens Bill”.

¹⁷⁸ Gartner, 1960, 162-164.

¹⁷⁹ The Times, 31.5.1904. Kenelm Digbyn kirje.

¹⁸⁰ Lahdenmäki, 1999, 53-56.

näkemykselleen tukea lain toteutuksesta vastaavalta virkamieheltä, immigraatiokomissiossa istuneelta ja sen loppuraporttia vastustaneelta Sisäministeriön kansliapäälliköltä Kenelm Digbyltä. Digby kirjoitti lain ongelmakohdista the Timesiin kaikkiaan neljä kirjettä, jotka ajoittuvat vuoden 1904 lain käsittelyyn ja hieman sen jälkeiseen aikaan. Garrard pitää Digbyn kirjeitä vuoden 1904 lakiesityksen kaatumisen kannalta keskeisinä. Digbyn pääargumentti on sama kuin liberaaleilla: ”Laki asettaisi sen toteutuksesta vastaavat viranomaiset mahdottoman tehtävän eteen, kun heidän pitäisi erottaa joukosta mahdolliset julkisen tuen varaan joutuvat, prostituoidut tai huonotapaiset. Laki johtaisi väärin karkotuksiin, eikä turvapaikkaperiaatetta voitaisi taata.”¹⁸¹ Digbyn mukaan Yhdysvalloista saadut kokemukset osoittivat, ettei laki toimi, vaan karkotettujen määrä jäisi mitättömäksi.

Konservatiivit olivat heikoilla toimivuuskiistassa. He joutuivat myöntämään, että toteutus riippuisi pitkälti lakia hallinnoivasta ministeristä ja hänen alaisistaan. Konservatiivien vahvin vasta-argumentti perustui lain pelotevaikutukseen. Heidän mukaansa lain pelkkä olemassaolo johtaisi immigraation vähenemiseen, kun lähtöä harkitsevat eivät uskaltaisi ottaa riskiä käännätyksestä ja jäisivät koteihinsa.¹⁸²

The Timesin näkemys lain käytännön toteutuksesta muuttui prosessin aikana. Kesällä 1903 immigraatiokomission raporttia arvioidessaan lehti suhtautui varsin ymmärtäväisesti kansliapäällikkö Kenelm Digbyn kritiikkiin lain toimivuudesta. Vielä vuoden 1904 lain esittelyn yhteydessä the Times huomioi ongelmat, joita lain toteutukseen liittyi.¹⁸³ Vastauksessaan Digbyn kirjeisiin lehti oli kuitenkin jo siirtynyt painottamaan lain pelotevaikutusta. The Times myönsi kansliapäällikön huolen lain toteutuksesta aiheelliseksi, mutta näki lain todellisen merkityksen ei niinkään karkotettujen määrässä kuin pelotevaikutuksessa. Tulija jäisi the Timesin mukaan kotiin, kun tieto Britannian ulkomaalaislaista leviäisi. Lehti myös puolusti vastaanottajamaan oikeutta puuttua lailla tulijavirtaan.¹⁸⁴ Lopullista lakia kommentoidessaan the Times arvioi käytännön toteutuksen riippuvan tulevasta hallituksesta. Mikäli liberaalit voittaisivat vaalit ja muodostaisivat hallituksen, jäisi lain käytännön vaikutus vähäiseksi, arvioi the Times.¹⁸⁵ The Times oli siis jälleen konservatiiviedustajien kanssa samalla linjalla. On kuitenkin huomioitava lehden

¹⁸¹ The Times, 3.5.1904. Kenelm Digbyn kirje.

¹⁸² Lahdenmäki, 1999, 55-56.

¹⁸³ The Times, 30.3.1904. Pääkirjoitus ”Aliens Bill”.

¹⁸⁴ The Times, 31.5.1904. Pääkirjoitus ”Undesirable Alien”.

¹⁸⁵ The Times, 11.8.1905. ”Session 1905”-uutinen.

ymmärtävä suhtautuminen lakiin kriittisesti suhtautuneeseen Kenelm Digbyyn. Lehti myönsi asiantuntijan arviot oikeiksi ja toisaalta myös osoitti selkärankaa julkaistessaan kriittiset kirjeet vuoden 1904 lain ratkaisevilla hetkillä. The Times oli myös pelotevaikutusta ja lain toteuttajaa koskevissa arvioissaan ilmeisen oikeassa. Vuonna 1906 valtaan nousseet liberaalit olivat varsin humaaneja lain toteutuksessa eikä karkotettujen vuotuinen määrä kohonnut muutamaa sataa korkeammaksi. Toisaalta Britanniaan tulijoiden määrä romahti lain voimaan tulon jälkeen, mikä viittaa siihen, että sillä todellakin oli pelotevaikutusta.¹⁸⁶

The Daily News huomioi lain toteutukseen liittyvät ongelmat jo varhain. Lehti kirjoitti aiheesta ensimmäisen kerran vuoden 1903 alussa kommentoidessaan immigraatiokomission toimintaa. Lehden mukaan mahdollisen lain toteuttaminen oli paitsi vaikeaa, myös kallista. ”Immigraatiovirkailijoiden palkkaaminen satamiin on liian kallis ratkaisu ongelmaan, joka on kuitenkin vain paikallinen”, lehti kirjoitti.¹⁸⁷ Immigraatiokomission julkaistua raporttinsa the Daily News haastatteli eriävän mielipiteen esittänyttä kansliapäällikkö Kenelm Digbyä. Lehti myötäili Digbyn kriittisiä arvioita komission ehdotusten epäkäytännöllisyydestä ja korosti Digbyn asiantuntijuutta immigraatiokysymyksissä.¹⁸⁸ Asian edettyä lainsäädäntövaiheeseen jäävät käytännönongelmat sivuosaan the Daily Newsin kritiikissä. Lehti lähinnä huomioi Yhdysvaltojen ulkomaalaislain tehottomuuden, kun vain noin prosentti tulijoista käännyttiin takaisin. Britanniassa vastaava käännytysten osuus merkitsisi lehden laskelmien mukaan vuosittain noin tusinan immigrantin lähettämistä takaisin.¹⁸⁹ Lain ratkaisuvaiheissa the Daily News siis löysi käytännönongelmia tehokkaampia tapoja hyökätä lakia vastaan. Yksi lehden keskeisiä strategioja oli käydä lain avulla pääministeri Balfourin ja hänen johtamansa konservatiivihallituksen kimppuun.

6. TAISTELU TYÖLÄISTEN SIELUISTA

Ulkomaalaislaista käyty kiista ajoittuu konservatiivien kaksi vuosikymmentä jatkuneen valtakauden loppuun. Konservatiivipuolue oli ollut hallitusvastuussa lähes tauotta vuodesta

¹⁸⁶ Gainer, 1972, 199-202.

¹⁸⁷ The Daily News, 27.2.1903. Pääkirjoitus ”The Alien Scare”.

¹⁸⁸ The Daily News, 13.8.1903 ja 15.8.1903. Pääkirjoitus ”Destitute Alien” ja Kenelm Digbyn haastattelu ”The Last of the Alien”.

¹⁸⁹ The Daily News, 26.4.1904 ja 2.5.1905. Pääkirjoitukset ”The Jew and the Chinaman” ja ”Debris”.

1885 lähtien ja saavuttanut useiden selkeiden vaalivoittojen myötä jonkinlaisen imperiumin valtionhoitajapuolueen aseman. Konservatiivien vahvuus perustui ainakin osaltaan liberaalien heikkouteen. Kysymys Irlannin asemasta eli niin sanottu Home Rule -kiista oli hajottanut liberaalipuolueen 1880-luvulla, eikä puolue ollut kyennyt yhdistämään voimiaan 1900-luvulle tultaessa. Vuonna 1898 puoluejohtajaksi nousseen Henry Campbell-Bannermanin johdolla liberaalit etsivät epätoivoisesti tarpeeksi suurta poliittista kysymystä, joka yhdistäisi puolueen, siirtäisi Home Rule -kiistan sivuun ja toisaalta tarjoaisi asean konservatiiveja vastaan.¹⁹⁰

Liberaalien vaikeudet lisääntyivät entisestään buurisodan ja sen synnyttämän imperialismihuuman myötä. Imperialismi olisi tarjonnut tarpeeksi suuren ja suositun teeman, jolla yhdistää puolue. Kävi kuitenkin juuri päin vastoin: suhtautuminen imperialismiin hajotti entisestään liberaalipuoluetta osan kannattaessa sotaa ja vahvaa imperiumia, toisten vastustaessa niitä. Tilanne kärjistyi kesällä 1901, kun imperiumin kannattajien, ns. liberaali-imperialistien, johtaja lordi Rosebery uhkasi the Timesissä julkaistussa kirjeessään erota liberaalipuolueesta ja perustaa uuden puolueen. Hanke kuitenkin raukesi.¹⁹¹ On mielenkiintoista, että liberaalipuolueen entisen johtajan Rosebryn kirje julkaistiin konservatiivisessa the Timesissä. Taustalla voi olla lehden keskeinen asema yli puoluerajojen. Toisaalta the Times suhtautui Rosebryyn ja liberaali-imperialisteihin hyvin myönteisesti. Tämä ilmi pääkirjoituksesta, jossa the Times ilmaisi avoimesti tukensa Roseberylle. Samalla the Times ilmaisi vastenmielisyytensä Irlannin itsehallintoa ajavaa Home Rulea, imperialismia vastustaneita pikku-englantilaisia (little englanders) sekä buurisodan vastustajia, ns. pro-buureja, kohtaan.¹⁹² The Timesin asenne juontaa lehden vahvan imperialistisesta linjasta. Se ei voinut hyväksyä toimia, jotka heikensivät imperiumia - oli sitten kyseessä irlantilaisten tai buurien itsehallinto tai Britannian sisäinen anti-imperialismi. Imperiumin puolustus ja unionin turvallisuus olivat the Timesin keskeisiä periaatteita.¹⁹³

The Daily News oli tässäkin mielessä the Timesin arkkivihollinen. Juuri kysymys imperialismista ja suhtautuminen buurisotaan olivat johtaneet the Daily Newsin kaappaukseen. Uusi lehti syntyi tarpeesta saada äänenkannattaja buurisodan ja imperialismiin vastustajille ja puoluejohtaja Campbell-Bannermannille tilanteessa, jossa imperialismi oli

¹⁹⁰ Lee, 1994, 210-213.

¹⁹¹ Lee, 1994, 206; Semmel, 1960, 60.

¹⁹² The Times, 26.2.1903. Pääkirjoitus ”The Liberal Imperialists”.

¹⁹³ The History of the Times, 1947, iv, viii.

sodan seurauksena vallitseva aate myös liberalistien joukoissa. The Daily News, kuten puoluejohtajakin, yrittivät kuitenkin myös hillitä Rosebryn ja liberaali-imperialistien arvostelua, koska lopullisena tavoitteena oli yhdistää puolue ja haastaa konservatiivit.¹⁹⁴

Liberaalien tilaisuus koitti lopulta syksyllä 1903. Balfourin hallituksen siirtomaaministeri Joseph Chamberlain erosi tuolloin hallituksesta käynnistääkseen kampanjan tullitariffien ja imperiumin suosituimmuuden puolesta. Chamberlainin tavoitteena oli vahvistaa imperiumia ja toisaalta rahoittaa tullimaksuilla sosiaaliset uudistukset, joilla voitettaisiin vahvistuneen poliittisen voiman, työväestön, kannatus. Työläiset muodostivat 75-80% Britannian äänestäjäkunnasta, joten kummankin puolueen oli huomioitava se politiikassaan. Käytännössä tämä tarkoitti sosiaalikesymysten painoarvon kasvua. Chamberlain ymmärsi tilanteen ja huolestui, kun liberaalit ja juuri perustettu Labour solmivat vuonna 1903 yhteistyösopimuksen. Työväen äänet näyttivät menevän liberaaleille, eikä konservatiivijohtaja Balfour selvästikään havainnut tilanteen vakavuutta. Chamberlain päätti toimia ja käynnisti tariffireformikampanjansa, jonka suuntasi nimenomaan juuri työväestölle. Tavoitteena oli osoittaa, että brittityöläisen hyvinvointi riippui brittiteollisuudesta, joka tarvitsi tullien tarjoamaa suojaa ulkomaisilta kilpailijoilta. Lisäksi Chamberlain pyrki vakuuttamaan, että myös työväestö hyötyisi vahvasta imperiumista.¹⁹⁵

Liberaaleille tariffireformikampanja tuli kuin taivaan lahjana. Se oli tarpeeksi iso vihollinen, jotta puolue jälleen yhdistyisi. Koska kampanja haastoi liberalismiin ytimeen kuuluvan vapaakaupan, oli sen vastustaminen helppoa niin liberaali-imperialisteille kuin pikku-englantilaisillekin. Tariffireformin vastustaminen mahdollisti myös pitkään jatkuneen Home Rule -kiistan siirtämisen syrjään. Tariffireformistien vaatimus tullimuurista oli myös kuin ase liberaalien vaalikampanjakoneiston käyttöön. Koska valtaosa ruuasta tuli imperiumin ja näin ollen tulevan tullimuurin ulkopuolelta, merkitsisi tariffireformi ruuan hinnan nousua, joka puolestaan oli kauhistus vähävaraiselle työväestölle. Liberaalit alkoivatkin välittömästi uhkailla kohoavilla ruuan hinnoilla ja houkutella näin omalle puolelleen työläisiä, jotka perinteisesti olivat suhtautuneet epäilyksellä protektionismiin. Vuoden 1906 vaaleissa tariffivastaisuus oli liberaalipuolueen päävaaliteema ja lopulta suurin yksittäinen syy konservatiivien murskatappioon.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Kts. luku 2.

¹⁹⁵ Russell, 1973, 21-28; Semmel, 1960, 26.

¹⁹⁶ Russell, 1973, 65-67; Lee, 1994, 217-218; Semmel, 1960, 107-108.

Vastaavasti konservatiiveille Chamberlainin kampanja merkitsi puolueen hajoamista. Puolueessa oli vähän vapaakaupan kannattajia, mutta toisaalta vain harva konservatiivi antoi täyden tukensa laajoille tariffeille tai imperiumin suosituimmudelle. Pääministeri Balfour edusti välimuotoa, jossa tuettiin jonkinasteista valtiontalouden uudistamista ja puhtaasta vapaakauppajärjestelmästä luopumista. Chamberlainin ja tariffireformistien voimakkaan kampanjoinnin ja toisaalta liberaalien kiivaiden hyökkäysten keskelle Balfourin hieman epämääräinen linja johti vaikeuksiin. Hänen asemansa puoluejohtajana ja pääministerinä joutui kyseenalaiseksi, millä oli vaikutusta hallituksen toimintakykyyn.¹⁹⁷

The Daily News huomioi pääministerin vaikean aseman kirjoittaessaan Chamberlainin erosta hallituksesta. Lehden mukaan konservatiivipuolue oli täysin hajalla, koska se oli jakaantunut kolmen taloussuuntauksen kannattajiin: chamberlainilaisiin, vapaakaupan kannattajiin ja balfourilaiseen välimuotoon. Sama jako hajotti the Daily Newsin mukaan myös hallitusta. Lehti arvioi Chamberlainin tuhonneen puolueen ja samalla itsensä, sillä tariffireformikampanjaa lehti piti kuolleenä syntyneenä. The Daily News katsoi liberaalien tilaisuuden koittaneen ja kehotti puoluetta iskuun. Sen oli lehden mukaan esiteltävä pikaisesti vapaakauppaan pohjaava sosiaalireformistinen ohjelmansa.¹⁹⁸

The Timesin arvio Chamberlainin eron vaikutuksista oli juuri päinvastainen. The Times uskoi hallituksen suunnan kohti tariffitavoitetta jopa vahvistuneen Chamberlainin eron johdosta. Lehden mukaan oli tärkeää, että Chamberlain korosti erostaan huolimatta lojaaliutta Balfourille ja tämän hallitukselle. The Times ei uskonut ajan olevan vielä kypsä tariffireformille, sillä protektionismin vastustus oli liian suurta: ”Mikään, mikä johtaisi ruokaveroon, ei saa massojen tukea”, lehti kirjoitti. The Times kuitenkin uskoi tilanteen muuttuvan ja piti siksi myönteisenä, että Chamberlain jätti hallituksen ja keskittyi kansan mielipiteen kääntämiseen.¹⁹⁹

The Times siis uskoi tariffireformikampanjan käynnistymisvaiheessa, loppuvuodesta 1903, Chamberlainiin ja hänen kampanjaansa. Lehti näki pääministeri Balfourin ja Chamberlainin

¹⁹⁷ Russell, 1973, 84-87; Cunningham, 2001, 145.

¹⁹⁸ The Daily News, 18.9.1903. Pääkirjoitus ”The Wreck of Toryism”.

¹⁹⁹ The Times, 18.9.1903. Pääkirjoitukset ”Cabinet Crisis” ja ”Mr Chamberlain`s Resignation”.

liittolaisina, jotka pyrkivät samaan päämäärään: Britannian talouspoliittisen suunnan kääntämiseen vapaakaupasta kohti protektionismia. Vuoden 1906 vaaleja tutkineen Russellin mukaan the Times horjui tariffikannassaan vuosina 1903-05, mutta asettui lopulta Chamberlainia rajatumpaa tullipolitiikkaa kannattaneen pääministeri Balfourin taakse. Tariffireformikampanja osoittaa Chamberlainin kyvykkyyden hyödyntää lehdistöä - konservatiivilehdistä the Timesin ohella ainoastaan the Daily Telegraph tuki pääministeriä, kaikki muut lehdet olivat tariffireformin kannalla. Konservatiivipuolueen ja hallituksen kannalta lehdistön laajamittainen tuki Chamberlainin kampanjalle oli ongelmallinen. Lehtien kirjoittelu korosti puolueen jakaantumista ja näin heikensi sitä. Erityisen tukalaksi pääministeri Balfourin asema kävi syksyllä 1905 vaalikampanjan käynnistyttyä, kun Chamberlainia tukenut lehdistö kävi avoimeen hyökkäykseen häntä vastaan.²⁰⁰

Mikä sitten on Chamberlainin tariffireformikampanjan suhde Aliens Actiin? Protektionismin ja immigraation rajoituksen taustalla voi nähdä yhteisen ajatuksen suojautumisesta ulkomaailmaa vastaan. Protektionismissa haluttiin suojata tulleilla kotimaista tuotantoa tuontitavaroiden, -raaka-aineiden ja -elintarvikkeiden kilpailulta. Immigraatorajoitusten ajajat puolestaan perustelivat asiaansa työläisten suojaamisella tulijoiden aiheuttamalta kilpailulta. Protektionistit halusivat siis estää tavaroiden, immigraatorajoittajat ihmisten tulon. Protektionismi ja immigraation rajoitus olivat kietoutuneet yhteen jo 1800-luvun puolella. Konservatiivipuoluetta lähellä ollut Fair Trade League yhdisti 1880- ja -90-luvuilla ulkomaisen halpatuonnin ja Lontoossa halvalla immigranttityövoimalla tehdyt tuotteet. Ajatuksena oli myydä vihattu protektionismi työläisille immigraatorajoituksen avulla. Hanke kaatui konservatiivien vaalitappioon ja ay-liikkeen vastustukseen.²⁰¹

Seuraavan kerran immigraation rajoitus ja protektionismi yhdistyivät tariffireformikampanjassa. Joseph Chamberlain oli 1890-luvulta lähtien vaatinut rajoituksia maahanmuutolle. Parlamentissa hän kuitenkin käytti ensimmäisen aihetta käsittelevän puheenvuoronsa vasta vuoden 1905 Aliens Billin toisen käsittelyn yhteydessä.²⁰² Puheessaan Chamberlain liitti immigraation rajoituksen yhteen protektionismin kanssa: ”Askel laista, joka pitää pois köyhät työläiset, lakiin, joka suojaa köyhien työläisten ulkomailta valmistamilta

²⁰⁰ Russell, 1973, 140-141; Lee, 1976, 176; Koss, 1984, 49.

²⁰¹ Britannian ammattiliittojen keskusjärjestö TUC oli hetken immigraation rajoitusten kannalla, mutta muutti mieltään vuoden 1895 tienoilla. Tämän jälkeen sekä ay-liike että sosialistipuolueet vastustivat immigraation rajoitusta. Gainer, 1972, 131-136.

²⁰² Gainer, 1972, 142.

tuotteilta, on lyhyt.”²⁰³ Pääministeri Balfourin Chamberlainin puhe asetti vaikeaan asemaan, sillä Balfour oli perustellut lakia täysin muilla asioilla ja pyrkinyt välttämään immigraation yhdistämistä tariffireformiin. Syynä oli epävarmuus tariffireformin suosiosta ja pelko, että se haittaisi Aliens Billin läpimenoa. Balfour joutuikin kiistämään asioiden yhteyden.²⁰⁴

Liberaaleille Chamberlainin puhe tarjosi lisäaseen Aliens Billiä vastaan. Asia huomioitiin paitsi parlamentissa, myös the Daily Newsin sivuilla. The Daily News oli Chamberlainin ja tariffireformin säälimätön vastustaja.²⁰⁵ Molempien liittyminen Aliens Billiin oli the Daily Newsille enemmän kuin taktinen ase - se pakotti lehden vielä kerran hyökkäämään lakia vastaan. Samalla lehti jatkoi pääministeri Balfourin arvostelua. Lehden mukaan Chamberlainin puhe todisti, että Aliens Bill oli ”protektionistinen dokumentti” ja että pääministerin muista väitteistä huolimatta protektionismi ohjasi konservatiivien politiikkaa.²⁰⁶ Muutamaa päivää myöhemmin the Daily News kiitteli pääkirjoituksessaan Chamberlainia Aliens Billin liittämistä osaksi protektionismia. Lehden mukaan myös osa Balfourin hallituksesta näytti ajattelevan samalla tavoin, mikä asetti pääministerin vastakkaiset vakuuttelut outoon valoon. The Daily Newsin mukaan pääministeri Balfourin asema hallituksen johdossa oli entisestään heikentynyt.²⁰⁷ The Daily News itse oli jo vuoden 1903 alussa liittänyt immigraation rajoituksen protektionismiin. Lehti kirjoitti immigraatiokomission toimintaa arvioidessaan, että mahdollinen lakiehdotus haastaisi vapaakaupan. Työvoiman vapaa maahantulo oli lehden mukaan erottamaton tavarantoiminnan vapaasta liikkumisesta.²⁰⁸ Chamberlainin puhe vahvisti lehden epäilyt.

Myös the Times tuntui hyväksyvän tulkinnan Aliens Billin ja tariffireformin yhteydestä. Lehden mukaan Aliens Bill olisi ”murtuma vapaakaupan pyhään systeemiin”. The Times kirjoitti Chamberlainin hengessä työläisen kärsivän (paitsi immigraatiosta) myös, jos maahan virtaisi kurjissa oloissa, tariffien suojissa tuotettua ulkomaista tavaraa.²⁰⁹ The Times ei siis vaikuta olleen Balfourin tavoin huolestunut siitä, että ristiriitaisen vastaanoton saaneen

²⁰³ Joseph Chamberlain alahuoneessa 2.5.1905. Parliamentary Debates.

²⁰⁴ Arthur Balfour alahuoneessa 19.7.1905. Parliamentary Debates; Gainer, 1972, 142.

²⁰⁵ Muun muassa 16.12.1904 julkaistussa pääkirjoituksessa the Daily News tyrmää kohta kohdalta kaikki perustelut, joilla Chamberlain oli puolustanut protektionismia. The Daily News, 16.12.1904. Pääkirjoitus ”Mr. Chamberlain at Limehouse”.

²⁰⁶ The Daily News, 3.5.1905. Pääkirjoitus ”Only a Step”.

²⁰⁷ The Daily News, 11.5.1905. Pääkirjoitus ”Thank`s Mr Chamberlain”.

²⁰⁸ The Daily News, 27.2.1903. Pääkirjoitus ”The Alien Scare”.

²⁰⁹ The Times, 3.5.1905. Pääkirjoitus ”Aliens Bill”.

tariffireformin yhdistäminen Aliens Billin voisi uhata lain toteutumista. Päinvastoin, lehti oli täysin rinnoin Chamberlainin tukena ja tuntui uskovan lain läpimenomahdollisuuksien vain parantuneen hänen puheenvuoronsa jälkeen. Huomionarvoista on myös the Timesin huoli työläisistä. Myös parlamentissa käydyssä väittelyssä konservatiivit halusivat esiintyä brittityöläisen puolustajana ja vakuuttelivat työläisten kannattavan Aliens Billiä. Liberaalit kiistivät tämän ja saivat tukea parlamentin kahdelta työläisedustajalta, Keir Hardieltä ja John Burnsilta, jotka olivat molemmat kiivaita lain vastustajia. Myöskään ay-liike tai sosialistipuolueet eivät kannattaneet Aliens Billiä, joten ainakin järjestäytyneen työväen osalta konservatiivien perustelu ontui.²¹⁰

The Daily Newsissä konservatiivien yritystä perustella Aliens Billiä työläisen edulla ei nielty. Konservatiivihallitus esitteli samaan aikaan vuoden 1905 Aliens Billin kanssa toisenkin lakiehdotuksen, työttömien aseman parantamiseen tähdänneen Unemployed Workmen Billin. The Daily Newsin mielestä jälkimmäinen lakiesitys oli puutteistaan huolimatta kannatettava yritys auttaa brittityöläistä. Aliens Bill sen sijaan ei lehden mukaan tehonnut sen paremmin köyhyyteen, kurjiin työoloihin kuin liika-asutukseenkaan. Kaiken kaikkiaan lehti piti hallituksen lakiehdotuksia vähäpätöisinä vastauksina akuutteihin sosiaalisiin ongelmiin. The Daily News esittikin kriittisen kysymyksen: ”Tässäkö oli hallituksen vastaus sosiaalireformin tarpeeseen?” Pääkirjoituksen otsikointi ”Window Dressing” antoi ymmärtää, että kyseessä oli hämäys, jolla heikko hallitus yritti antaa vaikutelman toimintakyvystään.²¹¹

Myös parlamentissa oli hyökätty Aliens Billiä vastaan samantyyppisin sanavalinnoin. Sosialistien edustaja ja the Daily Newsin suosikki John Burns kutsui vuoden 1904 lakiesitystä näyteikkunalaiksi (shop-window-bill), jolla konservatiivit yrittivät miellyttää yleisöä ja kalastella ääniä tulevissa vaaleissa. Burnsien mukaan lakiesitys oli valmisteltu lähinnä Lontoon East Endin vaalipiiriä varten.²¹² East Endissä ulkomaalaislailla olikin kiistämätöntä kannatusta. East End oli lakia vaatineiden painostusjärjestöjen ydinaluetta ja ulkomaalaiskysymys oli keskeinen vaaliteema East Endin Mile Endissä vuoden 1905 alussa järjestetyissä täydennysvaaleissa. Mile Endin vaalit voitti muukalaisvastaisuudella kampanjoinut konservatiiviehdokas, tosin konservatiivien kannatus laski edellisvaaleista. The Daily Newsin johtopäätös vaalien lopputuloksesta oli se, ettei muukalaisteema kann

²¹⁰ Lahdenmäki, 1999, 59-60; Gainer, 1972, 131-136.

²¹¹ The Daily News, 19.4.1905. Pääkirjoitus ”Window Dressing”.

²¹² John Burns alahuoneessa 25.4.1904. Parliamentary Debates.

vaaleissa: ”Jos muukalaisvastaisuus ei pure Mile Endissä, immigraation keskuksessa, se tuskin puree muuallakaan.”²¹³ Vuoden 1906 valtakunnallisia vaaleja tutkineen Russellin mukaan ulkomaalaiskysymys ei ollut kummankaan puolueen tärkeimpien vaaliteemojen joukossa²¹⁴, joten sekä liberaalit että konservatiivit näyttäisivät tehneen the Daily Newsin kanssa saman suuntaisen analyysin ulkomaalaiskysymyksen kantavuudesta.

Usko ulkomaalaisteeman huonouteen vaaliaseena ei estänyt the Daily Newsiä jatkossakaan syyttämästä hallitusta äänen kalastelusta, kun se ajoi Aliens Billiä laiksi. Vuoden 1905 Aliens Billin esittelyä kommentoidessaan lehti nimitti lakia huijaukseksi (red herring), jolla kansan luottamuksen menettänyt hallitus yritti siirtää huomion pois todellisista ongelmista. Lehden mukaan oli vanha temppu syyttää ongelmista muukalaisia ja muukalaisvastaisuus upposi aina tiettyyn kansanosaan.²¹⁵ Lain käytännössä jo ratkettua the Daily News piti sitä yhä puhtaana vaalikikkana, jonka avulla hallitus yritti näytellä työläisen ystävää.²¹⁶

The Daily News sai lisää vettä myllyynsä Aliens Billin kanssa samaan aikaan käynnissä olleesta hankkeesta tuottaa kiinalaista halpatyövoimaa Etelä-Afrikan kultakaivoksiin. Buurisodan jälkeen uudelleen toimintansa aloittaneisiin kaivoksiin tarvittiin nopeasti kymmeniä tuhansia työntekijöitä. Kun samaan aikaan Kiinassa oli paha työttömyys, oli seurauksena Britannian ja Kiinan keväällä 1904 allekirjoittama sopimus kiinalaistyövoiman laivaamisesta Etelä-Afrikkaan. The Daily Newsin mielestä sopimus oli häpeällinen. Lehti piti kiinalaisten työoloja Etelä-Afrikan kaivoksissa niin kehoina, että kirjoitti sopimuksen käynnistäneen uudelleen orjakauppajärjestelmän.²¹⁷ Lehden mukaan hankkeen taustalla olivat kaivosten omistajat, joiden tavoitteena oli luoda Etelä-Afrikkaan puoliorjuuteen perustuva kapitalistinen tyrannia. Suunnitelmaan ei sopinut valkoisen työvoiman tuottaminen esimerkiksi Britanniasta, koska valkoinen työväki olisi vaatinut poliittisia oikeuksia, toisin kuin kiinalaiset, lehti kirjoitti.²¹⁸ Britannian hallituksen päätös tukea kiinalaista tuontityövoimaa oli myös räikeässä ristiriidassa Aliens Billin kanssa. The Daily Newsin mukaan hallituksella olikin kahdet kasvot - yhdet Etelä-Afrikalle, toiset Britannialle: ”Etelä-Afrikkaan toivotetaan kiinalaiset tervetulleeksi, täältä karkotetaan jokainen vieras. Hallituksen

²¹³ The Daily News, 13.1.1905. Pääkirjoitus ”The Moral of the Mile End”.

²¹⁴ Russell, 1973, 71-73 ja 83.

²¹⁵ The Daily News, 18.4.1905. Pääkirjoitus ”Tricks and Doles”.

²¹⁶ The Daily News, 29.6.1905. Pääkirjoitus ”Aliens Bill”.

²¹⁷ The Daily News, 14.5.1904. Pääkirjoitus ”A Day of Dishonour”.

²¹⁸ The Daily News, 7.12.1903. Pääkirjoitus ”The White Man and the Mines”.

moraali vaikuttaa riippuvan maantieteestä.” Lehden mielestä kiinalaiskysymys asetti Aliens Billin naurunalaiseksi.²¹⁹

Myös parlamentin liberaaliedustajat hyökkäsivät kiinalaistyöläisillä Aliens Billin kimppuun. The Times noteerasi opposition hyökkäyksen, mutta piti kiinalaistyöläisten vertaamista Britanniaan saapuneisiin immigrantteihin lapsellisena. Lehti ei halunnut nähdä asioilla minkäänlaista yhteyttä. The Timesin mielestä kiinalaistyövoiman tuottaminen Etelä-Afrikkaan oli ”kokeilu, jonka jokainen patriotti toivoo onnistuvan.” Opposition syytöksiä orjatyöstä lehti piti perättöminä ja antoi tunnustusta Britannian ja Kiinan solmimalle sopimukselle.²²⁰

Lahdenmäki pitää kiinalaistyöläisaiheen yhdistämistä Aliens Bill -kysymykseen normaalina parlamentaariseen väittelyyn kuuluvana retoriikkana - ei todellisena asia-argumentointina.²²¹ Sen sijaan Russellin mukaan kiinalaistyövoimakysymyksellä oli merkittäviä vaikutuksia konservatiivien vaalimenestykselle. Konservatiivit itse pitivät aihetta keskeisenä vaalitappionsa selittäjänä. Liberaalit hyödynsivät ”kiinalaisorja”-teemaa vaalikampanjassaan ja lujittivat samalla liittoaan Labourin kanssa. Halvan kiinalaistyövoiman rahtaaminen Etelä-Afrikkaan iski ammattiyhdistysliikkeen ytimeen ja vei osaltaan työläisten ääniä konservatiiveilta. Kiinalaiskysymys toimi siis tariffireformin tavoin - söi konservatiivien kannatusta työväen keskuudessa.²²²

The Daily Newsin ja liberaaliparlamentaarikkojen väite Aliens Billistä konservatiivien East Endille suuntaamana vaalilakina kärsi kolauksen, kun kahdeksan eastendiläistä liberaalipoliitikkoa vetosi puoluejohtoon, ettei se vastustaisi vuoden 1905 Aliens Billiä sen ratkaisevassa toisessa käsittelyssä. Vetoamus julkaistiin the Timesissä päivää ennen lain käsittelyä ja lehti kommentoi kirjettä tuoreeltaan. The Timesin mukaan vetoamus heikensi liberaalien johtajan Campbell-Bannermanin asemaa, millä lehti ilmeisesti viittasi puolueen yhtenäisyyden rakoiluun.²²³ The Daily Newsin reaktio liberaalien sisäiseen oppositioon oli

²¹⁹ The Daily News, 30.3.1904 ja 26.4.1904. Pääkirjoitukset ”The Easter Pause” ja ”The Jew and the Chinaman”.

²²⁰ The Times, 30.3.1904, 26.4.1904 ja 14.5.1904. Pääkirjoitukset ”Aliens Bill”, ”Chinese Labour Question” ja ”Chinese Convention”.

²²¹ Lahdenmäki, 1999, 63.

²²² Russell, 1973, 196-198.

²²³ The Times, 1.5.1905. Pääkirjoitus ”Aliens Bill”.

yllättävä. Koko prosessin ajan Aliens Billiin hyvin kriittisesti suhtautunut the Daily News suositti ratkaisevalla hetkellä liberaaleja auttamaan hallitusta viemään Aliens Bill läpi laiksi. Lehti järkeili, ettei mikään osoittaisi tehokkaammin eastendiläisliberaalien ja samalla konservatiivien olevan väärässä kuin lain toteutus ja pettymys siihen: ”Antaa Toryjen (konservatiivien) pelata valttikorttinsa, josta seuraa fiasko”.²²⁴ Jo seuraavana päivänä, Chamberlainin yhdistettyä Aliens Billin tariffireformiin, the Daily News palasi vanhalle linjalleen, mutta tuossa vaiheessa lakiesitys oli jo läpäissyt tärkeän toisen käsittelyn.

Miksi the Daily News muutti hetkellisesti, mutta kenties pahimpaan aikaan, taktiikkaansa? Lehden toimintatapa muistuttaa yllättävänkin paljon liberaalipuolueen toimintaa Aliens Billin yhteydessä. Vuoden 1904 lakia liberaalit vastustivat niin aktiivisesti, että laki kaatui komiteakäsittelyssä. Sen sijaan seuraavan vuoden lakiesityksen käsittelyssä liberaalien vastarinta oli selvästi heikompaa. Ratkaisevassa toisessa käsittelyssä valtaosa liberaaleista jätti kokonaan äänestämättä sillä seurauksella, että lakiesitys läpäisi käsittelyn vaivatta. Liberaalien toimintaa on selitetty edellisvuodesta parantuneella lakiesityksellä, mikä vaikeutti sen vastustusta. Liberaalien on uskottu myös taktikoineen, koska he arvelivat pystyvänsä vaikuttamaan lain sisältöön edellisvuoden tapaan sen komiteakäsittelyssä.²²⁵ The Timesillä oli heti toista käsittelyä seuranneena päivänä oma selityksensä liberaaliopposition toiminnalle: ”Merkittävät liberaalipoliitikot olivat hiljaa, koska Aliens Billin vastustus ei paranna opposition asemaa tulevissa vaaleissa.”²²⁶ Voisiko olla niin, että myöskään the Daily News ei lopulta uskaltanut ottaa sitä riskiä, että Aliens Billin kaataminen voisi kostautua liberaaleille vaalitappiona? Lehti ei uskonut immigraation vastustuksen kantavan vaaliteemana, mutta ei ehkä myöskään lain kaatamisen. Kaiken kaikkiaan ulkomaalaislain säätäminen oli ollut herkkä kysymys molemmille puolueille. Konservatiivit olivat tehneet neljä epäonnistunutta yritystä lain saamiseksi, mikä kertoo tietynasteisesta haluttomuudesta ajaa asiaa täydellä voimalla. Myös vuoden 1905 Aliens Billin taustalla on nähty enemmän vaalitaktisia, hetkelliseen immigraatioaaltoon liittyviä ja muun muassa vaikeasta talvesta johtuneita käytännön syitä kuin selkeää ideologista tarvetta runnoa laki läpi.²²⁷ Näyttää siltä, että myös lain vastustajat tiukan paikan tullen joutuivat päättämättömyyden tilaan.

²²⁴ The Daily News, 2.5.1905. Pääkirjoitus ”Debris”.

²²⁵ Gainer, 1972, 191-196.

²²⁶ The Times, 3.5.1905. Pääkirjoitus ”Aliens Bill”.

²²⁷ Garrard, 1971, 34, 44-47.

7. ANTISEMITISMI

1900-luvun alun brittiläisessä maahanmuuttokeskustelussa immigrantti ja juutalainen alkoivat merkitä samaa asiaa. Britanniaan saapuneista maahanmuuttajista valtaosa, noin kaksi kolmasosaa, oli Itä-Euroopan juutalaisia²²⁸ - toisin sanoen noin kolmasosa oli ei-juutalaisia. Ei-juutalaiset immigrantit jäivät kuitenkin keskustelussa täysin sivuun ja väittely sekä poliittisella areenalla että lehdistössä keskittyi juutalaisten immigranttien vaikutukseen brittiyhteiskuntaan. Kuten Holmes kirjoittaa: ”Ulkomaalaislain ympärillä vellonut keskustelu on vailla mieltä, jollei ymmärrä sen koskeneen juutalaista maahanmuuttoa.”²²⁹

Koska keskustelu kohdistui nimenomaan juutalaisiin tulijoihin, on syytä tarkastella argumentoinnin mahdollista juutalaisvastaisuutta, antisemitismia.²³⁰ Antisemitismi ymmärretään yleisesti juutalaista kansanryhmää kohtaan tunnettuna vihamielisyytenä, jossa viha perustuu juutalaisuuteen. Yksittäiseen juutalaiseen tai konkreettisiin ongelmiin, joiden aiheuttaja sattuu olemaan juutalainen tai juutalaisryhmä, kohdistuva vastustus ei siis ole antisemitismia, vaan ongelman täytyy pohjimmiltaan perustua juutalaisuuteen.²³¹

Immigraatiota käsittelevään keskusteluun siirrettäessä antisemitismi tarkoittaisi argumentteja, joissa immigraation rajoitusta joko perusteltaisiin tai vastustettaisiin juutalaisuudella.

Antisemitismitutkijat pitävät 1900-luvun alun Britannian juutalaisvastaisuutta muuta Eurooppaa lievempänä. Antisemitismi ei ollut Britanniassa yleisesti hyväksyttyä ja erityisesti poliittisissa piireissä antisemitisti-leimaa koetettiin kaikin keinoin välttää. Konkreettinen osoitus Britannian myönteisestä juutalaispolitiikasta oli juutalaisten emansipaatio 1800-luvun mittaan. Juutalaiset saivat käytännössä täydet poliittiset oikeudet ja myös heidän yhteiskunnallinen ja taloudellinen asemansa vahvistui. Vuosisadan vaihdetta on pidetty jopa Britannian juutalaisten kulta-aikana.²³²

²²⁸ Gainer, 1972, 2.

²²⁹ Holmes, 1979, 101.

²³⁰ Muun muassa Britannian keskeisiin antisemitismitutkijoihin kuuluva Colin Holmes kertoo ”Anti-semitism in British Society”-kirjan alkusysäyksenä olleen kiinnostuksen juutalaiseen immigraatioon. Holmes, 1979, vii.

²³¹ Holmes, 1979, 1; Lebzelter, 1981, 89; Garrard, 1971, 57.

²³² Lebzelter, 1981, 88; Garrard, 1971, 57; Holmes, 1979, 109.

Toisaalta on myös esitetty täysin vastakkaisia arvioita. Euroopan mantereella antisemitismi oli vuosisadan vaihteessa nousussa ja sama kehitys, joskin lievempänä, oli joidenkin tutkijoiden mukaan nähtävissä myös Britanniassa. Muun muassa Lunnin mukaan maailmansotien välisenä aikana vahvimmillaan olleen brittiläisen fasismin ja antisemitismin perusta luotiin juuri 1900-luvun ensi vuosina.²³³ Holmesin mukaan Britanniassa 1800-luvulla vallinneesta liberaalista vapaamielisyydestä huolimatta kaksi keskeistä juutalaiseen liitettyä syytettä pitivät pintansa: Juutalaisia pidettiin vieraana elementtinä brittiläisessä yhteiskunnassa, mistä seurasi epäily heidän lojaaliuttaan kohtaan esimerkiksi sotatilanteessa. Toisaalta juutalaisuuteen liitettiin moraalittomuus, joka kumpusi heidän aktiivisuudestaan taloudelliseen menestykseen tähtäävällä rahoitusallalla. Näihin molempiin liittyi Lebzelterin kuvailema uudenlainen juutalaisvastaisuus, joka perustui juutalaisten emansipaatioon. Juutalaisten vahvistunut yhteiskunnallinen asema johti epäilyyn juutalaisten ylivallassa Britanniassa ja laajemminkin maailmassa.²³⁴

Vaikuttiko antisemitismi Aliens Billistä käytyyn keskusteluun? Garrardin mukaan vaikutti, mutta ei niin, että argumentit olisivat tihkuneet antisemiittistä retoriikkaa, vaan juuri päinvastoin. Pelko antisemitismileimasta lamautti keskustelua, kun lain puolustajat kaikin keinoin koettivat torjua mahdollisuudet leiman lyömiseen. Käytännössä tämä näkyi muun muassa siten, että juutalaissanan käyttöä vältettiin ja puhuttiin mieluummin muukalaisista (alien). Lakia ajaneen konservatiivipuolueen johto ojensi edustajiaan varomattomasta kielen käytöstä ja muun muassa kehotti heitä ottamaan etäisyyttä liian jyrkkänä pitämäänsä British Brothers Leagueen. Samalla lain tukijat kielsivät jyrkästi muukalaisvastaisuuden, antialienismin, olevan antisemitismia ja vakuuttelivat kerta toisensa jälkeen, ettei laki kohdistunut juutalaiseen.²³⁵

The Daily Newsin ja the Timesin arvio lakihankkeen ja antisemitismin suhteesta on jälleen täysin vastakkainen. Immigraatiokomission toimintaa arvioidessaan the Daily News kirjoitti, ettei ilmapiiri ollut täysin vapaa antisemitismistä. Lehden mukaan ”lain tukijat liioittelevat

²³³ Lunn, 1980, 21.

²³⁴ Holmes, 1979, 8; Lebzelter, 1981, 88.

²³⁵ Garrard selittää antisemitismin pelolla myös sen, miksi pitkään vallassa ollut ja useaan otteeseen ulkomaalaislakia yrittänyt konservatiivipuolue ei onnistunut hankkeessa kuin vasta viime hetkellä, valtakautensa päättyessä. Garrardin mukaan konservatiivit hyödynsivät ulkomaalaisteemaa vaalikampanjoissaan, mutta eivät hallituksessa enää uskaltaneet antisemitismileiman pelossa toteuttaa ulkomaalaislakia. Garrard, 1971, 57-58 ja 62-65; Holmes, 1979, 27 ja 92.

ongelmaa ja luovat näin vihollisen keskellemme.”²³⁶ Muutamaa kuukautta myöhemmin lehti kysyi, oliko sattumaa, että immigraatiokomissio oli koolla samaan aikaan Venäjän antisemitististen väkivaltaisuuksien kanssa. Lehti varoitti komissiota Arnold Whiten ja Howard Vincentin kaltaisista kiihkoilijoista, joiden kirjoituksissa se näki samanhenkisyyttä Venäjän tapahtumien kanssa. Lehden mukaan juutalaiskysymys vaikutti myös Britannian muukalaisvastaisuuden taustalla.²³⁷ Immigraatiokomission julkaistua raporttinsa the Daily News haastatteli juutalaisyhteisön puhemiestä Israel Zangwilliä. Zangwillin mukaan Britanniassa oli nationalistista ”Britannia briteille” mielialaa ja hän pelkäsi komission raportin olevan alku antisemitistiselle liikkeelle.²³⁸ The Daily News siis näki immigraatorajoitusten taustalla antisemitistisiä perusteita. Lehti liitti rajoitushankkeen Venäjän tapahtumiin niin, että arvioi molempien kumpuavan samasta antisemitismin lähteestä. Toisaalta asioiden yhdistäminen on ymmärrettävää myös siksi, että Venäjän pogromit johtivat maahanmuuton kasvuun Britanniassa. On myös huomioitava, ettei the Daily News hyödyntänyt antisemitismisyytöstä kommentoidessaan varsinaista Aliens Billiä, vaan argumentointi rajoittui vuoteen 1903 ja immigraatiokomission toiminnan arviointiin.

The Timesissä Aliens Billin suhde antisemitismiin nousi esiin vuoden 1904 lain käsittelyn yhteydessä. Lehden mielestä lakia kohtaan esitetyt antisemitismisyytökset eivät olleet oikeutettuja. Päinvastoin, lehden mukaan ”antisemitismiä oli luvassa, mikäli (ulkomaalaiskysymyksessä) ei tehtäisi mitään.”²³⁹ Myös hallituksen edustajat vakuuttelivat the Timesin sivuilla, ettei Aliens Billin taustalla ollut antisemitismiä. Pääministeri Balfourin mukaan laki oli laadittu ”maamme suojaksi epätoivottuja muukalaisia (undesirable aliens), ei juutalaisia vastaan.” Samalla pääministeri kiisti, että ”Englantiin olisi tarttunut juutalaisvastainen epidemia”. Hänen mukaansa antisemitismin nousu olisi ollut suuri kansallinen onnettomuus.²⁴⁰ Balfourin kirje on osa hänen ja Israel Zangwillin the Timesissä käymää väittelyä Aliens Billin olemuksesta. Zangwill piti kiinni the Daily Newsissäkin ilmaisemastaan kannasta, jonka mukaan Aliens Bill oli antisemitismin ilmentymä. Hän myös

²³⁶ The Daily News, 27.3.1903. Pääkirjoitus ”Alien Scare”.

²³⁷ The Daily News, 22.5.1903. Pääkirjoitus ”The Jew”.

²³⁸ The Daily News, 14.8.1903. Haastattelu ”The Alien Problem. Interview with Mr. Zangwill”

²³⁹ The Times, 26.4.1904. Pääkirjoitus ”Aliens Bill”.

²⁴⁰ The Times, 11.5.1904. Kirje ”Mr. Balfour and Aliens Bill”.

ihmetteli pääministerin huolettomuutta antisemitismin suhteen ja muistutti ympäri saarivaltakuntaa sattuneista juutalaisvastaisuuksista.²⁴¹

Räikein juutalaisiin kohdistunut hyökkäys sattui juuri noihin aikoihin, keväällä 1904, Irlannissa Limerickin kaupungissa. Kaupunkiin oli muuttanut lyhyen ajan sisällä kaikkiaan 35 juutalaisperhettä, mikä oli herättänyt katolilaisessa kaupungissa liikehdintää.

Juutalaisvastaisuuden äänitorvena kunnostautui paikallinen katolilainen munkki, isä Creagh, joka saarnasi juutalaisia vastaan. Seurauksena oli väkivaltaisuuksia ja juutalaisyritysten boikotteja, jotka levisivät myös Limerickin ulkopuolelle maaseudulle. Poliisi oli ilmeisen haluton suojelemaan juutalaisia ja paikallislehdet osallistuivat juutalaisvastaiseen agitaatioon.

Tilanne Limerickissä siis muistutti monessa suhteessa Venäjän pogromeja. Yhteistä oli myös se, että Limerickinkin osalta tapahtumat tulivat yleiseen tietoisuuteen the Timesin välityksellä. Tilanteesta huolestunut Irlannin juutalaisen avustusjärjestön edustaja kirjoitti hätähuudon the Timesiin 1.4.1904. Tieto Limerickin tapahtumista levisi nopeasti ja seurauksena oli protestointia, juutalaisten avustusta ja lopulta tilanteen rauhoittuminen - tosin vasta sen jälkeen, kun sekä isä Creagh että valtaosa Limerickin juutalaisista olivat muuttaneet pois kaupungista.²⁴² The Times tuomitsi tapahtumat tuoreeltaan pääkirjoituksessaan. Lehden mielestä oli ”uskomatonta, että meillä saattoi tapahtua samanlaisia asioita kuin mantereen vähemmän kehittyneissä maissa.” Lehden mukaan kyseessä oli organisoitunut terrori, johon viranomaiset eivät olleet puuttuneet. Lehti piti isä Creagh`tä syyllisenä tapahtumiin ja vastasi näin lehden kirjoittaneelle ”Milesian”-nimimerkille, joka syytti tapahtuneesta maaseudun väkeä riistäneitä juutalaisia koronkiskureita. The Timesin mielestä ”Milesian”-nimimerkin kirje oli osoitus suvaitsemattomuudesta, eikä lehti hyväksynyt väitettä juutalaisten syyllisyydestä.²⁴³

Holmesin mukaan Limerickin tapaus ja muun muassa vuotta aiemmin Walesissa sattunut juutalaisvastainen mellakka olivat osoituksia immigranttien ja paikallisen väestön törmäämisestä myös Lontoon ulkopuolella.²⁴⁴ Toisaalta yhteenotot puhuvat juutalaisvastaisuudesta huolta kantaneen Zangwillin puolesta ja asettavat pääministeri

²⁴¹ The Times, 13.5.1904. Kirje ”Mr. Balfour on anti-semitism”.

²⁴² Holmes, 1979, 97-99.

²⁴³ The Times, 4.4.1904 ja 5.4.1904. Kirje ”The Jewish Question in Limerick” ja pääkirjoitus ”Limerick”.

²⁴⁴ Holmes, 1979, 100.

Balfourin vastakkaiset väitteet outoon valoon - täytyihän pääministerin the Timesiin kirjoittaessaan olla tietoinen vain muutamaa viikkoa aiemmin sattuneesta Limerickin tapauksesta, todennäköisesti myös Walesin mellakoista. Jostain syystä pääministeri halusi unohtaa juutalaisvastaisen liikehdinnän, eikä ainakaan liittää sitä Aliens Billistä käytyyn keskusteluun.

The Times ei siis pitänyt Aliens Billiä antisemitistisenä lakina - the Daily News puolestaan näki lain taustalla antisemitismia. Mutta sortuivatko lehdet itse antisemitistisiin kommentteihin lakia arvioidessaan? Kuten luvusta neljä ilmeni, puolusti the Times Aliens Billiä ongelmilla, joita immigrantit aiheuttivat erityisesti asunto- ja työoloihin. Vaikka ongelmien laajuudesta ja alkusyystä käytiin kiivasta väittelyä ja myös tutkijat ovat pitäneet immigranttien roolia ongelmien synnyssä kiistanalaisena, oli the Timesin argumenteilla myös todellisuuspohjaa. Siksi asunto- ja työoloihin vetoamista ei voi pitää antisemitistisenä hyökkäyksenä.

Sen sijaan syytökset, jotka kohdistuivat tulijoiden kulttuuriseen erityislaatuun, muun muassa hygienia- ja sosiaaliseen eristyneisyyteen, ovat ongelmallisempia. The Times hyökkäsi toistavasti immigrantteja vastaan syyttämällä heitä likaisuudesta ja tautien levittämisestä, rikollisuudesta ja moraalittomuudesta sekä ympäristönsä demoralisoinnista.²⁴⁵ Syytteille ei ollut juurikaan asiallisia perusteita, sillä immigrantit olivat muun muassa keskimääräistä terveempiä ja lainkuuliaisempia. Silti the Times lainkaan kyseenalaistamatta väitteitään toisti niitä käytännössä koko lakiprosessin ajan. Se ei selvästikään pyrkinyt antamaan tulijoista totuudellista kuvaa, vaan liitti heihin leimoja ja sai näin immigraation rajoittamisen näyttämään tarpeelliselta toimenpiteeltä. Mutta oliko kyse antisemitismistä, juutalaisuuteen kohdistuneesta vihamielisyydestä? The Times ei yleensä suoraan viitannut tulijoiden juutalaisuuteen, vaan kirjoitti muukalaisista (alien). Yhdessä pääkirjoituksessa, arvioidessaan emi- ja immigraatiota, lehti tosin kirjoitti suoraan tulijoiden olleen pääasiassa Venäjän ja Puolan juutalaisia. Juutalaisuuden lehti näki lisätaakkana tulijoiden syntilistassa, sillä edellä mainittujen ongelmien lisäksi the Times kantoi kirjoituksessa huolta vieraan elementin lisääntymisestä Britanniassa.²⁴⁶ Juutalaisiin liitetty vieraus ja sopeutumattomuus brittiyhteiskuntaan oli toinen keskeisistä antisemitismin ilmentymistä 1900-luvun alun

²⁴⁵ Arvioiti esiintyvät hieman varioituina The Timesissä 27.2.1903, 13.8.1903, 26.8.1903 ja 19.4.1905.

²⁴⁶ The Times, 26.8.1903. Pääkirjoitus ”The Outlook as to Emigration”.

Britanniassa. Tässä mielessä the Times edustaa hyvin aikansa brittiläistä juutalaisvastaisuutta. Toisaalta lehden asennetta ja kovaa kielenkäyttöä selittää myös laista käyty taistelu. Mustamaalaamalla immigrantit lehti selvästikin pyrki puolustamaan lakia ja sitä tukeneita konservatiiveja.

The Timesin immigraatiovastaisuuden voi nähdä myös kommenttina kansakunnan tilasta käytyyn keskusteluun. Kuten olemme havainneet, the Times seurasi varsin tarkkaan Britannian emi- ja immigraatiotilastoja. Lehden johtopäätös oli selvä: Muuttotase oli Britannian kannalta negatiivinen. Maasta emigroitui hyvää ainesta ja tilalle saapui kelvotonta väkeä.²⁴⁷ Sulkemalla rajat kelvottomana pitämiltään ihmisiltä lehti uskoi muuttotaseen paranevan ja britti-imperiumin vahvistuvan. The Times ei ollut yksin ajatuksineen. Imperialistien piirissä kannettiin yleisesti huolta kansakunnan suorituskyvystä ja immigraatio nähtiin osasyynä heikkouden tilaan, jossa brittiyhteiskunnan arvioitiin olevan. Huoli kumpusi imperialismin taustalla vaikuttaneesta sosiaalidarwinistisesta maailmankatsomuksesta; maailma nähtiin kansojen välisenä kilpakenttänä ja kilpailussa saattoi pärjätä vain vahvin kansa. Itä-Euroopasta tulleet köyhät juutalaiset eivät kansallisen tehokkuuden näkökulmasta olleet toivotuimpia ”vahvistuksia” brittiläisessä joukkueessa.²⁴⁸

Imperiumista ja kansakunnan tilasta kannettiin huolta myös liberaalien, jopa poliittisen vasemmiston piirissä. Liberaali-imperialistien ja imperialismiin myönteisesti suhtautuneiden fabiaani-sosialistien vastaus kansallisen tehokkuuden kasvattamiseen oli sosiaalireformi. Köyhien oloja oli parannettava, jotta Britannia pärjäisi kansojen välisessä kisassa. Liberaali-imperialistien johtaja lordi Rosebery uskoi Britti-imperiumin säilyvän vain, jos sen kansalaiset olivat imperiumin arvoisia: elinvoimaisia, yritteliäitä ja urheita. Tällaista ”imperiaalista rotua” ei Roseberyn mukaan voinut kasvaa Britannian slummeissa ja siksi tarvittiin parannuksia muun muassa asuin- ja työoloihin, koulutukseen ja terveydenhuoltoon.²⁴⁹ Roseberyn sosiaalireformistinen ohjelma oli siis pitkälti saman suuntainen kuin puolueen anti-imperialistien pää-äänenkannattajan the Daily Newsin. Ero lehden ja Roseberyn välillä oli siinä, miten ne uudistustarvetta perustelivat. Kun Rosebery ja liberaali-imperialistit olivat huolissaan kansakunnan tilasta imperiumin takia, oli the Daily News huolissaan terveydestä ja hyvinvoinnista ”ei imperiumin, vaan itsemme takia...Jos

²⁴⁷ The Times, 26.8.1903. Pääkirjoitus ”Outlook as to Emigration”.

²⁴⁸ Gainer, 1972, 107-110.

²⁴⁹ Semmel, 1960, 62-63 ja 73.

teemme hyvää kansallemme, kansallinen voima ja suuruus seuraavat itsestään.” Lehden mukaan kyse oli sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta.²⁵⁰ The Daily Newsillä oli myös varsin selkeä käsitys immigraatorajoituksen vaikutuksesta kansan suorituskykyyn. Lehden mukaan Aliens Bill oli heikon hallituksen epätoivoinen yritys osoittaa vihaiselle äänestäjäkunnalle, että se teki jotain köyhien aseman parantamiseksi ja samalla kansakunnan vahvistamiseksi. The Daily Newsin tuomio oli armoton: Aliens Bill ei millään tavalla helpottaisi köyhien asemaa tai poistaisi sosiaalisia ongelmia.²⁵¹ Aliens Bill ei siis the Daily Newsin mukaan vahvistanut Britanniaa.

Oman lisämausteensa keskusteluun kansakunnan tilasta toi vuosisadan vaihteessa suosiotaan kasvattanut eugeniikka. Eugeniikka oli tiede, joka uskoi perinnöllisyyden säätelyn olevan ratkaisevaa kansakunnan tulevaisuuden kannalta. Eugeenikot pyrkivät kannustamaan kyvykkäiksi arvioimiensa kansalaisten lisääntymistä ja vastaavasti estämään heikkojen lisääntymisen. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluivat muun muassa epätoivotut muukalaiset. Eugeniikan näkökulmasta köyhien Itä-Euroopan juutalaisten lisääntyminen ei siis ollut toivottavaa. Tämä käy ilmi muun muassa eugeniikkaan myönteisesti suhtautuneiden Fabiaanisosialistien²⁵² johtohahmoihin kuuluneen Sidney Webbin kirjoituksesta. Webb pelkäsi Britannian ajautuvan irlantilaisten ja juutalaisten haltuun, koska heidän syntyvyytensä oli selvästi englantilaisia korkeampaa. Irlantilaisten ja juutalaisten osuus näytti siis kasvavan englantilaisten kustannuksella, mikä oli huolestuttavaa myös vallitsevan rotukäsityksen näkökulmasta - olihan englantilainen rotu hierarkissa irlantilaisia ja juutalaisia korkeammalla. Stepanin mukaan brittiläinen eugeniikka tosin ei ollut erityisen rasistista, vaan eugeenikkojen päähuomio kohdistui rotujen sijaan yhteiskuntaluokkiin. Erityistä huolta eugeenikot kantoivat keskiluokan alhaisesta ja toisaalta alempien luokkien korkeasta syntyvyydestä ja tämän seurauksena uhanneesta kansan degeneraatiosta. Myöskään antisemitismi ei Stepanin mukaan ollut yleistä eugeenikkojen piirissä, vaan perheyhteyttä vaalivia juutalaisia pidettiin jopa

²⁵⁰ Samassa kirjoituksessa the Daily News myös kyseenalaisti arvioit, joiden mukaan armeijaan rekrytoitavien heikentynyt fyysinen kunto kertoisi yleisemminkin brittien fyysisestä alamäestä. Lehden mukaan rekrytoidut edustivat keskimääräistä heikompaa ainesta, sillä armeijaan pyrkivät vain ne, jotka eivät muualle kelvanneet. The Daily News, 2.1.1903. Pääkirjoitus ”Are We Physically Decadent?”

²⁵¹ The Daily News 19.4. 1905. Pääkirjoitus ”Window Dressing”.

²⁵² Fabiaanisosialistit olivat kiinnostuneita eugeniikasta, josta he toivoivat apua kansallisen tehokkuuden kasvattamisessa. Fabiaanit olivat hetken aikaa liitossa Rosebryn liberaali-imperialistien kanssa, joten eugeniikalla saattoi olla vaikutusta myös Rosebryn ajatteluun. Semmel, 1960, 51-52.

esikuvina. Joka tapauksessa eugeniikan poliittinen vaikutus jäi vähäiseksi konservatiivien ja liberaalien valtavirran vieroksuttua rotuhygieenisiä tavoitteita. Myöskään the Timesissä tai the Daily Newsissä ei immigraatiokeskustelun yhteydessä ollut eugeniikkaan viittaavia kirjoituksia.²⁵³

The Times siis puolusti Aliens Billiä perustein, jotka kumpusivat vähintäänkin ennakkoluuloisesta suhtautumisesta juutalaisiin tulijoihin. The Daily News puolestaan näki lain taustalla antisemitististä mielialaa. Tästä huolimatta lopullista Aliens Actia ei pidetä antisemitistisenä lakia. Holmesin mukaan laki ei sisällä mitään, joka olisi kohdistunut juutalaisiin juutalaisina. Laki on Holmesin mukaan muukalaisvastainen, antialien, mutta ei antisemitistinen.²⁵⁴ Ylipäänsä brittiläisen antisemitismin poliittista merkitystä pidetään varsin vähäisenä, eikä vuoden 1905 Aliens Billiä lasketa antisemitistisen liikehdinnän poliittiseksi saavutukseksi.²⁵⁵ Lahdenmäen mukaan myös se, että osa parlamentin juutalaisedustajista kannatti Aliens Billiä, todistaa sen puolesta, ettei kyseessä ollut ainakaan ensisijaisesti antisemitistinen laki.²⁵⁶

Yksi lain puolesta puhuneista juutalaistaustaisista edustajista oli Lontoon East Endistä parlamenttiin valittu konservatiivi Henry Lawson. Lawson oli kovan linjan antialienisti, joka sai tammikuussa 1905 järjestetyissä Mile Endin välivaaleissa kampanja-apua muun muassa British Brothers Leagueltä.²⁵⁷ The Daily Newsin suhtautuminen Lawsoniin on kiinnostava ja paljastaa uuden puolen lehden maailmankuvasta. Kuten olemme havainneet, lehti vastusti Aliens Billiä ja esiintyi jonkinlaisena immigranttijuutalaisten puolestapuhujana. Onkin ymmärrettävää, että se hyökkäsi immigraatiovastaisuudella kampanjoinutta ja konservatiiveja edustanutta Lawsonia vastaan. Sen sijaan argumentit, joihin liberaali the Daily News turvautui, ovat yllättäviä. Aliens Billin yhteydessä antisemitismistä huolta kantanut the Daily News ei peitellyt rikasta juutalaista kohtaan tuntemaansa vastenmielisyyttä hyökätessään

²⁵³ Stepan tosin toteaa eugeniikan vaikutuksesta myös, ettei sen voima perustunut kannattajien määrään vaan laatuun. Britannian Eugeeniseen yhdistykseen (Eugenics Society) kuului useita maan johtavia intellektuelleja, muun muassa Arthur Balfour. Myös the Daily Newsiin kirjoittaneet ja lehden lähipiiriin kuuluneet H.G.Wells ja G.B.Shaw tukivat eugeenikkojen ajatuksia. Stepan, 1982, 119 ja 126; Semmel, 1960, 45-52; Mattila, 1994, 228-230; Koss, 1973, 59-60.

²⁵⁴ Holmes, 1979, 101.

²⁵⁵ Lebzelter, 1981, 102-103.

²⁵⁶ Lahdenmäki, 1999, 79.

²⁵⁷ Holmes, 1979, 93.

Lawsonia vastaan. Lehti kirjoitti: ”Emme rakasta Lawsonin rotua, mutta vaaralliset muukalaiset tulevat Calais-Dover-ekspressillä, eivät Thamesia pitkin. Pitäisikö Lawsonin laki ulkona herra Beitin? Ei. Sen sijaan Lawson haluaa karkottaa tsaarin tyranniaa pakenevan poliittisen pakolaisen. Britannian poliittisen turvapaikkaperinteen haluaa rikkoa mies, joka itse on tuon politiikan symboli.”²⁵⁸ The Daily News on siis sitä mieltä, että Britannian kannalta vaarallisia eivät ole köyhät, Thamesia pitkin tulevat immigranttijuutalaiset, vaan ”herra Beitin” edustamat rikkaat juutalaiset, joita Aliens Bill ei kykene pitämään pois Britanniasta. Lehti ei siis tässä yhteydessä kategorisesti tuomitse ulkomaalaislakia, mikäli sen avulla voitaisiin torjua rikkaiden juutalaisten maahanpääsy. Samalla se asettaa vastakkain köyhän ja rikkaan juutalaisen ja katsoo juutalaistaustaisen Lawsonin ajavan rikkaiden asiaa puolustaessaan Aliens Billiä.²⁵⁹

The Daily Newsin asenne oli yleinen sosialistien piirissä. Sosialistit tunsivat rikkaita juutalaisia kohtaan epäluuloa, usein myös selkeää antisemitismia, eikä sitä useinkaan pidetty rasismina tai edes häpeällisenä. Sosialistit näkivät juutalaisen pankkiirin kansainvälisen kapitalismin ruumiillistumana, toisin sanoen vihollisena, joka tuli nujertaa. Asenne ei kuitenkaan johtanut yleiseen antisemitismiin, päinvastoin, köyhät juutalaiset nähtiin yhtä lailla rikkaiden juutalaisten uhreina. Esimerkiksi Aliens Billin yhteydessä sosialistit katsoivat lain hyödyttävän rikkaita juutalaisia ja sortavan köyhiä. Sosialistit hyökkäsivät lakia vastaan, toisin sanoen puolustivat köyhiä juutalaisia, avoimen antisemitistisin argumentein, eikä asiassa nähty mitään ongelmaa. Sen sijaan köyhien juutalaisten arvostelussa sosialistit tarttuivat hanakasti pienimpiinkin viittauksiin, jotka haiskahtivat antisemitismiltä.²⁶⁰

Tämä niin sanottu rikkaaseen juutalaiseen kohdistunut antisemitismi oli vahvistunut buurisodan aikana. Sodan vastustajat, jotka olivat usein liberaaleja, radikaaleja tai työväenluokan edustajia, pyrkivät osoittamaan, että buurisota oli juutalaisten sijoittajien masinoima. Tällöin yleisen mielipiteen kääntäminen sodan vastaiseksi olisi helpompaa. Juutalaisten arvioitiin hallitsevan noin puolta Etelä-Afrikan suurimmista kaivosyhtiöistä ja heidän uskottiin pyrkivän syrjäyttämään aluetta hallinneet buurit. Suurimman yhtiön, H.Eckstein and Companyn, omistajiin kuulunut Alfred Beit olikin sekaantunut buurisotaa

²⁵⁸ The Daily News, 9.1.1905. Pääkirjoitus ”Stalybridge to Mile End”.

²⁵⁹ Viittaus Lawsoniin turvapaikkaoikeuden symbolina kohdistuu hänen juutalaiseen esivanhempia, jotka the Daily Newsin tulkinnan mukaan olivat päässeet Britanniaan juuri maan vapaamielisen ulkomaalaispolitiikan ansiosta.

²⁶⁰ Garrard, 1971, 190-191; Holmes, 1979, 24 ja 67-68.

edeltäneeseen vallankaappausyrytykseen, niin sanottuun Jameson Raidiin, mikä kiihdytti epäilyjä juutalaisten roolista itse sodassa. Muutamaa vuotta myöhemmin Beit ja yhtiö joutuivat the Daily Newsin hampaisiin.

Vielä sodan alkuvaiheessa the Daily News kuului sen kannattajiin ja kritiikin kärkenä toimivat sosialistit. Sekä Keir Hardien Independent Labour Party ILP ja Henry Hyndmanin Social Democratic Federation SDF hyödynsivät juutalaisvastaisuutta buurisodan kritiikissään. Erityisesti Hyndman oli jyrkän juutalaisvastainen ja käytti puolueensa Justice-lehteä sanomansa julistamiseen. Hyndman muun muassa näki sotaa tukeneen brittilehdistön taustalla juutalaisen salaliiton, koska useat lehdet, myös the Daily News, olivat juutalaisomistuksessa. Juutalaisten syyllistämistä buurisotaan tutkineen Hirshfieldin mukaan sodan vastaiset liberaalilehdet sen sijaan olisivat pidättäytyneet juutalaisvastaisista syytöksistä.²⁶¹ Täyskäännöksen sodan vastustajaksi tehneen the Daily Newsin osalta arvio ei pidä paikkaansa.

The Daily News oli siirtynyt vuoden 1901 alussa buurisotaa vastustavien liberaalien haltuun.²⁶² Sota oli tuossa vaiheessa jatkunut jo kaksi vuotta ja alkuvaiheen tappioiden jälkeen britit olivat alkaneet saada yliotteen buureista. Samalla sodan kannatus oli vahvistunut. Sodan aikana, vuonna 1900, järjestetyt niin sanotut Khaki-vaalit olivat menestys sotaa käyvälle konservatiivihallitukselle ja pettymys sodan vastustajille. Hirshfieldin mukaan vaalien jälkeen sodan vastustus antisemitistisin argumentein väheni, kun huomattiin ettei taktiikka toiminut. Muun muassa East Endissä konservatiivit vahvistivat asemaansa, kun perinteisesti liberaaleja äänestäneet, mutta nyt antisemitismin ärsyttämät juutalaiset äänestivät heitä.²⁶³

The Daily Newsissä antisemitistiset hyökkäykset sen sijaan jatkuivat vielä pitkään sodan jälkeenkin. Syksyllä 1902 lehti kirjoitti Britanniassa vallinneen juutalaisvastaisuuden kummunneen ”finanssijuutalaisten toimista Etelä-Afrikassa, joista köyhät uskonveljet saavat kärsiä”.²⁶⁴ Erityisen aktiivista the Daily Newsin rikkaita juutalaisia arvosteleva kirjoittelu oli loppuvuodesta 1903, kun se kävi kampanjaa kiinalaisten työntekijöiden Etelä-Afrikkaan lähettämistä vastaan. Lehden mukaan buurisota oli virhe ja se käytiin rahamiesten etujen

²⁶¹ Hirshfield, 1980, 620-623.

²⁶² Koss, 1973, 39.

²⁶³ Hirshfield, 1980, 627-628.

²⁶⁴ The Daily News, 24.9.1902. Pääkirjoitus ”Europe and the Jews”.

vuoksi. Demokratian sijaan Etelä-Afrikkaa hallitsivat kansainväliset kapitalistit, ”Beitit, Ecksteinit ja Neumannit”.²⁶⁵ Lehden mielestä Etelä-Afrikan tulevaisuus ei ollut kullon, vaan maatalouden varassa: ”Maanviljely jatkuu senkin jälkeen, kun viimeinen kultahippu on kaivettu ja muukalaisseikkailijat (alien adventurers) ovat palanneet Park Lanen siioniinsa (the Zion of Park Lane).²⁶⁶ Vielä vuoden 1905 alussa The Daily News kirjoitti ”herra Beitin olevan muukalainen, joka rahtaa kiinalaisia Etelä-Afrikkaan - maahan, jossa brittisotilaat kuolivat ja johon uhrattiin miljoonia puntia”.²⁶⁷

Keskeinen vaikuttaja juutalaissijoittajiin kohdistuneen vihamielisyyden taustalla oli J.A.Hobson, uusliberaali journalisti ja yhteiskuntateoreetikko, joka vakuuttui kaivosfirmojen keskeisestä roolista sodan taustalla toimiessaan buurisodassa sotakirjeenvaihtajana. Hobson korosti ensimmäisissä sodan vastaisissa kirjoituksissaan juutalaisten osuutta ja vaikka viittaukset juutalaissijoittajiin olivat kadonneet laajasta imperialismi-tutkielmasta ”Imperialism. A Study” vuodelta 1902, hyödynsivät anti-imperialistit Hobsonin juutalaisvastaisia kirjoituksia pitkään tämän jälkeenkin.²⁶⁸ Hobson kuului the Daily Newsin lähipiiriin ja lehti näyttääkin omaksuneen paitsi Hobsonin imperialismikriittisyyden, myös käsityksen juutalaissijoittajien keskeisestä roolista imperialistisen politiikan taustalla.²⁶⁹

The Daily Newsin piiriin kuului myös parlamentissa kenties räikeimmin juutalaisvastaisin argumentein buurisotaa arvostellut John Burns. Burns oli kiivas työväen puolesta puhuja, joten hyökkäykset juutalaissijoittajia vastaan voisivat selittyä sillä. Hirshfieldin mukaan Burnsien päiväkirjat kuitenkin paljastavat pitkään jatkuneen, myös köyhiin juutalaisiin kohdistuneen, juutalaisvastaisuuden. Antisemitismi kävi ilmi muun muassa päiväkirjan kohdista, joissa Burns halveksuen arvioi immigraation vaikutuksia East Endiin.²⁷⁰ Burnsien kirjoitukset the Daily Newsiin antavat hyvin erilaisen kuvan hänen suhteestaan immigranttijuutalaisiin. Burns muun muassa puolusti voimakkaasti East Endin juutalaisyhteisöä hyökkäykseltä, jonka the Daily Mail oli siihen kohdistanut. Burns syytti

²⁶⁵ The Daily News, 5.12.1903. Pääkirjoitus ”Liberalism and labour in South Africa”.

²⁶⁶ The Daily News, 7.12.1903. Pääkirjoitus ”The White Man and the Mines”.

²⁶⁷ The Daily News, 9.1.1905. Pääkirjoitus ”Stalybridge to Mile End”.

²⁶⁸ Hirshfield, 1980, 628-629; Holmes, 1979, 67; Kts. myös Hobson, ”Imperialism. A Study”, 1968, (1902).

²⁶⁹ Koss, 1973, 61.

²⁷⁰ Hirshfield, 1980, 626.

kirjoittajaa ”ratsastamisesta rotuennakkoluuloilla”.²⁷¹ Burns siis näyttäisi esiintyneen julkisuudessa köyhän juutalaisen puolesta rikkaasta juutalaista vastaan, mutta oikeasti suhtautuneen epäillen juutalaisiin ylipäänsä.

Antisemitismi ei siis ollut vierasta poliittisen vasemmiston piirissä. Holmesin mukaan oikeistossa juutalaisvastaisuus oli kuitenkin yleisempää. Tyypiesimerkkinä hän nostaa esiin Arnold Whiten, joka oli siitä harvinainen julkinen henkilö 1900-luvun alun Britanniassa, ettei hän peitellyt antisemitismiään. White oli myös keskeisiä hahmoja immigraatiokeskustelussa ja hänen asemaansa korosti yhteys moniin keskeisiin vaikuttajiin, myös johtaviin sanomalehtiin. Myös the Times julkaisi useita Whiten kirjoituksia, joista osa oli selkeän antisemitistisiä. Immigraatiokysymystä pohdiskellessaan White kirjoitti: ”Venäjä ei voi vapauttaa juutalaisia, koska heidän ylivoimainen älynsä syrjäyttäisi venäläisen tietämättömyyden vuosikymmenessä...Aliens Bill on saanut maailmanlaajuisen huomion, koska maailman rahavarat ovat sen rodun hallussa, johon laki vaikuttaisi.”²⁷² The Times itse oli kirjoittanut noin vuotta aiemmin: ”Venäjä pyrkii venäläistämään kaikki asukkaansa. On kuitenkin yksi rotu, jonka assimilointi ei ole mahdollista: juutalaiset [...] Juutalaisiin ei voi suhtautua välinpitämättömästi, sillä minne he asettuvatkin, tulee heistä nopeasti voimakkaita.”²⁷³ Vastakkaista poliittista reunaa edustavan the Daily Newsin käsitys juutalaisista oli varsin samankaltainen: ”Älyn ja moraalin rinnalla juutalaisuuteen kuuluu pahimman luokan rahan ahneus”.²⁷⁴

Kaikista kirjoituksista välittyy usko juutalaisten erityislaatuisuuteen ja ylivertaisuuteen erityisesti taloudessa. Holmesin mukaan oikeiston ja vasemmiston käsitys juutalaisista olikin varsin samankaltainen. Molemmat liittivät juutalaisiin ajan hengen mukaisesti rodullisia ominaisuuksia. Mikäli eroavaisuuksia oli, liittyivät ne johtopäätöksiin, joita ominaisuuksista tehtiin. Oikeistossa juutalaiset nähtiin useammin uhkana, kun taas monille liberaaleille ”älykäs, yritteliäs, individualisti juutalainen” lähenteli ihannetta ”täydellisen taloudellisesta ihmisestä”. Vasemmiston ja radikaalien, myös the Daily Newsin, piirissä puolestaan samoja ominaisuuksia karsastettiin ahneuden ilmentyminä.²⁷⁵

²⁷¹ The Daily News, 6.9.1904. Kirje ”John Burns on London Morals. A Severe Reply to Mr. Begbie”.

²⁷² The Times, 24.12.1904. Arnold Whiten kirje.

²⁷³ The Times, 25.9.1903. Pääkirjoitus ”The Jews in Russia”.

²⁷⁴ The Daily News, 24.9.1902. Pääkirjoitus ”Europe and the Jews”.

²⁷⁵ Holmes, 1979, 32; Garrard, 1971, 93-95 ja 98.

8. KAHDEN MAAILMANKUVAN TÖRMÄYS

The Timesin ja the Daily Newsin lähtökohdat maahanmuuttajia koskevaan keskusteluun olivat varsin erilaiset. Poliittisesti rintamalinja kulki maahanmuuton rajoitusta ajavien konservatiivien ja rajoitusta vastustavien liberaalien välissä. The Times oli näennäisestä sitoutumattomuudestaan huolimatta lähellä konservatiivipuoluetta eli lähtökohtaisesti maahanmuuton rajoituksen kannalla. Myös the Timesin valtion etua ja vahvaa imperiumia korostavaan linjaan istui suojautuminen köyhiä, eri rotua, uskontoa ja kulttuuria edustavilta immigranteilta. The Daily News puolestaan oli liberaalipuolueen pää-äänenkannattajana lähtökohtaisesti puolensa valinnut myös maahanmuuttoa koskevassa keskustelussa. Lehden puolueettakin radikaalimpi linja vain vahvisti sen asemaa immigraation puolestapuhujana.

Näennäisen kirkas lähtöasetelma saa kuitenkin sävyjä, kun tarkastelee lehtien sosiaalipoliittista asennetta. The Times suhtautui jyrkän kielteisesti julkisen vallan roolin vahvistumiseen yleisesti yhteiskunnassa ja erityisesti sosiaalisektorilla. Tämä näkyi muun muassa lehden asuntopoliittisissa linjauksissa: the Times piti hankkeita kunnallisesta asuntotuotannosta haihatteluna ja ”kunnallisena sosialismina” - arvio, joka oli tarkoitettu äärimmäiseksi loukkaukseksi. The Times edusti sosiaaliskysymyksissä ”laissez faire”-koulukuntaa eli uskoi parhaan lopputuloksen syntyvän, mikäli valtio ei puutu tilanteeseen. The Daily News puolestaan kannatti täysin vastakkaista linjaa. Lehti oli perustamisestaan asti ajanut valtion ja kuntien roolin vahvistamista muun muassa köyhyiden torjunnassa ja sen ydinohjelmaan kuului sosiaalireformi eli laaja sosiaalipoliittinen uudistus, jossa valtio olisi keskeinen toimija. Mikäli ulkomaalaislaki, Aliens Act, nähdään köyhien turvaksi laadittuna sosiaalilakina, kuten kumpikin lehti näki, kääntyy tilanne yllättäen pääläelleen: ”laissez faire”-koulukunnan the Times puhuikin Aliens Actia tukiessaan sosiaalilain puolesta, lakia vastustava the Daily News hallituksen sosiaalipoliittista uudistusta vastaan.

Britannian 1900-luvun alun ulkomaalaiskeskustelu liittyy tiiviisti tapahtumiin Itä-Euroopassa, erityisesti Venäjällä. Juutalaisvastaiset toimet johtivat ennennäkemättömän laajaan muuttoaaltoon, josta osa rantautui myös Britanniaan. Sekä the Times että the Daily News ymmärsivät yhteyden Itä-Euroopan tapahtumien ja Britannian ulkomaalaiskeskustelun välillä. The Daily News kirjoitti useaan otteeseen ulkomaalaiskysymyksen alkusyyyn olevan Itä-

Euroopan juutalaisten elinoloissa. Lehti tuomitsi sekä Venäjän että Romanian juutalaisvastaiset toimet ja vaati kansainvälisen kongressin järjestämistä, jotta juutalaisten asemaan saataisiin parannus. Samalla myös paine emigraatioon vähenisi, mikä olisi helpotus emigrantteja vastaanottaville maille, kuten Britannialle. Toisaalta lehti myös arvioi Britannian olevan yksi harvoista maista, jossa juutalaisten asema oli turvattu. The Daily News toivottikin tulijat tervetulleiksi.

The Timesin rooli Venäjän juutalaisvastaisten väkivaltaisuuksien, niin sanottujen pogromien, uutisoinnissa oli Euroopankin mittakaavassa keskeinen. Lehti oli ensimmäisenä länsilehtenä kertonut ensimmäisistä pogromeista 1880-luvun alussa ja osaltaan vaikuttanut Euroopan laajuisen protestiaallon syntyyn. The Times oli myös aktiivinen pahimpien pogromien puhjetessa Kishineffissä keväällä 1903. Lehti julkaisi silminäkijäraportteja, jotka paljastivat Venäjän viranomaisten toimettomuuden väkivaltaisuuksien estämisessä. Suoranaiseen välirikoon Venäjän hallituksen kanssa the Times ajautui julkaistessaan dokumentin, jossa vihjattiin, ettei Venäjän hallitus ollut vain passiivinen pogromien suhteen, vaan suorastaan osallistuneen niiden suunnitteluun. Seurauksena oli the Timesin Pietarin kirjeenvaihtajan karkotus Venäjältä.

The Times ei siis arastellut Venäjää kohtaan esittämässään kritiikissä ja oli jopa valmis itse kärsimään juutalaisia puolustaessaan. Lehden motiivit joutuvat kuitenkin uuteen valoon, kun tarkastelee the Timesin suhtautumista Romanian juutalaispolitiikkaan. Romania kohteli juutalaisiaan jopa Venäjää ankarammin. Silti the Times oli enemmän huolissaan Britanniaan suuntautuvasta muuttoaalosta kuin juutalaisten kohtalosta. Lehti jopa vihjasi Romanian juutalaisten itse aiheuttaneen heihin kohdistuneen vihamielisyyden. Romanian yhteydessä the Times ei siis tuntenut sympatiaa juutalaisia kohtaan. Vaikuttaakin siltä, että kansainvälinen juutalaiskysymys oli the Timesille enemmän pragmaattinen kuin ihmisoikeusasia. The Times oli 1900-luvun ensi vuosina hyvin kriittinen, jopa hyökkäävä Venäjää kohtaan ja maan juutalaispolitiikan arvostelu palveli myös tässä tarkoituksessa. Romanian yhteydessä lehdellä ei ollut samanlaista tarvetta arvosteluun.

Juutalaisimmigrantit saapuivat Britanniaan aikana, jolloin maan talous oli taantumassa. Suurkaupungeissa myös asuntopula koetteli erityisesti vähäosaisia. Pääasiassa Lontoon East Endiin asettuneet juutalaisimmigrantit kohtasivatkin vaikeuksia sekä työmarkkinoilla että naapurustossaan. Tulijoita syytettiin muun muassa palkkojen polkemisesta ja vuokratason

noususta. The Daily Newsille asuntopolitiikka oli lempiaiheita. Lehti saarnasi kunnallisen asuntotuotannon puolesta ja uskoi asuntopulan helpottavan, jos kaupunki saisi oikeuden pakkolunastaa tontteja asuntokäyttöön. Asenne heijastui myös immigranttikysymykseen. Lehti myönsi vuokrien nousseen juutalaisten saapumisen jälkeen, mutta ei syyttänyt tilanteesta tulijoita. Juutalaiset olivat lehden mukaan uhreja ja todellinen syyllinen löytyi maanomistusoloista.

The Times sen sijaan vieritti asunto-ongelman immigranttien niskaan. Lehti syytti tulijoita epärealistisista pelistä, kun usea perhe oli valmis asumaan yhdessä asunnossa ja pystyi näin maksamaan korkeampaa vuokraa kuin paikalliset. Seurauksena oli paikallisten pakkomuutto pois East Endistä ja alueen muuttuminen kortteli korttelilta juutalaiseksi. The Times seurasi huolestuneena kehitystä, jonka arvioi johtaneen East Endin yleiseen taantumiseen. Lehti kirjoitti immigranttien tuoneen mukanaan tauteja, moraalittomuutta, rikollisuutta sekä yleistä siivottomuutta. Lisäksi se epäili, että mahdollisessa sotatilanteessa juutalaiset olisivat epävarma kansanosia. The Times toisteli sivuillaan juuri niitä syytöksiä, joita juutalaisimmigrantteja vastaan tavattiin esittää. Lehti kopioi syytökset varsin kriittittävästi, sillä valtaosaltaan ne olivat paikkansapitämättömiä. Oikeaakin tietoa olisi ollut tarjolla. Tästä ovat osoituksena the Daily Newsin kirjoitukset, joissa faktoihin pohjaten kumottiin yksi kerrallaan immigrantteihin kohdistetut syytteet. Toisaalta myös the Daily News sortui puolueellisuuteen käsitellessään immigraation vaikutuksia. Lehti kielsi prostituutio-ongelman, josta Britannian juutalaisyhteisö itsekkin oli kantanut huolta.

Asuntokysymyksen ohella eniten hankausta immigranttien ja paikallisten välillä aiheutti kiista tulijoiden vaikutuksesta työmarkkinoihin. Immigrantteja syytettiin erityisesti palkkojen polkemisesta ja työttömyyden pahentumisesta. Aiheen keskeisyyteen nähden sekä the Times että the Daily News käsitelivät työllisyysysteemää yllättävän vähän. The Timesin osalta selityksenä saattaa olla se, että itsenäinen, yritteliäs, eteenpäin pyrkivä immigrantti vastasi lehden vaalimaa ihmisihannetta. The Timesin mielestä ihminen itse, ei yhteiskunta, oli vastuussa hyvinvoinnistaan. Lehti vastusti jyrkästi työväestön poliittista aktivoitumista ja myös tässä mielessä individualisti, mieluummin pikkupomoksi pyrkivä kuin luokkatietoinen juutalaistulokas näyttäytyi sympaattisena. The Daily News puolestaan oli liian lähellä brittityöläistä, jotta olisi avoimesti voinut puhua työmarkkinoilla kilpailijana näyttäytyvän immigrantin puolesta. The Daily News valitsi mieluummin hiljaisuuden ja seurasi näin työväenpuolueiden mallia.

1900-luvulle tultaessa ulkomaalaiskysymys oli noussut poliittiselle agendalle. Hallituksen nimittämän immigraatiokomission kesällä 1903 tekemä esitys ulkomaalaislaista oli ensimmäinen konkreettinen askel kohti Aliens Actia. The Timesin mielestä esitys jäi kuitenkin puolitiehen. Lehti olisi kaivannut laajempaa sosiaalipoliittista lakipakettia, jotta akuutteihin yhteiskunnallisiin ongelmiin olisi kyetty oikeasti vastaamaan. The Times myös myönsi käytännön ongelmat, joita ulkomaalaislain toteutukseen liittyi. Periaatteessa lehti kuitenkin kannatti maahantulon rajoitusta. The Daily News sen sijaan vastusti komission ehdotusta, koska katsoi sen sortavan jo ennestään vaikeuksissa olevia immigrantteja. Lehti myös kiinnitti huomiota paradoksiin, joka ehdotukseen sisältyi: komissio oli todennut immigraation aiheuttamat ongelmat vähäisiksi, mutta silti ehdottanut ulkomaalaislakia. The Daily News kuitenkin pidättäytyi arvostelemasta komissiota ja sen sijaan purki pettymystään johtaviin lain vaatijoihin. Kumpikin lehti oli siis jo tässä vaiheessa valinnut puolensa - toisaalta molempien kritiikki vastapuolta kohtaan oli vielä varovaista.

Immigraatiokomission esitys johti varsin nopeasti lainsäädäntöprosessin käynnistämiseen. Pikavauhdilla kirjoitettu lakiesitys, Aliens Bill, esiteltiin parlamentille jo seuraavana keväänä. Lain laatineiden konservatiivien ja sitä vastustaneiden liberaalien kiistely keskittyi kysymyksiin siirtolaisongelman laajuudesta ja lain moraaliseen oikeutukseen. Lisäksi erimielisyyttä aiheutti se, oliko laki ylipäänsä käytännössä toteuttamiskelpoinen. The Timesin ja the Daily Newsin asema kiistassa oli selkeä: konservatiivinen the Times tuki hallituksen esitystä, liberaalien pää-äänenkannattaja the Daily News vastusti sitä. Molemmat myös perustelivat kantojaan pitkälti samoin argumentein, joita esitettiin parlamentissa. Joitain riitasointuja kuitenkin esiintyi. Britannian pysyvästi asettuneiden määrästä käydyssä kiistassa the Times tulkitsi lukuja selvästi kriittisemmin kuin lain esitellyt sisäministeri. Vasta lakiesityksen edettyä ratkaisevaan toiseen käsittelyyn, sortui the Times lukemaan tilastoja lakia ajaneiden kannalta suotuisasti. The Timesin mielestä tulijoiden määrä tosin ei ollutkaan ratkaisevaa. Ongelma oli lehden mukaan siinä, että Britanniasta muutti pois hyvää väkeä ja tilalle saapui ”lähtömaidensa hylkiöitä” ja ”roskaa”. Lehti siis käytti varsin kovaa kieltä vertailemalla emi- ja immigrantteja. The Daily Newsin mielestä juuri emi- ja immigraation epäsuhta - emigraation moninkertaisuus immigraatioon nähden - velvoitti Britanniaa vastaanottamaan tulijoita. Lehti myös pelkäsi muiden maiden sulkevan oviaan brittiemigranteilta, mikäli Britannia tiukentaisi omaa ulkomaalaispolitiikkaansa. Lehden

motiivit olivat siis tavallaan itsekkäämpiä kuin liberaalipuolueen, joka keskittyi yleiseen oikeudenmukaisuuteen.

Kysymys ulkomaalaislain moraalisesta oikeutuksesta osui liberalismiin ytimeen. Liikkumis- ja uskonnonvapaus sekä velvollisuus auttaa sorrettuja olivat kaikki uhattuina, mikäli Aliens Act toteutuisi. The Daily Newsille lain moraalittomuus olikin tärkeä argumentoinnin peruste. Lehden mukaan laki katkaisisi Britannian kunniakkaan tradition sorrettujen turvana. Lehti kavahti myös lakiin kirjoitettua ns. köyhyystestiä. Lehden tulkinnan mukaan maahanpääsyn ratkaisisi varakkuus kyvykkyyden sijaan, mikä olisi vastoin liberalismiin tasavertaisuusihannetta. Moraalikysymyksissä konservatiivit olivat heikoilla, sillä liberaalit ihanteet olivat läpäisseet koko yhteiskunnan ja myös konservatiivit tunnustivat ne. Konservatiivit yrittivätkin vakuutella parlamentissa, ettei laki muuttaisi mitään oleellista ja Britannia jatkaisi vapaamielisellä linjallaan. Tässä suhteessa The Timesin tulkinta poikkesi ratkaisevasti konservatiiveista. Lehti ei kantanut suurtakaan huolta Britannian vapaamielisen perinteen tai maineen puolesta, vaan katsoi valtion olevan ensisijassa velvollinen huolehtimaan omista kansalaisistaan. Lakikiistan ratkettua lehti tulkitsi Britannian tehneen merkittävän periaatteellisen suunnanmuutoksen pois liberaaleista ihanteista ja tunnustaneen Aliens Actin myötä valtion oikeuden suojautua. The Times siis antoi Aliens Actille huomattavasti suuremman periaatteellisen merkityksen kuin lain laatinut konservatiivipuolue.

Myös lain käytännön toimivuudesta käydyssä kiistassa konservatiivit olivat altavastaaajia. Keskeisin kriitikko tässä suhteessa oli lain toteuttamisesta vastaava sisäministeriötä edustanut kansliapäällikkö Kenelm Digby, joka kirjoitti aiheesta useita artikkeleja the Timesiin. On mielenkiintoista, että purevin kritiikki lain toteutettavuutta kohtaan tuli julki juuri the Timesin kautta. Lehti ymmärsikin aluksi Kenelm Digbyn mielipidettä, mutta lakikiistan edettyä ratkaisuvaiheeseen siirtyi the Times konservatiivien tavoin painottamaan lain pelotevaikutusta. The Timesin mielestä oleellista ei ollut se, pystyttäisiinkö Aliens Actin avulla todella käännettävään ketään, vaan se, että jo pelkkä tieto laista johtaisi lähtöpäättöksen perumiseen. The Times oli ilmeisen oikeassa, sillä Britanniaan yrittävien immigranttien määrä romahti Aliens Actin voimaantulon jälkeen. The Daily News piti lakia tehottomana ja ennakoisi sen avulla käännettävien määrän jäävän noin tusinaan vuodessa. Lehden mielestä lain toteutus olisi myös aivan liian kallista suhteutettuna saavutettuun hyötyyn. The Daily Newsin perustelussa voi nähdä lievän ristiriidan - voisihan ajatella, että vapaan maahantulon puolustaja pitäisi myönteisenä asiana sitä, että ulkomaalaislaki on tehoton.

Ulkomaalaislaista käyty kiista ajoittuu hetkeen, jolloin pitkään hallinneiden konservatiivien ja heikon liberaaliopposition voimasuhteissa tapahtui käänne. Joseph Chamberlainin syksyllä 1903 käynnistämä tariffireformikampanja hajotti konservatiivit ja vastaavasti yhdisti liberaalit ja avitti heidät maanvyörymävoittoon vuoden 1906 vaaleissa. The Daily News näki heti tariffireformikampanjan käynnistyttyä liberaalien tilaisuuden koittaneen ja yllytti puoluetta iskuun. Lehden mukaan kampanja heikensi oleellisesti pääministeri Balfourin asemaa, vaikka Chamberlain olikin vakuutellut lojaaliuttaan hallitukselle. Konkreettisen todisteen pääministerin ja Chamberlainin linjaerosta lehti sai Aliens Bill -keskustelusta. Chamberlain tulkitsi ulkomaalaislain olevan askel kohti protektionismia, minkä pääministeri jyrkästi kiisti. The Daily News itse oli jo muutamaa vuotta aiemmin yhdistänyt ulkomaalaislain osaksi protektionismia ja katsoi Chamberlainin puheenvuoron todistaneen asian. Samalla lehti tulkitsi, että protektionismi ohjasi laajemminkin hallituksen politiikkaa, vaikka pääministeri Balfour koetti muuta väittää. Myös the Times hyväksyi tulkinnan Aliens Billin ja protektionismin yhteydestä. Lehden mukaan Aliens Bill olisi murtuma vapaakaupan pyhään systeemiin. The Times antoi siis jälleen ulkomaalaislaille suuren periaatteellisen merkityksen, toisin kuin konservatiivipuolue. Lehti myös asettui hallituksesta irtaantuneen Chamberlainin tueksi, mikä voidaan tulkita epäluottamukseksi pääministeriä kohtaan. Tässäkin mielessä perinteisesti konservatiivihallitukselle lojaali the Times oli yllättävän kaukana puolueen peruslinjasta.

Kumpikin lehti luokitteli Aliens Billin osaksi sosiaalilainsäädäntöä, jolla pyrittiin helpottamaan köyhien, erityisesti työläisten asemaa. Lehtien arvio lain tehokkuudesta oli kuitenkin erilainen. The Times koetti esiintyä työläisen ystävänä ja uskoi lain helpottavan työläisten elämää. The Daily News sen sijaan tyrmäsi Aliens Billin heikon hallituksen hämäyksenä, joka ei tehonnut sen paremmin köyhyyteen, kurjiin työoloihin kuin liika-asutukseenkaan. Laki oli lehden mukaan vaalikikka, jolla hallitus yritti näytellä työläisen ystävää ja kalastella heidän ääniään. Lehden mukaan ulkomaalaisvastaisuus sai aina vastakaikua osassa äänestäjäkuntaa. Laajassa mitassa the Daily News ei tosin uskonut ulkomaalaisteeman purevan äänestäjiin. Lehti tulkitsi immigraation keskuksen, Lontoon Mile Endin, tammikuun 1905 välivaalien tulosta - ulkomaalaislakia kannattavan konservatiiviehdokkaan niukkaa voittoa - niin, ettei tema tuo ääniä valtakunnan vaaleissa. Vuoden 1906 vaaleissa ulkomaalaiskysymys ei noussutkaan keskeisten vaaliteemojen joukkoon.

The Daily News sai lisää pontta hallituksen vastaiseen kritiikkiinsä hankkeesta tuottaa kiinalaista halpatyövoimaa Etelä-Afrikan kaivoksiin. Lehden mukaan hanke murensi hallituksen uskottavuuden, koska se samaan aikaan tuki maahanmuuttoa yhdessä osassa imperiumia ja toisaalla oli sulkemassa rajat. Kiinalaistyövoiman suosiminen oli the Daily Newsin mielestä myös vastoin brittityöläisen etua ja paljasti konservatiivihallituksen todelliset kasvot. The Times puolusti hallitusta ja kiisti, että Etelä-Afrikka -hankkeella olisi ollut mitään tekemistä Aliens Billin kanssa.

Lontoon East End oli paitsi immigraation, myös ulkomaalaisvastaisuuden keskus. Paine ulkomaalaislain aikaansaamiseksi oli niin suuri, että se pakotti myös alueen liberaaliedustajat vetoamaan lain puolesta. The Times julkaisi kahdeksan liberaalipoliitikon vetoituksen päivää ennen vuoden 1905 Alien Billin ratkaisevaa käsittelyä. Vastapuolen rivien näin revettyä the Times pidättäytyi suuremmilta riemun purkauksilta - todeten kuitenkin vetoituksen heikentäneen liberaalien puheenjohtajan asemaa. The Daily Newsin reaktio oli sitäkin yllättävämpi. Koko lakiprosessin ajan Aliens Billiä vastustanut lehti muutti ratkaisevalla hetkellä taktiikkaansa ja kehotti liberaalioppositiota auttamaan hallitusta lain läpiviennissä. Näin kävikin, sillä valtaosa liberaalien keskeisistä poliitikoista jätti äänestämättä Aliens Billin toisessa käsittelyssä ja lain kohtalo oli käytännössä sinetöity. Miksi the Daily News muutti linjaansa ratkaisevalla hetkellä? Lehti itse perusteli kantaansa sillä, että vasta lain toteutus osoittaisi sen vastustajien olleen oikeassa. Ehkä uskottavampi selitys löytyy kuitenkin the Timesin sivuilta. The Times selitti liberaalien vastustuksen laimeutta sillä, että puolue pelkäsi menettävänsä ääniä tulevissa vaaleissa, mikäli kaataisi ulkomaalaislain. Ulkomaalaislaki oli selvästikin poliittisesti arka aihe. Konservatiivien lakihankkeet olivat olleet ponnettomia ja vastaavasti liberaalien päättäväisyys petti juuri ratkaisevalla hetkellä - molemmat voi nähdä osoituksena epäröinnistä ulkomaalaislain suhteen. Samalla tavalla the Daily News joutui päättämättömyyden tilaan hetkellä, jolloin oikeasti oltiin valitsemassa suuntaa Britannian ulkomaalaispolitiikalle. Lehti vastusti maahantulon rajoitusta, mutta ei lopultakaan ollut varma brittien enemmistön kannasta. Ehkä lain kaataminen kostautuisi liberaaleille vaalitappiona?

Se, että ulkomaalaislaki oli poliittisesti arka aihe, selittyy lain kohteella, juutalaisilla. Selkeä enemmistö immigranteista oli juutalaisia ja koko ulkomaalaislaista käyty keskustelu oli keskustelua juutalaisesta maahanmuutosta. Ulkomaalaislaki saatettiin siis nähdä

juutalaisvastaisena toimenä, eikä mikään hallitus halunnut antisemitistileimaa otsaansa. Lakia ajaneet konservatiivit käyttivät kosolti aikaa ja energiaa sen todistamiseen, ettei Aliens Bill kohdistunut erityisesti juutalaisiin eikä varsinkaan ollut antisemitistinen laki. Konservatiivit saivat näkemykselleen tukea the Timesilta, joka päinvastoin arvioi antisemitismin lisääntyvän, mikäli laki kaatuisi. The Daily News sen sijaan näki lain taustalla antisemitististä ilmapiiriä. Lehti yhdisti Britannian lakihankkeen Venäjän juutalaisvastaisuuksiin ja arveli molempien kumpuavan samasta antisemitismin lähteestä. The Daily News tosin hyödynsi antisemitismiargumenttia vain immigraatiokomission työtä arvioidessaan, ei enää varsinaisen lakikeskustelun aikana.

1900-luvun alun brittiläinen yhteiskunta ei hyväksynyt antisemitismia. Tähän nähden sekä the Timesin että the Daily Newsin kirjoittelu oli paikoin yllättävänkin antisemitististä. The Times hyökkäsi koko Aliens Bill -prosessin ajan immigranteja vastaan syytöksin, jotka olivat vähintäänkin ennakkoluuloisia. Lehti syytti tulijoita likaisuudesta, tautien levittämisestä, rikollisuudesta, moraalittomuudesta ja vieraudesta. Valtaosa syytteistä oli perättömiä, minkä muun muassa the Daily News toi kirjoituksissaan julki. The Times ei kuitenkaan muuttanut asennettaan, vaan tietoisesti ruokki ennakkoluuloja tulijoita kohtaan. The Times ei yleensä kirjoittanut suoraan juutalaisista, vaan käytti termiä ”alien”, muukalainen. Asiayhteyksistä kuitenkin selvisi, kenestä oli kyse. Myös huoli kansakunnan ja laajemmin imperiumin tilasta ja tulevaisuudesta heijastui the Timesin ulkomaalaiskirjoitteluun. Lehti arvioi Britannian heikentyvän, kun maasta muutti pois parasta ainesta ja tilalle saapui ”lähtömaidensa hylkiöitä” ja ”roskaa” - sanavalintoja, jotka kertovat avoimesta halveksunnasta.

The Daily Newsin antisemitismi paljastui sen asenteesta rikkaita juutalaisia kohtaan. Lehti muun muassa piti Aliens Billin ongelmana sitä, ettei se estänyt rikkaiden juutalaisten maahanpääsyä. Buurisotaa vastustaessaan the Daily News jatkoi antisemitististä argumentointia vielä pitkään muiden sodan vastustajien jo muutettua taktiikkaansa. Erityisen aktiivista lehden rikkaita juutalaisia arvosteleva kirjoittelu oli loppuvuodesta 1903, kun se kampanjoi kiinalaistyöläisten Etelä-Afrikkaan lähettämistä vastaan. The Daily Newsin harrastama rikas juutalainen -antisemitismi oli yleistä poliittisen vasemmiston piirissä. Asennetta ei pidetty häpeällisenä eikä se johtanut yleiseen antisemitismiin, sillä myös köyhiä juutalaisia pidettiin rikkaiden juutalaisten uhreina. Köyhiin juutalaisiin kohdistuneen antisemitismin poliittinen vasemmisto the Daily News mukaan lukien tuomitsi jyrkästi.

Yleisesti ottaen juutalaisiin 1900-luvun alun Britanniassa liitetyt rodulliset ominaisuudet vaikuttavat yllättävän samanlaisilta riippumatta siitä, esittikö arvion maan ykköslehti, radikaaliliberaalien pää-äänenkannattaja vai avoimen antisemiitti henkilö. Kaikki kohottivat juutalaiset erityisasemaan. Heihin liitettiin ylivertainen älykkyys ja lahjakkuus, toisaalta moraalittomuus ja rahan ja vallanhimo. Arvion esittäjästä riippuen erityisyyttä joko ihailtiin, pelättiin tai halveksuttiin. Tässä mielessä sekä the Times että the Daily News olivat aikansa lapsia. Molempien sivuilla näkyi vuosisadan alun maailmanjärjestys, jossa ihmiset ja kansakunnat olivat erilaisia ja eriarvoisia.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

I Painetut lähteet

Parliamentary Debates 1904-05 (Hansard). Fourth Series. Vols. 129-151.

II Sanomalehdet

The Daily News, London, 1902-1905.

The Times, London, 1902-1905.

III Aikalaiskirjallisuus

Hobson, J.A: Imperialism. A Study. George Allen & Unwin Ltd, London, 1968 (1902).

London, Jack: The People of the Abyss. First Published by MacMillan, London, 1903.

<http://www.jacklondon.net/Writings/PeopleOfTheAbyss/toc.html>. Luettu 15.5.2008.

Potter, Beatrice: The Jewish Community (East London). Teoksessa Booth, Charles (ed.): Life and Labour of the People in London. Vol. III: Blocks of Buildings, Schools, and Immigration. MacMillan and Co, London, 1892.

IV Kirjallisuus

Baylen, J.O: The British Press, 1861-1918. Teoksessa Griffiths, Dennis (ed.): The Encyclopedia of the British Press, 1422-1992. MacMillan Press, London, 1992.

Bonham-Carter, Violet: Tuntemani Winston Churchill. WSOY, Helsinki, 1965.

Cain, Peter: *Political Economy in Edwardian England: Tariff-Reform Controversy*. Teoksessa O'Day, Alan (ed.): *Edwardian Age: Conflict and Stability, 1900-1914*. MacMillan, London, 1979.

Churchill, Randolph S: *Winston S. Churchill. Vol. II. Young Statesman, 1901-1914*. William Heinemann Ltd. London, 1967.

Cunningham, Hugh: *The Challenge of Democracy. Britain 1832-1918*. Pearson Education Limited, Harlow, 2001.

Gainer, Bernard: *The Alien Invasion. The Origins of the Aliens Act of 1905*. Heinemann Educational Books, London, 1972.

Garrard, John A: *The English and Immigration, 1880-1910*. Oxford University Press, London, 1971.

Gartner, Lloyd P: *The Jewish Immigrant in England, 1870-1914*. George Allen & Unwin Ltd, London, 1960.

Gartner, Lloyd P: *East European Jewish Migration: Germany and Britain*. Teoksessa Brenner, Michael; Liedtke, Rainer; Rechter, David (eds.): *Two Nations: British and German Jews in Comparative Perspective*. Mohr Siebeck, Tybingen, 1999.

Gartner, Lloyd P: *History of the Jews in Modern Times*. Oxford University Press, Oxford, 2001.

Hattersley, Roy: *The Edwardians*. Abacus, London, 2006.

Hirshfield, Claire: *The Anglo-Boer War and the Issue of Jewish Culpability*. *Journal of Contemporary History*, Vol. 15 (1980), 619-631.

The History of the Times. The Twentieth Century Test, 1884-1912. Written, printed and published at the Office of the Times, London, 1947.

Holmes, Colin: *Anti-semitism in British Society*. Edward Arnold Ltd, London, 1979.

Holmes, Colin: *John Bull's Island. Immigration and British Society, 1871-1971*. MacMillan Education Ltd, Hampshire, 1988.

Jones, Catherine: *Immigration and Social Policy in Britain*. Tavistock Publications Ltd. London, 1977.

Koss, Stephen: *Fleet Street Radical. A.G.Gardiner and the Daily News*. Allen Lane, London, 1973.

Koss, Stephen: *The Rise and Fall of the Political Press in Britain. Vol. 2: The Twentieth Century*. Hamish Hamilton Ltd, London, 1984.

Kunelius, Risto: *Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin*. WSOY, Helsinki, 2003.

Lahdenmäki, Elina: *Kun siirtolaisista tuli ongelma. Vuoden 1905 Aliens Actin synty Ison-Britannian parlamentissa. Yleisen historian pro gradu -tutkielma*, Tampereen yliopisto, 1999.

Lebzelter, Gisela C: *Anti-Semitism - Focal Point for the British Radical Right*. Teoksessa Kennedy, Paul & Nicholls, Anthony (eds.): *Nationalist and Racist Movements in Britain and Germany before 1914*. St Antony's College, Oxford, 1981.

Lee, Alan J: *The Origins of the Popular Press in England, 1855-1914*. Croom Helm Ltd, London, 1980 (1976).

Lee, Stephen J: *Aspects of British Political History, 1815-1914*. Routledge, London, 1994.

Lunn, Kenneth: *Political Anti-semitism Before 1914: Fascism's Heritage?* Teoksessa Lunn, Kenneth & Thurlow, Richard C. (eds.): *British Fascism. Essays on the Radical Right in Inter-War Britain*. Croom Helm Ltd, London, 1980.

Marrus, Michael R: *The Unwanted. European Refugees in the Twentieth Century.* Oxford University Press, Oxford, 1985.

Mattila, Markku: *Eugeenikkojen eurooppalainen.* Teoksessa Halmesvirta, Anssi (toim.): *Eurooppalainen ihminen. Todellisuutta, ihanteita ja pelkoja.* Atena Kustannus Oy, Jyväskylä, 1994.

McEwen, John M: *The National Press during the First World War: Ownership and Circulation.* *Journal of Contemporary History*, Vol. 17 (1982), 459-486.

Panayi, Panikos: *Immigration, Ethnicity and Racism in Britain, 1815-1945.* Manchester University Press, Manchester, 1994.

Pekkarinen, Jukka & Sutela, Pekka: *Kansantaloustiede 1.* WSOY, Helsinki, 1993 (1981).

Pollins, Harold: *Economic History of the Jews in England.* Associated University Presses, Inc. East Brunswick, 1982.

Russell, A.K: *Liberal Landslide. The General Election of 1906.* David and Charles, Newton Abbott, 1973.

Semmel, Bernard: *Imperialism and Social Reform. English Social-Imperial Thought, 1895-1914.* George Allen & Unwin Ltd, London, 1960.

Shpayer-Makov, Haia: *Anarchism in British Public Opinion, 1880-1914.* *Victorian Studies*, Vol. 31, No. 4 (1988).

Stepan, Nancy: *The Idea of Race in Science: Great Britain, 1800-1960.* MacMillan Press Ltd, Hampshire, 1982.

Summers, Anne: *The Character of Edwardian Nationalism: Three Popular Leagues.* Teoksessa Kennedy, Paul & Nicholls, Anthony (eds.): *Nationalist and Racialist Movements in Britain and Germany before 1914.* St Antony`s College, Oxford, 1981.

Suvanto, Pekka: Sanomalehdistö historian tutkimuksen lähteenä. Teoksessa Suvanto, Pekka (toim.): Yleisen historian lähteet ja niiden käyttö. Oy Gaudeamus Ab, Helsinki, 1977.

Taylor, Simon: A Land of Dreams. A Study of Jewish and Caribbean Migrant Communities in England. Routledge, London, 1993.

White, Jerry: London in the Twentieth Century. A City and Its People. Viking, London, 2001.

Wray, Helena: The Aliens Act 1905 and the Immigration Dilemma. *Journal of Law and Society*, Vol. 33, No. 2 (2006), 302-323.

Zuckerman, F.S: Self-imagery and the Art of Propaganda: V.K. von Plehve as Propagandist. *The Australian Journal of Politics and History*, Vol. 28, No.1 (1982), 68-82.

LIITE 1

Lontoon East Endin juutalaisalueet

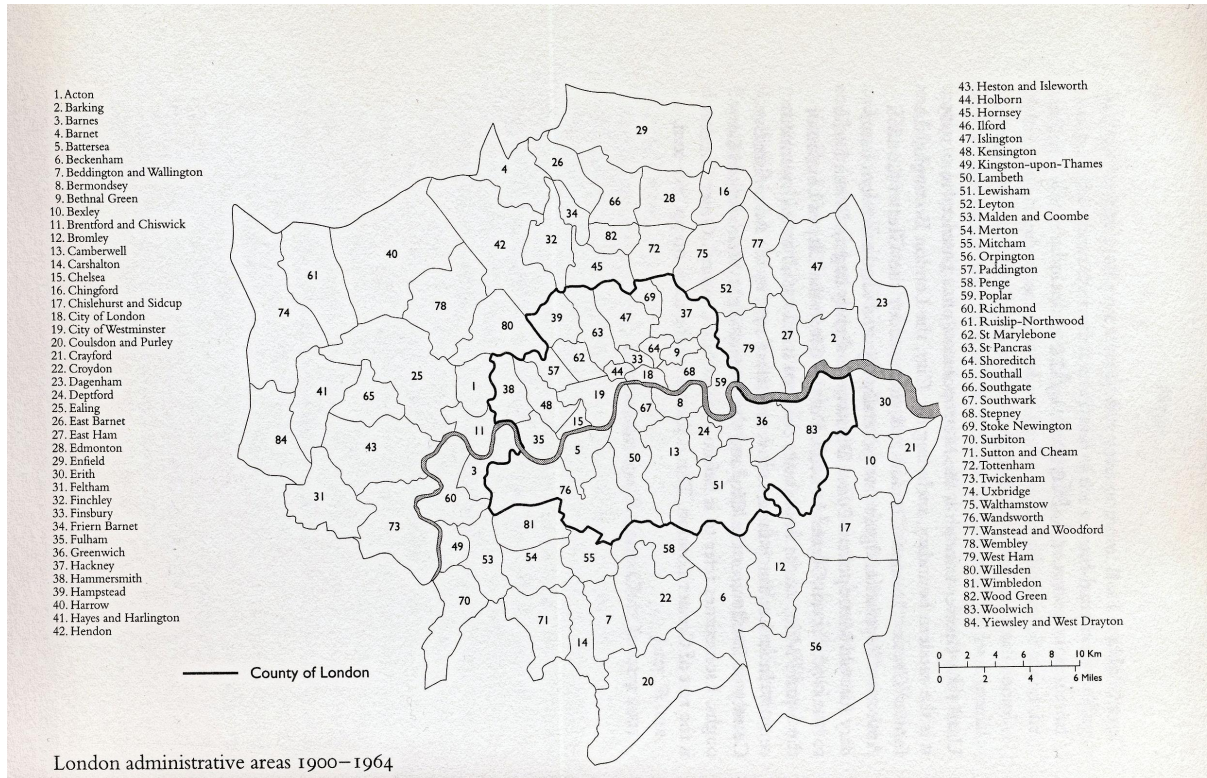

Lähde: Gartner, 1960, sisäkannet.

P
↑
E

LIITE 2

Lontoon hallinnolliset alueet vuonna 1900.

Juutalaisalue sijaitsi Stepney`n (68) hallintoalueella.

Lähde: White, 2001, xvi.